Strategia rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad

na lata

2021–2029

Strategia rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad na lata 2021-2029

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt „Euroregion Pradziad 2020+" jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa Przekraczamy granice

Aktualizacja części analitycznej

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad oraz Euroregion Praděd

Opracowanie części strategicznej

Dr inż. Michał Blaszko

Redakcja wydawnicza

Euroregion Praděd oraz Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad

Tłumaczenie

Jarosław Radiměřský

Druk

drukprudnik.pl drukarnia
www.drukarnia-prudnik.pl
info@drukprudnik.pl

Wydawcy

Stowarzyszenie Gmin Polskich
Euroregionu Pradziad
Ul. Klasztorna 4
48-200 Prudnik
oraz
Euroregion Praděd
Ul. Nové doby 111,
793 26 Vrbno pod Pradědem

ISBN 978-83-963126-1-7

Nakład 500 szt.

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Wykaz skrótów.....4

Wstęp – cele i założenia dokumentu.....7
1. Zarys metodologiczny.....8

Część diagnostyczna.....11
2. Diagnoza społeczno-gospodarcza.....12
2.1. Wstęp do diagnozy.....12
Euroregion Pradziad ogólna charakterystyka..... 12
2.2. Dostępność komunikacyjna oraz peryferyjność obszarów Euroregionu.....15
2.3. Transgraniczne działania w zakresie zapobiegania zagrożeniom oraz koordynacja działań prewencyjnych i ratunkowych.....20
2.4. Gospodarka, rynek pracy i edukacja.....23
2.5. Wsparcie transgranicznych działań na rzecz rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości.....26
2.6. Dziedzictwo przyrodnicze oraz kulturowe w kontekście rozwoju wspólnych produktów turystycznych.....27
2.7. Potencjał rozwoju instytucjonalnej współpracy transgranicznej.....35

Część strategiczna.....38
3. Analiza zdolności absorpcyjnej członków ER Pradziad.....39
4. Wizja na rok 2029.....43
5. Misja Euroregionu Pradziad.....43
6. Analiza SWOT.....43
7. Wyzwania i cele Euroregionu na lata 2021-2029.....50
8. Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Pradziad, założenia tematyczne.....53
8.1. Priorytety Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Czechy w latach 2021-2027.....53
8.2. Ukierunkowanie tematyczne Funduszu Mikroporjektów Euroregionu Pradziad w okresie 2021-2027.....62
9. Potencjał wprowadzenia sformalizowanych form współpracy i wymiany doświadczeń.....65
10. Projekty strategiczne ER Pradziad.....65
11. Ewaluacja implementacji strategi ER Pradziad w latach 2014-2020.....78
11.1. Wyniki badania ankietowego.....78
11.2. Wyniki częściowo ustrukturyzowanych wywiadów.....85

Wykaz skrótów

AGC	European Agreement on Main International Railway Lines (Umowa Europejska o Głównych Europejskich Liniach Kolejowych)
AGTC	European Agreement on Important International Combined Transport Lines and Related Installations (Umowa Europejska o ważniejszych Międzynarodowych Liniach Transportu Kombinowanego i Obiektach Towarzyszących)
BAEL	Bank Aktywności Ekonomicznej Ludności
CAWI	Computer-Assisted Web Interview (wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www)
CNC	Computerized Numerical Control (komputerowe sterowanie urządzeń numerycznych)
ČSÚ	Český statistický úřad (Czeski Urząd Statystyczny)
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ER Pradziad	Euroregion Pradziad
ESPON	European Spatial Planning Observation Network (Europejska Sieć Obserwacyjna Rozwoju Terytorialnego i Spójności Terytorialnej)
EU	European Union (Unia Europejska)
EURES	European Employment Services (Europejskie Służby Zatrudnienia)
EUWT	Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
FMP	Fundusz Mikroprojektów w Euroregionie Pradziad
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
LGD	Lokalna Grupa Działania

MRR RP	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Rzeczpospolitej Polskiej
MSZ RP	Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczpospolitej Polskiej
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
NGO	Non-governmental organization (organizacja pozarządowa)
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics (Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych)
ORP	Obce s rozšířenou působností (gminy z rozszerzonymi kompetencjami)
PKB	Produkt krajowy brutto
POWT RCz-RP	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007–2013
PPP	Partnerstwo publiczno-prywatne
PSP	Państwowa Straż Pożarna
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RCz	Republika Czeska
RP	Rzeczpospolita Polska
RPO	Regionalny Program Operacyjny
SRWO 2030	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030
SWOT	Analiza SWOT – Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia)
TEN-T	Trans-European Transport Networks (Transeuropejska Sieć Transportowa)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury)
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy

Objaśnienia znaków umownych

Symbol		Opis
Kreska	**(-)**	zjawisko nie wystąpiło
Zero	**(0)**	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
	(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
Kropka	**(.)**	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych
Znak	**x**	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
Znak	**#**	dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania
Znak	**Δ**	tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej
''W tym"		oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji oznacza ''w tym'', tj. nie podaje się wszystkich składników sumy

Wstęp – cele i założenia dokumentu

Szanowni Państwo,

Strategia rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad na lata 2021-2029 jest aktualizacją dokumentu strategicznego opracowanego w 2013 roku przez Opolską Fundację Inicjatyw Międzynarodowych, który został przyjęty przez Parlament Euroregionu Pradziad/Praděd 17 października 2013r. i stanowi już drugą edycję tego kluczowego dokumentu określającego cele rozwoju i współpracy dla tej transgranicznej organizacji. Prawie 25 lat dotychczasowej współpracy zaowocowało przeszło tysiącem wspólnych projektów, zawiązanymi przyjaźniami oraz wspólnymi zmaganiami w lepszych i gorszych chwilach. Stanowi to niezwykle mocny i nieoceniony fundament w dalszym rozwoju współpracy. Perspektywa 2021-2029 stanowić będzie wielkie wyzwanie dla wszystkich podmiotów prowadzących współpracę transgraniczną i wdrażających Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej, a to przede wszystkim ze względu na trwającą pandemię Covid-19, która mocno dotknęła cały świat i zmieniła praktycznie wszystkie osiągnięte dotychczas standardy życia. Obecna sytuacja wymaga wzmożonego wysiłku nad zacieśnieniem współpracy w ramach struktur Euroregionu oraz maksymalnego uproszczenia procedur związanych z funkcjonowaniem Funduszu Mikroprojektów. Konieczne jest stworzenie wspólnej platformy współpracy, dzięki której łatwiej i efektywniej zostaną osiągnięte zaplanowane cele.

Oddajemy w Państwa ręce dokument, który miałby stanowić dla Państwa praktyczny przewodnik tego, jak zoptymalizować podejmowane działania w ramach współpracy transgranicznej oraz na jakich obszarach tematycznych szczególnie warto skoncentrować Państwa środki i siły. Ambitnym założeniem niniejszej Strategii jest ujęcie Euroregionu jako transgranicznego regionu funkcjonalnego, co pozwoliło na przygotowanie wspólnych celów wyzwań.

S pozdravem
Ing. Milan Rác

Z wyrazami szacunku
Radosław Roszkowski

1.Zarys metodologiczny

Strategia rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad na lata 2021-2029 powstała w oparciu o dokument strategiczny opracowany przez Opolską Fundację Inicjatyw Międzynarodowych na lata 2014-2020. Głównym założeniem Strategii jest wytyczenie ambitnych celów rozwoju i wzmacniania współpracy pomiędzy samorządami tworzącymi Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad z polskiej strony oraz czeskimi samorządami tworzącymi stowarzyszenie celowe Euroregion Praděd.

Opracowany dokument jest komplementarny wobec głównych nadrzędnych dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym[1]. Przygotowanie niniejszego dokumentu poprzedziło przygotowanie metodologii, wykonanie przez Urzędy Statystyczne z Opola, Ołomuńca i Ostrawy „Analizy sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru Euroregionu Pradziad" oraz przeprowadzenie badań społecznych mających na celu rzetelne i obiektywne zebranie materiałów służących jako punkt wyjścia dla Strategii. Metodologia prac nad dokumentem została oparta o zasadę triangulacji[2] tak, aby maksymalnie zobiektywizować ocenę obecnego okresu oraz wytyczyć cele odpowiadające potrzebom i problemom wszystkich kluczowych grup docelowych. Na potrzeby badania Euroregion (jako

1 **Rozporządzenie ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego**, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz (COM/2018/375 final – 2018/0196 (COD).

- Program czesko-polskiej współpracy transgranicznej 2021-2027

- Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 Warszawa, wrzesień 2019 r. Cel główny i cele szczegółowe polityki regionalnej do 2030 roku: 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo, 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Cel główny i obszary strategiczne: Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów – znaczenie dla rozwoju do 2030r.

- Strategie rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje 2021-2027 s výhledem do roku 2030

- Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje 2019-2027

- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030. Opole, listopad 2020r. Cele operacyjne i kierunki działań: Trwałe więzi społeczne. Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. Region dostępny komunikacyjnie.

2 Triangulacja – metoda stosowana w badaniach społecznych, mająca zapewnić wyższą jakość prowadzonych badań i ograniczenie błędu pomiaru. Polega na zbieraniu danych za pomocą dwóch lub większej liczby metod (np. obserwacja razem z sondażem bądź analizą treści), a następnie porównywanie i łączenie wyników. Może też oznaczać łączenie metod jakościowych i ilościowych

całość) został zdefiniowany jako transgraniczny region funkcjonalny. Region funkcjonalny to region domknięty ze względu na spójność interwencji w celu zaspokajania potrzeb socjospołecznych oraz spójność warunków socjoekonomicznych bez ograniczeń w ujęciu geograficznym – ze względu na formalne granice administracyjne (w tym granice państwowe)[3].

W celu zebrania materiałów wykorzystano następujące narzędzia badawcze:

- badanie gabinetowe w celu powiązania założeń Strategii z dokumentami nadrzędnymi, propozycjami rozporządzeń KE dla EWT, EFRR, EUWT oraz EFS;

- badania ankietowe z wykorzystaniem CAWI, na które odpowiedziało 105 respondentów – 35 Czechów (33%) i 70 Polaków (67%);

- badania ankietowe z wykorzystaniem CAWI dotyczące współpracy transgranicznej oraz jej kluczowych dziedzin w odniesieniu do celów tematycznych PWT 2021+, na które odpowiedziało 72 respondentów – 29 Czechów (40,28%) i 43 Polaków (59,72%);

- tematyczne konsultacje zapisów analizy SWOT dotyczące transgranicznych działań w zakresie zapobiegania zagrożeniom oraz koordynacji działań prewencyjnych i ratunkowych;

- przeprowadzono 4 wywiady pogłębione z przedstawicielami Euroregionu Pradziad oraz osobami aktywnie uczestniczącymi we współpracy transgranicznej;

- zorganizowano szereg spotkań przy udziale gremiów obu części ER Pradziad.

Strategia rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad na lata 2021-2029 to dokument, którego zadaniem jest wytyczenie na podstawie przeprowadzonych badań i analizy, strategicznych kierunków rozwoju Euroregionu Pradziad oraz wspierania polsko-czeskiej współpracy instytucji, organizacji i osób. Założenia dokumentu powstały przed rozwojem zagrożenia epidemii oraz rozprzestrzenianiem się SARS-CoV-2, niemniej jednak wszystkie wskazane uwarunkowania pozostają aktualne. Pomimo zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie regionalnym, krajowym jak i międzynarodowym, wskazane cele i kierunki działań wraz z przedsięwzięciami, nadal pozwalają na realizację przedstawionej wizji Euroregionu Pradziad. W obecnym okresie jeszcze większego znaczenia nabiera budowanie silnego obszaru opartego na współpracy ponad granicami. W związku z powyższym dokument ten nie wskazuje jednak zamkniętego katalogu możliwych działań i będzie podlegał zmianom, jeżeli pojawią się nowe wyzwania związane z dalszym funkcjonowaniem Euroregionu, rozwojem sytuacji i potrzeb oraz nadarzającymi się koniecznościami i możliwościami współpracy w kolejnych latach.

3 „Badanie ewaluacyjne polityki spójności w wymiarze terytorialnym – tworzenie funkcjonalnych obszarów transgranicznych". Opole, 2011. Autorzy: Mateusz Huk, Maciej Molak. Konsultacje metodologiczne: doc. PhDr. Jiří Winkler, Ph.D.

Zakres terytorialny

Zakres badania objął terytorium wszystkich członkowskich jednostek samorządu terytorialnego ER Pradziad po obu stronach granicy. W pracy analitycznej, przy niektórych wskaźnikach, wykorzystano dane na poziomie NUTS3, ewentualnie na poziomie województwa/kraju tak, aby pokazać szerszy kontekst trendów i zmian społeczno-gospodarczych w całym obszarze wsparcia programem lub ze względu na dostępność danych GUS/ČSÚ. Dane wykorzystane w części diagnostycznej pochodzą w dużej mierze z Analizy sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru Euroregionu Pradziad, Roczników Statystycznych, Banku Danych Lokalnych oraz Spisów Powszechnych prowadzonych po obu stronach granicy. Dość dużym problemem w porównywaniu danych z obu stron granicy okazały się niekomplementarne metodologie zbierania i opracowania danych statystycznych po obu stronach granicy. W niektórych kryteriach użyto danych szacunkowych ze względu na brak dokładnych danych na danym poziomie jednostek statystycznych po obu stronach granicy.

Mapa nr 1 Euroregion Pradziad kontekst administracyjny

Zakres przedmiotowy badania

Przedmiotem przeprowadzonych badań była dotychczasowa współpraca transgraniczna pomiędzy instytucjami z obszaru ER Pradziad po obu stronach granicy oraz ocena słabych i silnych stron funkcjonowania obecnego modelu wdrażania narzędzi wsparcia tejże współpracy (np. FMP). Wyniki badań stały się punktem wyjścia do sporządzenia analizy SWOT oraz poniższej Strategii na okres 2021+.

Część diagnostyczna

2. Diagnoza społeczno-gospodarcza

2.1. Wstęp do diagnozy

Pierwszą część Strategii stanowi diagnoza społeczno-gospodarcza Euroregionu Pradziad (z uwzględnieniem obu stron ER) ze specjalnym naciskiem na powiązania transgraniczne we wszystkich niżej opisanych dziedzinach. Zakres diagnozy powstał w oparciu o badania gabinetowe oraz wyniki wywiadów pogłębionych. Celem diagnozy społeczno-gospodarczej jest określenie stanu obecnego w poszczególnych dziedzinach oraz wskazanie trendów zmian na przestrzeni ostatnich lat, co jest szczególnie istotne dla zaplanowania efektywnej interwencji publicznej ER na lata 2021-2029.

Euroregion Pradziad – ogólna charakterystyka

Euroregion Pradziad to polsko-czeski euroregion umiejscowiony na obszarze województwa opolskiego oraz gmin północnej części Krajów: ołomunieckiego oraz morawsko-śląskiego (powiaty Bruntal i Jesenik).

Euroregion powstał na podstawie Umowy Ramowej podpisanej w dniu 2 lipca 1997 roku w Jeseniku. Wspomniana umowa została podpisana przez Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi oraz Unię Turystyczną Ziemi Nyskiej ze strony polskiej oraz stowarzyszenia gmin z terenu powiatów Bruntal i Jesenik ze strony czeskiej. Obecnie gminy i powiaty polskie będące członkami euroregionu są zrzeszone w Stowarzyszeniu Gmin Polskich Euroregionu Pradziad. Czeskie jednostki samorządu terytorialnego są natomiast członkami Stowarzyszenia celowego Euroregion

Euroregion to jednostka znajdująca się na obszarze dwóch lub więcej państw stanowiąca formę współpracy transgranicznej pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego państw członkowskich Unii Europejskiej, a także pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego państw członkowskich Unii Europejskiej oraz ich odpowiednikami z państw sąsiednich. Pierwszy euroregion (Euroregion Basilensis) został utworzony w 1963 roku. Obecnie w całej Europie funkcjonuje ponad 70 euroregionów, w tym 16 na granicach Polski i 13 w granicach Republiki Czeskiej. Euroregion Pradziad jest jednym z sześciu euroregionów funkcjonujących na pograniczu czesko-polskim (pozostałe euroregiony to: Nysa, Glacensis, Silesia, Śląsk Cieszyński oraz Beskidy). Aktualnie w działalności wielu euroregionów można zauważyć trend polegający na odchodzeniu od współpracy instytucji narodowych w dotychczasowej, klasycznej formie ku bardziej zintegrowanym strukturom w formie Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej.

Praděd. Siedziby Euroregionu znajdują się w Prudniku (strona polska) oraz we Vrbnie pod Pradziadem (strona czeska). Nazwa Euroregionu wywodzi się od najwyższego szczytu Jesenników – Pradziada (1491 m n.p.m.).

Kolejną ważną datą w historii Euroregionu jest 7 stycznia 2000 roku. Wtedy to, bowiem, utworzono Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad (SGPEP), które aktualnie skupia polskie gminy i powiaty będące członkami Euroregionu. Głównym celem powstania SGPEP było usprawnienie działania polskiej części Euroregionu oraz intensyfikacja współpracy z partnerami czeskimi.

Struktura instytucjonalna

Struktura instytucjonalna Euroregionu obejmuje organy wspólne dla obu części narodowych oraz organy osobne dla każdej części narodowej.

Organami wspólnymi są: Parlament Euroregionu oraz Prezydium Euroregionu. Najwyższą władzą Euroregionu Pradziad jest Parlament składający się z czterdziestu członków. Każda ze stron ma 20 przedstawicieli w Parlamencie. Każda ze stron wybiera spośród swoich delegatów przewodniczącego, a także dwóch wiceprzewodniczących. Przewodniczący i wiceprzewodniczący wchodzą w skład prezydium Euroregionu, które kieruje bieżącą działalnością Euroregionu, a także reprezentuje go na zewnątrz.

Każda część narodowa Euroregionu posiada takie organy jak:

- Walne Zgromadzenie,
- Rada Euroregionu,
- Komisja Rewizyjna,
- Sekretarz,
- Grupy Robocze (tylko w PL części ER)

Najwyższym organem o charakterze „narodowym” jest Walne Zgromadzenie. Do jego zadań należy przede wszystkim ustalanie celów i zadań dla narodowej części Euroregionu.
Ponadto Walne Zgromadzenie podejmuje decyzje w zakresie członkostwa w Euroregionie oraz w odniesieniu do wszelkich spraw finansowych danej części narodowej.

Zadaniem Grup Roboczych (powoływanych przez Radę) jest przede wszystkim opracowywanie wspólnych, czesko-polskich projektów transgranicznych. Obsługą administracyjną poszczególnych części „narodowych” Euroregionu zajmują się natomiast Sekretarze (również powoływani przez Radę).

Obydwa Stowarzyszenia tworzące Euroregion jako całość posiadają bogate doświadczenie w zakresie wdrażania funduszy Unii Europejskiej przeznaczonych na współpracę transgraniczną. Współpraca w tym zakresie rozpoczęła się od programu Phare CBC, który był wdrażany w latach poprzedzających przystąpienie Polski i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej. W kolejnych latach współpraca transgraniczna w Euroregionie była kontynuowana w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Czechy-Polska, Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska na lata 2007-2013 oraz Programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska 2014-2020. Projekty współpracy polsko-czeskiej realizowane w Euroregionie dotyczyły przede wszystkim takich obszarów jak: turystyka, ochrona środowiska, ratownictwo, współpraca w dziedzinie kultury, sportu, demokracji lokalnej, edukacji, zasobów ludzkich, planowania przestrzennego, a także rozwoju gospodarczego.

Podstawowe dane statystyczne Euroregionu Pradziad			
część	**polska**	**czeska**	**razem**
powierzchnia w km²	5267,99 km²	1 828 km²	7 095,99 km²
ludność	684 080	119 011	803 091
ilość samorządów członkowskich	39 gmin i 5 powiatów	67 miast i gmin oraz członek wspierający – Kraj Ołomuniecki	111

Gminy wchodzące w skład Euroregionu Pradziad. Stan w dniu 1.01. 2021 r.

Strona polska:
Biała, Bierawa, Byczyna, Chrząstowice, Cisek, Dabrowa, Głogówek, Głuchołazy, Gogolin, Grodków, Izbicko, Jemielnica, Kędzierzyn-Koźle, Kolonowskie, Komprachcice, Korfantów, Krapkowice, Leśnica, Lubrza, Niemodlin, Nysa, Olszanka, Opole, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Pakosławice, Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Popielów, Prószków, Prudnik, Reńska Wieś, Rudniki, Skoroszyce, Tułowice, Ujazd, Walce, Zdzieszowice; powiaty: kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, nyski, prudnicki, strzelecki.

Strona czeska:
Andělská Hora, Bělá pod Pradědem, Bernartice, Bohušov, Brantice, Bruntál, Břidličná, Černá Voda, Česká Ves, Dětřichov nad Bystřicí, Dívčí Hrad, Dolní Moravice, Hlinka, Horní Benešov, Horní Město, Horní Životice, Hradec-Nová Ves, Javorník, Jeseník, Jindřichov, Jiříkov, Karlova Studánka, Karlovice, Kobylá nad Vidnavkou, Krnov, Leskovec nad Moravicí, Lichnov, Lipová-Lázně, Liptaň, Lomnice, Ludvíkov, Malá Morávka, Malá Štáhle, Město Albrechtice, Mikulovice, Nová Pláň, Osoblaha, Ostružná, Písečná, Razová, Rusín, Rýmařov, Ryžoviště, Skorošice, Slezské Pavlovice, Slezské Rudoltice, Stará Červená Voda, Stará Ves, Staré Heřminovy, Supíkovice, Světlá Hora, Svobodné Heřmanice, Široká Niva, Třemešná, Uhelná, Úvalno, Vác-

lavov u Bruntálu, Velká Kraš, Velká Štáhle, Velké Kunětice, Vidnava, Vlčice, Vrbno pod Pradědem, Vysoká, Zátor, Zlaté Hory, Žulová.

Członkowie wspierający:
Olomoucký kraj, MAS Hrubý Jeseník, z.s., Rozvoj Krnovska, o.p.s., MAS Vincenze Priessnitze pro Jesenicko, o.p.s., MAS Šternbersko

2.2. Dostępność komunikacyjna oraz peryferyjność obszarów Euroregionu

Zgodnie z podstawowymi założeniami polityki spójności infrastruktura drogowa i kolejowa jest jednym z najważniejszych elementów stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy regionów. W kontekście celów strategicznych Euroregionu Pradziad jako regionu funkcjonalnego, kluczowymi wydają się być dwa aspekty w zakresie dostępności komunikacyjnej: peryferyjność obszaru względem centrum kraju (w tym dostępność ośrodków o znaczeniu funkcjonalnym regionu) oraz dostępność transgraniczna.

Sieć drogowa po obu stronach granicy obszaru Euroregionu Pradziad jest złożona w przeważającej części z dróg o charakterze regionalnym i lokalnym (w RCz drogi klasy II i III, w Polsce drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne). Drogi krajowe oraz drogi I klasy (w RCz przede wszystkim drogi nr 44 i 57) stanowią jedynie podstawową sieć połączeń międzyregionalnych. Ich standard jednak nie odbiega od poziomu dróg regionalnych. Jedyny wyjątek stanowi fragment autostrady A4 łączący województwo opolskie ze stolicami województw ościennych i pozostałą siecią dróg ekspresowych i autostrad w RP. Po stronie czeskiej znajduje się natomiast odcinek autostrady (R35) Mohelnice-Olomouc. Brak jest jednak jakiegokolwiek połączenia autostradowego na osi północ-południe w kierunku granicy.
Do głównych szlaków komunikacyjnych należy zaliczyć po stronie polskiej: drogę krajową nr 40 – prowadzącą od granicy z Republiką Czeską w Głuchołazach do Pyskowic, gdzie krzyżuje się z drogą krajową nr 94, alternatywną do odpłatnej autostrady A4, drogę krajową nr 41 – przebiegającą przez powiaty nyski i prudnicki w kierunku przejścia granicznego Trzebina-Bartultovice, drogę krajową nr 46 Paczków - Pyskowice oraz drogi wojewódzkie nr 411 i 414. Natomiast po stronie czeskiej do głównych szlaków komunikacyjnych należą drogi o numerach 445, 454, 44, 45 oraz 57. Ze względu na strukturę osadniczą po obu stronach obszaru wsparcia dostępność komunikacyjną mierzoną czasem dojazdu do głównych ośrodków funkcjonalnych należy uznać za dostateczną. Należy jednak zwrócić uwagę, że po czeskiej stronie czas dojazdu do ośrodka centralnego (Ołomuniec) jest dłuższy z powodu uwarunkowań geograficznych.

Pomimo braku sieci dróg najwyższej kategorii natężenie ruchu na drogach regionalnych i lokalnych nie jest duże.

Tabela nr 2. Główne drogi publiczne w Euroregionie Pradziad

Droga nr	Odcinek	Kategoria drogi
11	Bukovice-Bruntal	I klasa
35	Mohelnice-Olomouc	I klasa
44	Mohelnice-Mikulovice (granica państwa)	I klasa
45	Horní Loděnice-Krnov (granica państwa)	I klasa
46	Brodek u Prostějova-Opava	I klasa
57	Krnov-Bartultovice (granica państwa)	I klasa
60	Jeseník-Javorník (granica państwa)	I klasa
445	Šternberk-Zlaté Hory (granica państwa)	II klasa
453	Jeseník-Město Albrechtice	II klasa
454	Dolní Údolí - Zlaté Hory	II klasa
455	Písečná-Velké Kunětice (granica państwa)	II klasa
457	Osoblaha-Javorník (granica państwa)	II klasa
A4	Nogowczyce-Przylesie	droga krajowa
40	Ujazd-Głuchołazy (granica państwa)	droga krajowa
41	Nysa-Trzebina (granica państwa)	droga krajowa
46	Paczków-Dobrodzień	droga krajowa
411	Nysa-Konradów	droga wojewódzka
414	Opole-Prudnik	droga wojewódzka

Do dróg o największym natężeniu ruchu należy zaliczyć ww. główne szlaki komunikacyjne, które są wykorzystywane do tranzytu (zdecydowana część dróg nie jest włączona do systemu dróg płatnych, w związku z czym zwiększone natężenie ruchu ciężarowego wynika z omijania płatnych odcinków dróg prowadzących w stronę granicy). Sieć drogowa jest także wykorzystywana intensywnie, głównie w sezonie zimowym, przez turystów przybywających do regionu jesenickiego. W porównaniu z pozostałym obszarem pogranicza polsko-czeskiego po obu stronach Euroregionu Pradziad brak jest sieci drogowej wpisanej na listę głównych korytarzy o znaczeniu krajowym i europejskim TEN-T (poza wspomnianym już odcinkiem autostrady A4). Podejmowane są jednak działania mające na celu wpisanie odcinka Ostrava-Opava-Krnov-Prudnik-Opole na listę TEN-T (w tym także korytarza kolejowego), co zdecydowanie przyspieszyłoby budowę obwodnic i podwyższenie standardu istniejącego już szlaku tranzytowego.

Drugim ważnym aspektem jest stan sieci drogowej mający wpływ na bezpieczeństwo ruchu drogowego. Wysokie koszty utrzymania sieci drogowej o charakterze lokalnym i regionalnym będącej w kompetencjach samorządów województw, gmin i powiatów powodują, że stan niektórych dróg należy uznać za niezadowalający. Pomimo to niektóre główne drogi są w dobrym stanie – przykładem może być droga nr 44 z Jesenika w kierunku do Mikulovic, nr 60 w kierunku z Lipové-lázně do Javorník. Kilka większych ośrodków miejskich (w tym także miast powiatowych) wymaga budowy obwodnic (Kędzierzyn-Koźle, Prudnik, Głogówek, Głuchołazy, Nysa, Bruntal itp.), co skróciłoby czas dojazdu przede wszystkim w ruchu tranzytowym oraz podniosłoby poziom bezpieczeństwa użytkowników.

O konieczności modernizacji i rozbudowy sieci drogowej, której celem jest zwiększenie bezpieczeństwa oraz skrócenie czasu dojazdu może świadczyć szybkość wykorzystania alokacji dostępnych w programach regionalnych oraz INTERREG V-A RCz-PL. Zdolność absorpcyjna samorządów w tym zakresie jest kilkukrotnie większa niż dostępne alokacje (krajowe i unijne).

Przykłady planów remontów dróg:
- III/4576 Horní Heřmanice – granica
- II/445 Zlate Hory – Heřmanovice
- II/457 Javorník – Mikulovice
- 1617 Łąka Prudnicka – Moszczanka – Pokrzywna
- 107166 Pokrzywna – Jarnołtówek – Zlate Hory
- 1616 Dębowiec (Wieszczyna) – Pokrzywna

Brak jest natomiast zainteresowania rozwojem nowoczesnych systemów zarządzania ruchem, co może świadczyć o tym, że natężenie ruchu nie stanowi kluczowego problemu regionu.

W kontekście komunikacyjnej peryferyjności transgranicznej obszaru Euroregionu Pradziad, poza siecią drogową, ważnym aspektem jest gęstość przejść granicznych. Zgodnie z zasadami tzw. Strefy Schengen istnieje możliwość przekraczania granicy w dowolnym miejscu, dlatego jedyną barierą pozostaje niewystarczająca infrastruktura transportowa. Na obszarze Euroregionu Pradziad znajdują się 22 miejsca przekraczania granicy dla pojazdów (w tym 8 dodatkowych, które dotyczą tylko czeskiej strony i graniczą z gminami będącymi członkami ER Silesia), z czego jedynie 4 bez żadnych ograniczeń związanych z tonażem dróg. Jedno przejście graniczne ograniczone jest do 12t (Javorník-Travná-Lutynia), dwa przejścia ograniczono do 7,5t (Zlaté Hory-Konradów, Úvalno-Branice), jedno przejście na 4t (Krnov-Chomiąża), a pozostałe przejścia są ograniczone przynajmniej z jednej ze stron granicy do 3,5t (przejście Město Albrechtice-Lenarcice nawet do 2t po jednej ze stron). Należy dodatkowo podkreślić, że na kilku przejściach granicznych występuje dysproporcja związana z inną kategoryzacją dróg, co uniemożliwia tranzyt oraz ruch pojazdów dostawczych i ciężarowych (dotyczy to np. połączenia drogowego Velké Kunětice-Sławniowice). Jest to bardzo istotna przeszkoda w rozwijaniu transgranicznego regionu funkcjonalnego. Fakt ten jest spowodowany głównie niedostatecznym stanem technicznym dróg (w tym np. mostów) lub ograniczeniami w ruchu pojazdów ciężarowych na niektórych obszarach zabudowanych (brak obwodnic). Stan ten w zasadniczy sposób ogranicza możliwości rozwoju przedsiębiorstw oraz nawiązywanie nowych kontaktów gospodarczych. Konieczność objeżdżania miejsc nieprzejezdnych dla transportu towarowego podnosi koszty, obniża konkurencyjność firm z obu stron granicy i to osłabia pozycję miast/miejscowości, które potencjalnie mogłyby znaleźć się na trasie przejazdu. Ze względu na dużą rozpiętość terytorialną Euroregionu Pradziad średnia odległość pomiędzy instytucjami partnerskimi w ramach INTERREG V-A wynosi 62 kilometry po najkrótszej drodze lądowej (wpływ na to mają partnerstwa takich miast jak Opole – Ołomuniec, Kolonowskie – Hranice czy Rymařov –Ozimek, które dzielą odległości rzędu 140-160 km, czyli powyżej średniej wartości dla całego pogranicza polsko-czeskiego).

Sytuacja ta nie ma natomiast negatywnego wpływu na rozwój indywidualnego ruchu turystycznego na przedmiotowym obszarze, ponieważ jest on w większości obsługiwany przez transport samochodowy, którego ograniczenia tonażowe nie dotyczą. Problem natomiast w większości przypadków dotyczy także transportu autobusowego obsługującego zorganizowane formy ruchu turystycznego.

Transport kolejowy

Mimo, iż gęstość sieci kolejowych w województwie opolskim należy do jednych z najwyższych i bardziej zelektryfikowanych w Polsce (3. miejsce wśród województw), to na obszarze pogranicza kolej nie stanowi kluczowego środka transportu. Przez obszar Euroregionu Pradziad nie przebiegają żadne istotne linie kolejowe (poza Opolem i Ołomuńcem) z listy TEN-T o znaczeniu tranzytowym lub międzynarodowym na osi północ-południe. Główne linie kolejowe województwa leżą w paśmie tranzytowym Gliwice–Strzelce Opolskie/Kędzierzyn-Koźle–Opole–Brzeg/Jelcz–Wrocław. Linia ta należy do międzynarodowych połączeń magistralnych umowy AGC i AGTC. Pozostałe ważne linie to: pasmo północne – Fosowskie/Olesno-Kluczbork-Byczyna/Namysłów, pasmo południowe – Gliwice/Rybnik-Kędzierzyn-Koźle–Nysa–Kamieniec Ząbkowicki. Po stronie czeskiej do głównych szlaków komunikacyjnych należą linie prowadzące przez terytorium RP z Jeseników do Krnova i Opavy (przejścia graniczne Jindřichov na Slezsku-Głuchołazy-Mikulovice) oraz w głąb kraju linia nr 292 do Šumperka i dalej do węzła kolejowego w Zabřehu na Morawach. Drugim najważniejszym szlakiem prowadzącym przez obszar Kraju morawsko-śląskiego jest linia nr 310 z Krnova przez Bruntal i Morawski Beroun do Ołomuńca. Linie te mają charakter linii regionalnych lub lokalnych (kursują na nich pociągi pospieszne oraz osobowe).

Poza połączeniem przez Głuchołazy (4 powrotne połączenia dziennie) na obszarze Euroregionu Pradziad nie znajdują się żadne inne transgraniczne połączenia kolejowe. Należy podkreślić, że stan techniczny infrastruktury kolejowej na polskim odcinku linii Krnov-Jesenik jest bardzo zły i ograniczenie prędkości pociągów na nim wynosi 40 km/h, co zdecydowanie nie podnosi potencjału rozwojowego regionu na bazie tejże linii kolejowej. Połączenia te są najczęściej wykorzystywane w sezonie zimowym do obsługi ruchu turystycznego – głównie dla czeskich turystów (narciarzy). W kontekście rozwoju wspólnych, transgranicznych produktów turystycznych i ich obsługi komunikacyjnej linia Krnov-Jesenik ma zdecydowanie duży potencjał rozwojowy. Szansą może być obsługa tej linii przez prywatnych przewoźników kolejowych działających już na czeskim rynku (np. Leo Express, Arriva, RegioJet) oraz otwarcie przystanków kolejowych Głuchołazy Miasto i Pokrzywna.

Zdolność absorpcyjna w tym zakresie jest minimalna, co jest spowodowane rozdzieleniem kompetencji pomiędzy samorządami, operatorami infrastruktury kolejowej i przewoźnikami. Zarówno środki z programów centralnych (np. PO Infrastruktura i Środowisko) oraz POWT i INTERREG V-A na przedmiotowym obszarze w zakresie inwestycji w infrastrukturę kolejową były niewykorzystywane lub wykorzystane w sposób minimalny.

Transport wodny

Na chwilę obecną transport wodny nie należy do kluczowych rodzajów transportu (osobowego i towarowego) w żadnym z omawianych regionów. Na całym obszarze pogranicza polsko-czeskiego brak jest także połączenia transgranicznego drogą wodną, które byłoby w stanie obsługiwać jakąkolwiek żeglugę. W planach znajduje się propozycja budowy kanału Odra-Dunaj-Łaba, który łączyłby szlaki wodne Morza Czarnego i Bałtyckiego. Warto jednak wspomnieć, że na obszarze województwa opolskiego (z czego większość dotyczy także obszaru Euroregionu Pradziad po polskiej stronie) znajduje się obecnie 131,2 km dróg wodnych w tym: rzeka Odra – odcinek Koźle-Lipki o długości 111,6 km (II klasa żeglowności), Kanał Gliwicki – odcinek Sławięcice – Koźle o długości 15,1 km oraz Kanał Kędzierzyński o długości 4,5 km. Główne porty znajdują się w Opolu i Koźlu, ponadto istnieją 3 przeładownie zakładowe. Łączna zdolność przeładunkowa szacowana jest na poziomie ok. 1 mln ton ładunków rocznie, co jest wielkim potencjałem regionu i daje możliwość rozwoju przemysłu bazującego na terminalach przeładunkowych czy centrach logistycznych.

Żegluga transportowa, która w minionych dekadach na tym obszarze po polskiej stronie odgrywała bardzo ważną rolę, dziś już nie wykorzystuje swojego potencjału. Powodem tego są m.in. działania przeciwpowodziowe ograniczające możliwości rozbudowy infrastruktury niezbędnej do nowoczesnej żeglugi oraz brak regulacji rzeki na różnych odcinkach, co powoduje zmienne warunki do żeglugi (np. zbyt małe możliwości zanurzeniowe jednostek).

Sieć szlaków wodnych ma natomiast potencjał w zakresie rozwoju wspólnego produktu turystycznego, który można by rozwijać przy współpracy ER Pradziad z ER Silesia. Już dziś możemy obserwować lokalne inwestycje związane z rozwojem przystani kajakowych, przystani dla łodzi klasy turystycznej itp. Koncepcja ta jednak nie obejmuje całej długości cieków wodnych na obszarze ER Pradziad. Działania w tym zakresie podjęły już na przykład podmioty z ER Silesia oraz Gminy Kędzierzyn-Koźle i Krapkowice, które zrealizowały pierwsze projekty w tym zakresie na szlaku Odry.

Transport publiczny

Na obszarze ER Pradziad brak jest regularnych transgranicznych połączeń autobusowych, nawet w transporcie lokalnym. W sezonie zimowym prowadzone są nieregularne połączenia np. z Nysy i Prudnika do Jeseników, które z założenia przeznaczone są do dowożenia narciarzy do jesenickich ośrodków narciarskich. W większości przypadków połączenia te są inicjowane przez prywatne ośrodki turystyczne lub prywatnych przewoźników autobusowych. W zakresie połączeń kolejowych obsługiwane są cztery kursy powrotne na trasie Jeseniki-Głuchołazy-Krnov. Na przedmiotowym obszarze brak jest jakichkolwiek rozwiązań systemowych np. w zakresie wspólnych biletów, koordynacji rozkładów jazdy itp. Czas dojazdu pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi (np. na poziomie miast powiatowych) po obu stronach granicy sięga w większości kilku godzin[4], co wynika z braku wspólnej polityki transportowej. Stan ten ma bardzo negatywny wpływ na tworzenie i wspieranie rozwoju transgranicznego regionu funkcjonalnego (np.

4 Np. czas dojazdu z wykorzystaniem transportu publicznego z Ołomuńca do Opola (odległość ok. 160 km) trwa ponad 6 godzin

w zakresie tworzenia potencjałów rozwoju wspólnego rynku pracy, edukacji itp.). Należy również odnotować, że po stronie polskiej nie ma koncepcji stworzenia systemu transgranicznego transportu publicznego.

2.3. Transgraniczne działania w zakresie zapobiegania zagrożeniom oraz koordynacja działań prewencyjnych i ratunkowych

Do zintegrowanego systemu ratownictwa po obu stronach granicy należy straż pożarna (państwowa oraz ochotnicza), jednostki policji, straży granicznej, służb celnych, zespoły ratownictwa medycznego, szpitalne oddziały ratunkowe, ratownictwa wodnego[5].

Działania zintegrowanego systemu ratownictwa o charakterze transgranicznym zostały określone w międzyrządowych umowach, które regulują zasady prowadzenia działań ratunkowych po drugiej stronie granicy. Dla jednostek straży pożarnej podstawą działania jest *Umowa między Rzeczpospolitą Polską oraz Republiką Czeską o współpracy i wzajemnej pomocy w wypadku katastrof, klęsk żywiołowych i innych nadzwyczajnych wydarzeń* (z dnia 8 czerwca 2000r.).

Umowa ta określa ogólne ramy zasad prowadzenia działań po drugiej stronie granicy. Na jej podstawie jednostki odpowiedzialne za koordynację zintegrowanych działań ratowniczych (po stronie czeskiej kraj, po stronie polskiej urzędy wojewódzkie) podpisują szczegółowe umowy dotyczące procedur powiadamiania i realizacji działań na terytorium drugiego kraju. Warunki współpracy doprecyzowane zostały w Instrukcji metodycznej dla jednostek Straży Pożarnej biorących udział w pomocy wzajemnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz Republiki Czeskiej, podpisanej w Warszawie dnia 27 listopada 2014 roku. W tej instrukcji metodycznej wyodrębnione są dwa typy pomocy w zależności od miejsca zdarzenia nadzwyczajnego:
• międzypaństwowa, która udzielana jest na całym terytorium drugiego państwa
• transgraniczna, która udzielana jest na terenie określonym w porozumieniach o współpracy i wzajemnej pomocy w przypadku katastrof, klęsk żywiołowych i innych nadzwyczajnych wydarzeń zawartych pomiędzy przygranicznymi województwami i czeskimi krajami.

Obecnie obowiązują umowy pomiędzy województwem opolskim oraz Krajem morawsko-śląskim i ołomunieckim (podpisywana jest uszczegóławiająca umowa pomiędzy komendantami wojewódzkimi i krajskimi[6]). Logika interwencji oparta jest na maksymalnym skróceniu czasu dojazdu do zagrożonych obszarów. Dlatego w ramach umów określono dokładne miejsca, do których krótszy czas dojazdu

5 Służby włączone do wspólnego systemu wymieniono w poszczególnych umowach międzynarodowych

6 Umowa o współpracy i wzajemnej pomocy w wypadku katastrof, klęsk żywiołowych i innych nadzwyczajnych wydarzeń

mają jednostki straży z drugiej strony granicy (np. ze względu na uwarunkowania geograficzne). Zakres działań transgranicznych obejmuje pasmo 25 kilometrów od granicy po obu jej stronach. Do wspólnego systemu włączone są m.in. jednostki PSP z Prudnika i Głubczyc[7]. Do przykładów możemy zaliczyć krótszy czas dojazdu polskich jednostek PSP do Javornika czy Bartultovic.

Umowy określają także bardzo dokładnie rozdzielenie zadań systemu szybkiego powiadamiania (na dwujęzycznych formularzach) oraz określają terytorialnie odpowiedzialne centra operacyjne. W ramach umów prowadzone są także wspólne ćwiczenia tematyczne (np. ratownictwo wodne, akcje ratunkowe na wyciągach itp.). Raz w roku prowadzone są działania mające na celu ewaluację funkcjonowania wspólnego systemu. Wspólne interwencje dotyczą głównie zabezpieczenia miejsc wypadków, w tym także wycieków niebezpiecznych substancji, pożarów (w tym pożarów lasów). Wg uzyskanych danych strażacy z powiatów nyskiego i prudnickiego biorą corocznie udział w co najmniej 15 interwencjach po stronie czeskiej[8]. Zdecydowana większość wyposażenia straży pożarnej niezbędnego do prowadzenia akcji jest kompatybilna i w pełni funkcjonalna. Do poważnych problemów utrudniających prowadzenie działań o charakterze transgranicznym należą przede wszystkim: brak kompatybilnego systemu komunikacji radiowej (komunikacja przebiega telefonicznie lub faxem, co zdecydowanie utrudnia koordynację działań), brak wspólnego systemu używania sygnałów świetlnych i dźwiękowych wozów bojowych biorących udział w akcji na terytorium drugiego państwa (lub przejeżdżających tranzytem), brak zwolnień z opłat dla pojazdów bojowych z drugiego państwa na drogach płatnych (e-Myto, e-Toll).

Do problemów systemowych obecnego stanu zintegrowanego systemu ratownictwa należą bariery językowe, brak znajomości struktur operacyjnych i procedur po drugiej stronie granicy oraz brak wspólnego systemu informacji o zagrożeniach (np. komunikaty pogodowe, powodzie itp.). Dalsze problemy to również: niewystarczająca znajomość systemów zarządzania kryzysowego w RCz i RP, brak znajomości zasad taktycznych jednostek zintegrowanego systemu ratownictwa po obu stronach granicy, niewystarczające zaplecze oraz wyposażenie ochotniczych jednostek, komend policji i remiz strażackich, niewystarczające wyposażenie jednostek straży pożarnej i policji do wspólnych interwencji w trudnym terenie, niewystarczający poziom wiedzy obywateli (dzieci, dorosłych i seniorów) w zakresie postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych i podejmowaniu działań prewencyjnych, brak możliwości korzystania ze źródeł wody przez straż pożarną po drugiej stronie granicy podczas pożaru. Problemem jest również stale poszerzający się zakres działań interwencyjnych jednostek zintegrowanego

7 Głubczyce znajdują sie poza obszarem ER Pradziad, ale jednostki PSP z Głubczyc są włączone do zintegrowanego systemu obejmującego fragment czeskiego obszaru ER Pradziad

8 Źródło: Strona internetowa https://stumpersky.denik.cz/pl_region/spoluprace-pres-hranici-hasicu-be-polací-jesenick-jesenicku-Zivoty-202.html?fclid=iwar3mrf2tcqxafw00PHI4k1mbfm2841Y-LOYVHTGTB92WRNZB2THM

systemu ratownictwa (Covid 19, pomór świń, ptasia grypa itp.), co powoduje nowe wyzwania w zakresie szkolenia tych podmiotów oraz ich wyposażenia.
Dla jednostek policji ramy prawne do prowadzenia działań na terytorium drugiego kraju określa Umowa między RP oraz RCz o współpracy w zwalczaniu przestępczości, ochronie porządku publicznego oraz o współpracy na terenach przygranicznych. Na podstawie ww. umowy realizowane są działania związane z prewencją oraz aktywnym i operacyjnym zwalczaniem przestępczości o charakterze transgranicznym. Do głównych elementów współpracy należy wymiana informacji o osobach i pojazdach zaginionych, potwierdzanie tożsamości osób, zabezpieczenie ruchu drogowego, prowadzenie podstawowych czynności związanych z przestępstwami[9]. Na podstawie artykułu 8 ww. umowy prowadzone są także wspólne patrole w paśmie 25 kilometrów od granicy po obu jej stronach. Przykładem realizacji tego typu działań mogą być wspólne patrole w powiecie jesenickim, które były realizowane 2-3 razy w ciągu miesiąca lub według aktualnych potrzeb. Wspólne interwencje dotyczą głównie poszukiwania osób zaginionych oraz koordynacji działań w zakresie zwalczania przestępczości o charakterze transgranicznym.

W tym zakresie, w przeciwieństwie do straży pożarnej, patrol z danego kraju wciąż nie może podjąć samodzielnej interwencji na terytorium drugiego kraju.

Do głównych problemów obecnego stanu współpracy jednostek policji należą ograniczenia prawne (np. ruch pojazdów policji, wnoszenie broni na terytorium kraju sąsiedniego), ograniczenia w prowadzeniu wspólnych działań o charakterze transgranicznym, brak wspólnego systemu radiotelekomunikacyjnego oraz bariery językowe.

Współpracę transgraniczną na poziomie pogotowia ratunkowego reguluje, tak samo jak w przypadku jednostek straży pożarnej, *Umowa między Republiką Czeską a Rzeczpospolitą Polską o współpracy i pomocy wzajemnej w wypadku katastrof, klęsk żywiołowych i innych zdarzeń.* Umowa ta nie reguluje jednak kwestii codziennej współpracy medycznych służb ratunkowych, brakuje jasnych umów i procedur związanych ze współpracą transgraniczną i podejmowaniem interwencji przez zespoły ratownictwa medycznego. Pomimo faktu, że zespoły ratownictwa medycznego oraz szpitalne oddziały ratunkowe są w obu krajach włączone do zintegrowanego systemu ratownictwa, to zespoły ratownictwa medycznego jako jedyna służba nie mogą prowadzić działań i praktycznej realizacji interwencji na terytorium drugiego państwa. Działania tejże służby nie mają obecnie umocowania w żadnej bilateralnej umowie ani w umowach pomiędzy poszczególnymi regionami. Brak takich uregulowań między sąsiadującymi państwami powoduje, że współpraca medycznych służb ratowniczych jest ograniczona i realizowana jest poprzez wspólne ćwiczenia

9 Problematyczną kwestią pozostaje wymiana informacji nt. wykroczeń, które nie są objęte umową międzynarodową. Dlatego udostępnianie informacji w tym zakresie odbywa się w drodze nieobjętej ramami prawnymi

ratowników i konferencje, których celem jest m.in. poszukiwanie sposobu usunięcia barier legislacyjnych, uniemożliwiających pełne rozwinięcie współpracy transgranicznego ratownictwa medycznego. Taka współpraca dałaby możliwość wyjazdu najbliższej karetki pogotowia (bez względu na to z jakiego jest państwa) do mieszkańców regionów przygranicznych lub turystów przebywających na polsko-czeskim pograniczu. Jest to obecnie największa dysfunkcja systemu w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa na obszarze przygranicznym w przypadkach, gdzie dochodzi do zagrożenia zdrowia lub życia obywateli. W zespołach ministerialnych prowadzone są działania na rzecz podpisania stosownej umowy w tym zakresie, choć horyzont czasowy jej wejścia w życie nie jest na dzień dzisiejszy znany.

2.4. Gospodarka, rynek pracy i edukacja

Sytuacja na rynku pracy uzależniona jest w dużej mierze od kondycji gospodarki oraz struktury osiedlenia. Wszystkie podregiony[10] na obszarze ER Pradziad charakteryzuje ujemne saldo migracyjne. Wyludnianie się jest jedną z przyczyn zmian strukturalnych na rynku pracy.

Przyrost naturalny w czeskiej części Euroregionu Pradziad kształtował się na poziomie[11] -2,7 na 1000 mieszkańców. Najgorsza sytuacja wystąpiła w gminie Kobylá nad Vidnavkou, -33,7 na 1000 mieszkańców[12]. Natomiast po polskiej stronie Euroregionu Pradziad przyrost naturalny wynosił -1,5 na 1000 mieszkańców, a najgorszą sytuację odnotowano w Pawłowiczkach -6,8 na 1000 mieszkańców. Na omawianym terenie lepsza sytuacja jest na obszarach miejskich i przedmieściach. Wartości te są wyższe niż średnie krajowe w obu państwach. Sytuacja ta w sposób bezpośredni odbija się na rynku pracy. Większość młodych ludzi, opuszczających region w celu zdobycia wykształcenia, nie powraca już na tutejszy rynek pracy[13].

Ludność w wieku produkcyjnym (15-64 lat) kształtuje się na poziomie 68,8% po stronie polskiej przedmiotowego obszaru oraz 65,3% po stronie czeskiej, co jest wyższe niż średnie krajowe w Polsce (61,2% i Czechach 64,5% w 2018 roku). Udział osób w wieku poprodukcyjnym (pow. 65 lat) jest nieco wyższy niż średnia krajowa. Trendy i prognozy w tym zakresie są jednak negatywne. W perspektywie do roku 2030 oczekuje się dalszego ubytku mieszkańców i zmiany struktury ludności z tendencją wzrostową szczególnie dla grupy ludzi w wieku poprodukcyjnym.

10 Dane na poziomie NUTS3 – Dane z Lokalnego Banku Danych

11 Dane na koniec 2017 roku

12 Według danych z „Analizy sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru Euroregionu Pradziad". Opole, 2019. Zespół autorski: Pracownicy Urzędu Statystycznego w Opolu, Urzędu Statystycznego w Ołomuńcu, Urzędu Statystycznego w Ostrawie. Wydawca Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad

13 Zgodnie ze statystykami do głównych kierunków odpływu ludności należą: Wrocław, Praga, Warszawa, Ostrawa, Brno, Anglia, Holandia, Norwegia

W związku z ujemnym saldem migracyjnym, którego jednym z powodów jest brak większych ośrodków miejskich (także akademickich poza Opolem, Ołomuńcem i Nysą), negatywnie zmienia się również sytuacja ze względu na strukturę wykształcenia ludności aktywnej ekonomicznie. Odsetek ludzi posiadających wykształcenie podstawowe[14] w województwie opolskim wynosi aż 19,9% przy średniej ogólnopolskiej 19,3%. Po czeskiej stronie ER Pradziad wskaźnik jest zbliżony do średniej krajowej wynoszącej 18%. Również procentowy udział ludzi z wykształceniem wyższym jest poniżej średniej krajowej (17,9% w RP, 12,4% w RCz) i wynosi odpowiednio w opolskim 15,1%, ołomunieckim 11,7% oraz morawsko-śląskim 11,4%. Ze względu na strukturę wieku osób poszukujących zatrudnienia można stwierdzić, że struktura ta odpowiada ogólnokrajowym trendom w RP. Z uzyskanych danych na 31 grudnia 2017 roku osoby w wieku 15-24 lat aktywnie poszukujące pracę stanowią w województwie opolskim 12% wszystkich zarejestrowanych w PUP. Ta grupa wiekowa jest najbardziej podatna na zmiany na rynku pracy i trendy w gospodarce. Niepokojącym może się wydawać szybki przyrost osób poszukujących pracy w kategorii wiekowej 55+. Na przestrzeni ostatnich 6 lat grupa ta zwiększyła się do ok. 31,6% po stronie polskiej oraz do 39,6% w Kraju morawsko-śląskim oraz 38,5% w Kraju ołomunieckim. Po stronie czeskiej ER Pradziad możemy zaobserwować znaczącą poprawę sytuacji i znaczny spadek procentowy ilości osób poszukujących pracy wśród osób w wieku 15-24 lat, w porównaniu latami ubiegłymi – na koniec 2017r. wynosił 10,2%.

Powyższe dwa wskaźniki mają także odzwierciedlenie w strukturze aktywności zawodowej na obszarze ER Pradziad. Po obu stronach granicy jest ono niższe od średniej krajowej aktywności zawodowej osób w wieku 15-64 (RCz – 75,5%[15], RP – 69,5%[16]) i wynosi ono odpowiednio dla polskiej strony 55,8%, a dla czeskiej 59,4% w Kraju morawsko-śląskim i 58,6% w Kraju ołomunieckim. Dane te mogą świadczyć o strukturalnym problemie rynku pracy w tym regionie.

Struktura rynku pracy oraz wykształcenie wpływa także na strukturę gospodarki w regionie. Polskie podregiony ER Pradziad kopiują strukturę ogólnokrajowej gospodarki, w której rolnictwo odgrywa znaczącą rolę. Na koniec 2018 roku w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie pracowało 18,6% osób[17]. Po stronie czeskiej rolnictwo odgrywa podrzędną rolę i stanowi jedynie ok. 3% w strukturze rynku pracy przedmiotowego obszaru. Głównym sektorem gospodarki są natomiast usługi. W ostatnich latach transformacji gospodarki doszło tu do poważnych zmian, które doprowadziły do zmniejszenia rangi przemysłu na rzecz sektora usługowego. W 2017 roku ilość podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. w województwie opolskim wynosiła 1016,

14 Dane na poziomie NUTS3, Bank Danych Lokalnych GUS

15 Źródło: Strona internetowa https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-cerven-2017

16 Źródło: Strona internetowa https://psz.praca.gov.pl/documents/10828/6677329/Rynek%20pracy%20w%20Polsce%20w%202017%20roku.pdf/5a276180-ddf5-4849-a8de-a76788ad9b9e?t=1521018774788

17 Źródło: Strona internetowa https://www.polskawliczbach.pl/opolskie#dane-demograficzne

w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą 714. W Kraju morawsko-śląskim ilość podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ogółem wynosiła 1642, w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą 1642. Największą liczbę podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ogółem odnotowano w Kraju ołomunieckim – 2246, w tym osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – 1780.

Sytuacja na rynku pracy oraz struktury gospodarki znajduje także odzwierciedlenie w strukturze usług edukacyjnych. Na obszarze ER Pradziad znajduje się kilkanaście[18] szkół wyższych (w Ołomuńcu, Opolu czy Nysie). Warto również podkreślić, że istnieje tylko jedna wyższa szkoła o profilu technicznym (Politechnika Opolska). Edukacja zawodowa związana z kształceniem na kierunkach technicznych została przesunięta na poziom edukacji ponadgimnazjalnej[19]. Po obu stronach ER Pradziad działa dość dobrze sieć szkół zawodowych i technicznych na poziomie szkół średnich, kształcących specjalistów dla przemysłu z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Po polskiej stronie przedmiotowego obszaru na rynku pracy dostępna jest większa liczba rzemieślników i absolwentów kierunków technicznych na średnim szczeblu edukacji, choć często ich kwalifikacje są niedostateczne. Część z nich wykonuje pracę na terytorium RCz. W ramach zachęty do skorzystania z ofert czeskich pracodawców organizowane są wspólne giełdy pracy np. w Prudniku lub w Nysie. Od 2014 roku, a więc od czasu rozpoczęcia ożywienia gospodarczego, nieprzerwanie rośnie liczba polskich obywateli pracujących w Czechach, zarówno zatrudnionych przez czeskie podmioty, jak i prowadzących działalność gospodarczą. Członkostwo obu krajów w UE sprawia, że Polaków nie dotyczą ograniczenia administracyjne w dostępie do czeskiego rynku pracy. Za podejmowaniem pracy w Czechach przemawiają również bliskość geograficzna, stosunkowo niewielka bariera językowa, a także duże zapotrzebowanie na siłę roboczą w Czechach, w tym w położonych w pobliżu granicy z Polską zakładach produkcyjnych. Znaczące zapotrzebowanie pracowników przekłada się też nierzadko na wyższe niż w Polsce wynagrodzenie. Według stanu na koniec 2016 roku tylko 1,7% Polaków było zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych, a największy odsetek wśród zatrudnionych w Czechach polskich obywateli stanowiły osoby obsługujące maszyny i urządzenia (43%), pomocnicza i niewykwalifikowana siła robocza (20%) oraz rzemieślnicy i mechanicy (19%). Pod względem sektorowym dominował przemysł przetwórczy (35%) i szeroko pojęte czynności administracyjne (22%); wysoko uplasowały się też budownictwo (8%) i górnictwo (6%). Wzrost liczby pracujących w Czechach Polaków jest skorelowany nie tylko z malejącą stopą bezrobocia, ale też z dynamicznym rozwojem dwustronnej wymiany handlowej po akcesji do UE. W latach 2004-2018 polski eksport do Czech wzrósł 4,6-krotnie, a czeski eksport do Polski – 3,7-krotnie. W tym samym czasie liczba polskich przedsiębiorców w Czechach wzrosła 2-krotnie, a Polaków zatrudnionych w Czechach 5-krotnie[20].

18 W tym prywatne szkoły wyższe np. w Opolu

19 Na podstawie nowego rozporządzenia MEN i zbliżenia ram programowych możliwe będzie tworzenie np. wspólnych programów dydaktycznych lub klas

20 Źródło Strona internetowa:

Zasadniczym problemem w stworzeniu w pełni działającego transgranicznego regionu funkcjonalnego w zakresie rynku pracy jest brak systemu harmonizacji certyfikatów i uprawnień do wykonywania zawodów specjalistycznych w poszczególnych państwach.

Polska część ER Pradziad zachowała bardziej tradycyjną strukturę gospodarki, która charakteryzuje się mniejszym poziomem innowacyjności, choć z drugiej strony dzięki temu jest mniej podatna na globalne zmiany w trendach gospodarczych. Poziom rozwoju polskiej części ER w przeliczeniu PKB/mieszkańca jest na bardzo niskim poziomie i w 2016 roku wynosił 8837 EUR. Po czeskiej stronie sytuacja jest lepsza, mieszkaniec Kraju ołomunieckiego osiągnął 12828 EUR, a mieszkaniec Kraju morawsko-śląskiego osiągnął 14250 EUR, choć z punktu widzenia ER Pradziad wyniki te zawyżają mieszkańcy miast będących na obszarze ER Silesia[21]. Kluczową rolę we wszystkich podregionach ER Pradziad odgrywają małe przedsiębiorstwa (0-49 pracowników), które stanowią ponad 99,4% wszystkich zarejestrowanych firm. Małe i średnie firmy zatrudniają łącznie ok. 68%[22] wszystkich pracujących, co jest zbliżone do europejskich standardów (średnia EU to 67%).

2.5. Wsparcie transgranicznych działań na rzecz rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości

Po wejściu do UE współpraca gospodarcza oraz mechanizmy jej wsparcia pomiędzy RCz-RP zaczęły się bardzo dynamicznie rozwijać, choć do dziś istnieje bardzo dużo barier natury prawno-administracyjnej. Ogólne wyniki gospodarcze mierzone w PKB na mieszkańca są zasadniczo na podobnym poziomie. PKB na mieszkańca jest poniżej średniej UE we wszystkich regionach przygranicznych mieszczących się w przedziale 55% (województwo opolskie) i 76% (północno-wschodnie Czechy) średniej UE[23]. Dlatego w ramach Programów Współpracy Transgranicznej przeznaczone były środki na działania wspierające rozwój kontaktów gospodarczych.

Do głównych Beneficjentów tego wsparcia można zaliczyć m.in. instytucje wsparcia otoczenia biznesu, izby gospodarcze, samorządy oraz regionalne klastry. Pomoc natomiast nie jest udzielana bezpośrednio przedsiębiorcom. Kilka realizowanych projektów dotyczyło także obszaru Euroregionu Pradziad. Do głównych działań tychże projektów należało prowadzenie działalności doradczej, informacyjnej i promocyjnej czy też tworzenie narzędzi wsparcia inwestycyjnego dla podmiotów chcących wejść na sąsiedni rynek. Do dobrych praktyk należy zaliczyć projekty realizowane przez izby gospodarcze i inne podmioty wsparcia około biznesowego, których celem było stworzenie sieci punktów kontaktowych, w których udzielane

https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/Raport_PL_Kraj-bez-bezrobocia_net.pdf

21 Statystyki prowadzone są jedynie na poziomie NUTS3 – Bank Danych Lokalnych GUS

22 Statystyki prowadzone na poziomie krajów i województwa – Bank Danych Lokalnych GUS

23 *Border Orientation Paper Czechy-Polska*, dokument wykonany w odniesieniu do Programu Współpracy Transgranicznej Interreg na lata 2021-2027 – Republika Czeska-Polska

są informacje o możliwościach rozpoczęcia działalności gospodarczej po drugiej stronie granicy, systemów prawnych i podatkowych itp. Jeden z punktów powstał np. w Jeseniku[24]. Wszystkie wyżej opisane działania mają na celu ułatwienie i przyspieszenie procesu integracji obu rynków, szczególnie z uwzględnieniem współpracy transgranicznej przedsiębiorstw. Dodatkowym wsparciem w tym zakresie są instytucje obejmujące swymi działaniami większy obszar, np. Polsko-Czeska Izba Gospodarcza w Ostrawie, Wydziały Ekonomiczne Ambasad itp.

Współpraca gospodarcza podmiotów z obu stron granicy stopniowo się pogłębia. Objawia się to zarówno w stabilnym wzroście wolumenu wymiany handlowej między oboma krajami, jak i w nieustannie rosnącej ilości wzajemnych inwestycji transgranicznych. Ponadprzeciętna dynamika wymiany handlowej w 2018r. pozwoliła umocnić pozycję Republiki Czeskiej jako drugiego największego odbiorcy polskich produktów. Z drugiej strony, Polska pozostaje trzecim kierunkiem eksportowym czeskich firm. Korzystnie rozwija się współpraca inwestycyjna, z każdym rokiem zwiększa się liczba firm polskich działających bezpośrednio na rynku czeskim. Liczba czeskich przedsiębiorstw prowadzących działalność na polskim rynku również wykazuje tendencję wzrostową, choć na niższym poziomie. Ogólnie widoczne jest raczej większe zainteresowanie polskich podmiotów dotyczące współpracy, prowadzenia działalności gospodarczej i wejścia na rynek po stronie czeskiej, niż w drugą stronę[25].

2.6. Dziedzictwo przyrodnicze oraz kulturowe w kontekście rozwoju wspólnych produktów turystycznych

Euroregion Pradziad stanowi obszar o wysokiej i unikalnej atrakcyjności turystycznej. Na tym terenie znajdują się ważne elementy dziedzictwa naturalnego objęte różnymi formami ochrony np. parki krajobrazowe, obszary NATURA 2000 oraz dziedzictwa kulturowego (w tym niektóre wpisane na listę UNESCO). Wsparcie dziedzictwa kulturowego mającego na celu podtrzymanie tradycji, prezentację wartości kultur lokalnych i regionalnych oraz promocję sztuki i kultury współczesnej jest przedmiotem kilkuset mikroprojektów realizowanych w ramach FMP ER Pradziad. Prowadzone działania na rzecz wsparcia promocji i rozwoju kultury mają podwójne znaczenie. Z jednej strony poprzez tego typu przedsięwzięcia społeczności lokalne z obu stron granicy mogą się lepiej poznać i dzięki temu dochodzi do zacieśniania współpracy, z drugiej zaś strony unikatowe dziedzictwo kulturowe stanowi ciekawą ofertę turystyczną, którą można było realnie przełożyć na wzrost gospodarczy regionu.
Oferta turystyczna euroregionu jest dosyć szeroka i cechuje ją częściowa komplementarność atrakcji dziedzictwa naturalnego i kulturowego położonych po obu stronach granicy. Po stronie czeskiej dominujące znaczenie mają przyrodni-

24 W ramach projektu stworzono także kompleksowy portal internetowy www.podnikanivpolsku.info, innym przykładem może być www.miastomozliwosci.eu – Transgraniczny Portal Gospodarczy
25 Program Interreg Czechy-Polska wersja 2, styczeń 2021

cze atrakcje w postaci regionu Jeseników (stanowiących największą atrakcję turystyczną ER), Gór Opawskich (położonych częściowo w PL), pojezierza górskiego (region nyski i mikroregion Slezská Harta) oraz niezmierzonych kompleksów leśnych, spośród których pod względem turystycznym na uwagę zasługują Bory Niemodlińskie. Charakter wspomnianych atrakcji turystycznych sprawia, że po stronie czeskiej dominuje przede wszystkim tzw. turystyka aktywna i sanatoryjna. Po stronie polskiej dominujący charakter mają atrakcje turystyki kulturowej i historycznej położone na całym obszarze województwa opolskiego (najdalej ok. 100 km od granicy)[26], przede wszystkim w powiatach nyskim oraz opolskim. Regiony po obu stronach granicy łączy wspólna historia, która częściowo wynika z dostępności geograficznej (masyw Hruby Jesenik powoduje, że dla regionu jesenickiego bardziej dostępna jest tzw. północna brama niż południowa prowadząca w głąb RCz). Wszystko to stwarza obiecujące warunki do dalszego rozwoju ruchu turystycznego na obszarze ER, choć poważną przeszkodą stojącą na drodze pełnego wykorzystania potencjału branży turystycznej jest brak dostatecznej infrastruktury komunikacyjnej. Po czeskiej stronie czas dojazdu do głównego ośrodka funkcjonalnego (Ołomuniec) znacząco przekracza średnie krajowe w tym zakresie. Częściowo jest to spowodowane także utrudnieniami natury geograficznej. Dostępność komunikacyjna w kontekście transgranicznym ograniczona jest natomiast poprzez gęstość przejść granicznych lub ograniczenia parametrów technicznych dróg prowadzących bezpośrednio do granicy (znacząco obniża to zdolność absorpcyjną regionu dla zorganizowanych autobusowych form aktywności turystycznej).

Pozytywne trendy rozwoju ruchu turystycznego, podobnie jak współpracy i integracji ludności, zostały bardzo brutalnie zahamowane, a branża turystyczna stała się jednym z najbardziej dotkniętych pandemią Covid-19 sektorów gospodarki, głównie ze względu na zamknięcie atrakcji turystycznych, obiektów noclegowych, gastronomicznych oraz na czasowe zamknięcie dla turystów granic w 2020 i 2021 roku za sprawą wprowadzonych w obu krajach lockdownów. Skutkiem panującej sytuacji jest wzrost bezrobocia nie tylko w sektorze turystycznym, ale również w branżach okołoturystycznych. W związku z powyższym istnieje potrzeba dywersyfikacji oraz dalszego wsparcia rozwoju usług w turystyce. Szczególnie ważna jest dalsza transformacja i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw okołoturystycznych, lepszy dostęp do innowacji oraz regionalna inteligentna specjalizacja.

Mając na uwadze szczególną sytuację ostatnich miesięcy, w celu uzyskania miarodajnych danych i wskazania panujących tendencji, w przeprowadzonej analizie będziemy się odnosić do wcześniejszego okresu funkcjonowania branży turystycznej.

Euroregion Pradziad odwiedza rocznie przeszło 2240 tys. turystów, z czego więk-

26 W „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 2030" środowisko i przestrzenie wypoczynku uznane zostały za kluczowe cechy województwa opolskiego

szość stanowią osoby mieszkające poza obszarem ER[27]. O potencjale turystycznym ER może jednak świadczyć np. fakt, że w styczniu 2013 roku amerykański dziennik „The New York Times" uznał Jeseniki za jedno z 46 miejsc na świecie, które poleca odwiedzić swoim czytelnikom w roku 2013 (m.in. obok New Delhi, Bangkoku, Paryża, Rio de Janeiro, Stambułu, Filipin czy też Portoryko)[28]. Blisko połowa z ogólnej liczby turystów zwiedza miejsca i zatrzymuje się w promieniu 60 kilometrów od granicy – przede wszystkim w Jesenikach, powiecie nyskim i Opolu. W tym miejscu należy również wspomnieć o tym, że ER jako całość cechują dość duże dysproporcje w turystycznym zagospodarowaniu części polskiej oraz czeskiej, a infrastruktura ruchu turystycznego jest zdecydowanie bardziej rozwinięta po stronie czeskiej ER[29]. Po polskiej stronie ER, głównie ze względu na sezonowość atrakcji turystycznych, baza noclegowa w 2019r. wynosiła średnio ok. 9,9 miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców. W przekroju według powiatów najwięcej miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców odnotowano w powiecie nyskim (25,5), opolskim (11,3), natomiast najmniej w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim (4,7) namysłowskim (4,8) oraz oleskim (5,0). Opole plasuje się w środku rankingu z 9,9 miejscami na 1000 mieszkańców[30].

W województwie opolskim obserwuje się nierównomierne rozmieszczenie turystycznej bazy noclegowej. Według stanu w końcu lipca 2019r., analogicznie jak przed rokiem, najwięcej obiektów turystycznych zlokalizowanych było na terenie powiatu nyskiego 40 obiektów, następnie w powiecie opolskim 26 obiektów oraz mieście Opolu 22 obiekty.

27 W roku 2019 Opolszczyznę odwiedziło 447 000 turystów. Po czeskiej stronie Euroregionu liczba turystów kształtuje się na poziomie ok. 1 760 000 rocznie. Dane dotyczą turystów, którzy skorzystali z przynajmniej jednego noclegu

28 Sarah Wildman "Old world spa culture meets a budding ski scene", w: „The 46 Places to Go in 2013", The New York Times, 11.01.2013

29 „Dysproporcje w zagospodarowaniu turystycznym polskiej i czeskiej części EuroregionuPradziad". Węcka Bożena – Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2009, nr 50

30 Stan średni na 2019r.

Wykres. Miejsca w turystycznych obiektach noclegowych w 2019 r. – polska strona[31]

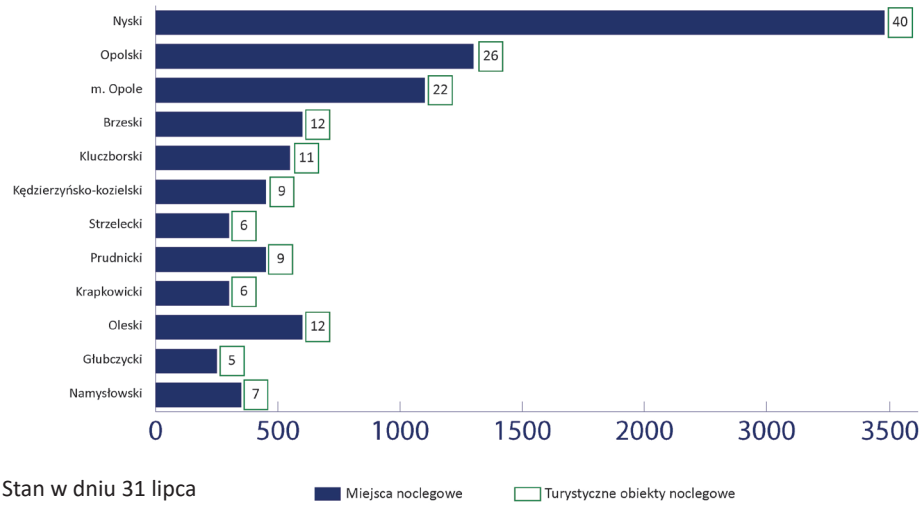

Stan w dniu 31 lipca

W końcu lipca 2019r. w turystycznych obiektach noclegowych po polskiej stronie na przyjęcie turystów przygotowanych było 9,8 tys. miejsc noclegowych, w tym 7,2 tys. w obiektach całorocznych (spadek o 12,3% w porównaniu z lipcem 2018r.). Najwięcej miejsc noclegowych – 3,8 tys., tj. 38,5% oferowały hotele. Dla porównania po stronie czeskiej w najbardziej atrakcyjnych okręgach administracyjnych ORP (obce s rozšířenou působností) ER znajduje się odpowiednio: Jesenik – 141 obiektów, Bruntal – 59 obiektów, Krnov – 28 obiektów, Rýmařov – 78 obiektów, Ołomuniec – 74 obiekty zbiorowego zakwaterowania.

Wykres. Miejsca w turystycznych obiektach noclegowych w 2019r. – czeska strona[32]

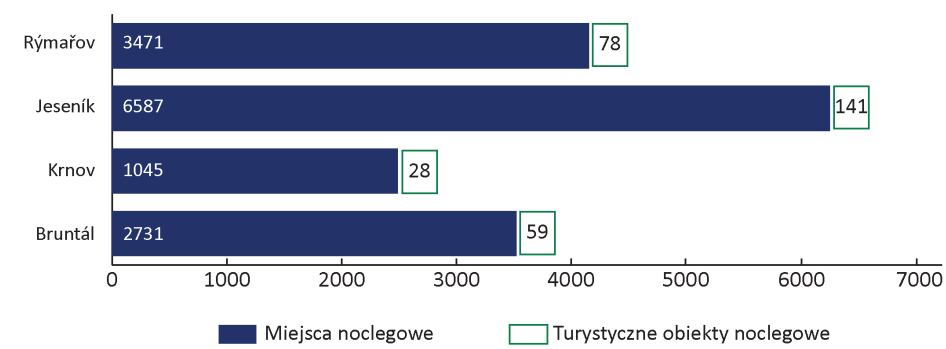

31 Turystyka w województwie opolskim w 2019r. Opracowanie merytoryczne: Urząd Statystyczny w Opolu 11.05.2020r.

32 Źródło: Czeski Urząd Statystyczny Publiczna baza danych https://vdb.czso.cz/vdbvo2/

Tabela. Infrastruktura turystyczna w Euroregionie Pradziad[33]

Wyszczególnienie		Województwo		
		opolskie	morawsko -śląskie	ołomunieckie
Turystyczne obiekty noclegowe[ab]	2000	104	485	317
	2005	118	470	344
	2010	111	405	325
	2015	168	576	465
	2016	177	572	473
	2017	168	578	455
w tym:				
hotele	2000	22	132	71
	2005	26	117	68
	2010	29	115	69
	2015	58	176	89
	2016	64	166	91
	2017	63	166	94
pensjonaty	2000	2	118	90
	2005	4	130	99
	2010	4	107	108
	2015	5	203	197
	2016	4	210	207
	2017	3	217	201
Udzielone noclegi na 1000 ludności	2000	349	2428	3334
	2005	474	1650	2835
	2010	542	1393	2207
	2015	731	1835	2801
	2016	881	1940	3043
	2017	929	2113	3207
Korzystający z noclegów na 1000 ludności	2000	133	498	649
	2005	180	476	649
	2010	220	424	589
	2015	329	638	862
	2016	411	674	946
	2017	426	743	1039
w tym turyści zagraniczni	2000	29	76	117
	2005	31	86	156
	2010	31	81	138
	2015	39	148	181
	2016	48	148	193
	2017	48	159	216

33 Źródło: „Analiza sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru Euroregionu Pradziad". Opole, 2019. Zespół autorski: Pracownicy Urzędu Statystycznego w Opolu, Urzędu Statystycznego w Ołomuńcu, Urzędu Statystycznego w Ostrawie. Wydawca Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad

(a) W województwie opolskim stan w dniu 31.07; w województwach morawsko- śląskim i ołomunieckim stan w dniu 31.12. (b) W województwie opolskim w latach 2000,2005,2010 bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych; od 2015 r. dotyczy obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych; od 2015 r. dane opracowano z uwzględnieniem imputacji dla jednostek, które odmówiły udziału w badaniu. W województwach morawsko-śląskim i ołomunieckim dane od 2015 r. nieporównywalne z latami poprzednimi.

Euroregion jako całość jest obszarem na tyle atrakcyjnym, że przyciąga turystów z różnych grup wiekowych i to w zasadzie o każdej porze roku. Oprócz mieszkańców samego Euroregionu główną grupą docelową w zakresie rozwoju turystyki na tym obszarze są mieszkańcy aglomeracji miejskich położonych w promieniu maks. 300 km – Wrocławia, Aglomeracji Śląskiej, Krakowa, Ołomuńca, Brna, Ostrawy, Pardubic, Hradca Kralove, Liberca, Jeleniej Góry, Wałbrzycha. Z badań przeprowadzonych wśród mieszkańców miejscowości przygranicznych ER Pradziad wynika, że dla osób zamieszkujących jego obszar głównymi powodami wyjazdu do sąsiedniego kraju są zakupy, spędzanie wolnego czasu lub spotkania ze znajomymi/rodziną. Obywatele czeskiej strony jako cel swych podróży do RP wskazali najczęściej zakupy (68,4% badanych), natomiast dla polskich obywateli głównym celem przyjazdu do RCz jest aktywne spędzanie wolnego czasu i rekreacja (aż 74,1% badanych)[34].

W 2019r. w obiektach hotelowych (tj. hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach noclegowych) wynajęto 371,4 tys. pokojów (o 5,9% więcej niż przed rokiem), w tym 74,4 tys. turystom zagranicznym (wzrost o 13,6%). Najwięcej, tj. 317,7 tys. pokojów wynajęto w hotelach, co stanowiło 85,5% ogólnej liczby wynajętych pokojów w obiektach hotelowych. Stopień wykorzystania pokojów w obiektach hotelowych wynosił 44,3% i był o 2,3 p. proc. wyższy niż przed rokiem. Najwyższe wykorzystanie pokojów charakteryzowało hotele (wskaźnik na poziomie 45,6%).

Przeciętny czas pobytu turysty w obiekcie noclegowym, podobnie jak rok wcześniej, wynosił 2,1 dnia (turysty zagranicznego – 2,0 dnia). Analiza długości pobytu w poszczególnych rodzajach obiektów wykazała, że pobyt turystów w obiektach hotelowych wynosił średnio 1,8 dnia (w tym w hotelach – 1,7 dnia). Turyści dłużej przebywali w pozostałych turystycznych obiektach noclegowych, tj. 3,2 dnia, w tym najdłużej w pokojach gościnnych/kwaterach prywatnych – 5,0 dnia.

Województwo opolskie cieszy się zainteresowaniem wśród turystów zagranicznych. W 2019r. z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych skorzystało 65,2 tys. turystów zagranicznych (o 19,8% więcej niż przed rokiem) i stanowili oni 14,6% wszystkich turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych zlokalizowanych na terenie województwa. Zdecydowana większość, tj. 84,4% turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej, zatrzymała się w obiektach hotelowych.

34 W: Acta universitatis Palackianea Olomucensis – Geographica, Perception of Cross-border Cooperation in the Czech and Polish Border Area on the Example of the Jesenik Region, s. 40

Województwo opolskie najczęściej odwiedzane było przez turystów z państw Europy (87,2% ogółu turystów z zagranicy), a ich liczba wzrosła o 9,7% w relacji do 2018r. Na dalszych pozycjach plasowali się turyści z państw Azji (10,9%) oraz Ameryki Północnej (1,3%). Struktura narodowościowa turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej nie zmieniła się znacząco w porównaniu do lat ubiegłych. Nadal najczęściej województwo odwiedzali turyści z Niemiec (32,5% zagranicznych gości korzystających z turystycznych obiektów noclegowych), a następnie z Ukrainy (28,7%). W porównaniu z 2018r. liczba turystów z Niemiec wzrosła o 12,1%, natomiast z Ukrainy o 10,0%. W dalszej kolejności województwo odwiedzali turyści z Czech (4,8%), Holandii (2,3%), Włoch (2,2%) oraz Wielkiej Brytanii (2,1%). Największy wzrost liczby turystów w porównaniu z 2018r. odnotowano w przypadku takich krajów jak Chiny (o 100,6%), Norwegia (o 73,8%) oraz Rosja (o 44,4%).

Należy jednak uznać, że potencjał rozwoju ruchu turystycznego nie jest jeszcze dostatecznie wykorzystany. Odnotowuje się niewielką ilość wspólnych działań promocyjnych oraz brakuje wspólnej strategii rozwoju turystyki (np. wspólne euroregionalne logo) tak, aby oferta po obu stronach w pełni wykorzystywała potencjał sezonowości.

Zakres wydawnictw promujących turystykę w ER Pradziad (opisy tras, przewodniki, mapy) należy uznać za zadowalający. Wiele z istniejących materiałów promocyjnych może zresztą posłużyć jako podstawa do opracowania publikacji przeznaczonych dla odbiorców z innych państw i kręgów kulturowych. W zakresie wykorzystania Internetu należy zauważyć, że pomimo istnienia wielu stron opisujących atrakcje turystyczne ER poziom informacji dostępnych w innych językach niż czeski i polski jest wciąż zdecydowanie niedostateczny. Na uwagę zasługuje opracowany przez SGPEP podkład mapowy Euroregionu Pradziad, którego darmowe pobranie i wykorzystanie umożliwia portal Traseo posiadający bazę 80 tys. tras turystycznych. ER posiada kilkadziesiąt atrakcji turystycznych, a więc z powodzeniem może konkurować z pobliskimi obszarami atrakcyjnymi turystycznie, takimi jak Sudety czy Beskidy. Duży wpływ na atrakcyjność Euroregionu ma również stosunkowo duża różnorodność atrakcji turystycznych (kulturowych/przyrodniczych) umiejscowionych na dość małym obszarze (samochodem z gór nad jezioro można się dostać w ok. 30-45 minut).

Ważnym aspektem jest z pewnością potencjał w zakresie pobytów leczniczo-sanatoryjnych oraz rehabilitacji pocovidowej, które są rozwijane po obu stronach granicy. Wieloletnie tradycje sanatoryjne w regionie jesenickim powodują, że region ten należy do jednych z najpopularniejszych miejsc tego typu w Republice Czeskiej. Po stronie polskiej natomiast zaczyna się rozwijać opieka geriatryczna o charakterze leczniczo-rekreacyjnym dostosowana do standardów turystów głównie z krajów niemieckojęzycznych. Ten rodzaj turystyki natomiast nie znajdu-

je się w kręgu zainteresowania turystów z drugiej strony granicy[35].

Uzupełnieniem oferty turystycznej aktywnego wypoczynku lub pobytów leczniczo-sanatoryjnych jest z pewnością duża liczba cyklicznych wydarzeń odbywających się w ER, takich jak inscenizacje historyczne,wystawy, konkursy, koncerty czy festiwale. Szczególną ofertę przygotowano także dla melomanów i wielbicieli muzyki. W ER odbywają się bowiem corocznie znane wydarzenia muzyczne o ugruntowanej pozycji, takie jak: Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej w Opolu („stolicy polskiej piosenki"), Festiwal Beethovenowski w Głogówku, Ołomuniecki Festiwal Barokowy czy też koncerty organowe w Krnovie. Spory potencjał (przede wszystkim w odniesieniu do wycieczek szkolnych i grup młodzieży) ma również tzw. turystyka edukacyjna. Dobrymi przykładami atrakcji turystycznych tego typu są np. Jura Park w Krasiejowie, ZOO w Opolu oraz Ołomuńcu, przyrodnicze ścieżki edukacyjne, Gród Rycerski w Byczynie, Miejskie Trasy Turystyczne w Kędzierzynie-Koźlu, Prudniku, Krapkowicach, Nysie i Krnovie, czy też liczne ekspozycje dotyczące tradycji i historii pogranicza. Coraz większy potencjał w tym zakresie ma np. organizacja 3-5 dniowych wycieczek szkolnych (np. na trasie Opole – Jura Park – Prudnik – Nysa – Jeseniki – Ołomuniec), a także organizacja zimowisk, kolonii i obozów sportowych. Elementem rozszerzającym ofertę turystyczną ER dla zwolenników turystyki aktywnej może być z kolei rozbudowa transgranicznych szlaków rowerowych typu singletrack (Rychlebské stezky, Złote Ścieżki w Głuchołazach) oraz szlaków narciarstwa biegowego.

Wszystkie działania mające na celu rozwój ruchu turystycznego, poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych w procesie tworzenia transgranicznego regionu funkcjonalnego, mogą wzmocnić sytuację gospodarczą oraz pomóc rozwiązać trudną sytuację na rynku pracy borykającym się z problemami strukturalnymi. Należy jednak podkreślić, że pomimo zmniejszenia efektywności gospodarczej turystyki na obszarze ER[36], ma ona pozytywny wpływ na sytuację na rynku pracy. Rokrocznie rozrasta się udział usług na rzecz spadku zatrudnienia w przemyśle i rolnictwie. Turystyka jest dziedziną o bardzo istotnym znaczeniu dla polskiej gospodarki, wyrażoną zarówno udziałem w PKB jak i wielkością zatrudnienia. Jak podkreślają eksperci Polskiej Organizacji Turystycznej (POT), udział tego sektora w PKB w ostatnich latach przekracza 6 proc. Rozwój turystki pobudza rozwój wielu innych branż gospodarki, m.in. budownictwa, transportu, czy rolnictwa. Według POT, zatrudnienie w turystyce znalazło ponad 700 tys. Polaków[37]. Podobna tendencja panuje po czeskiej stronie granicy, gdzie w branży turystycznej pracuje blisko 240 tys. osób, a branża turystyczna generuje 2,9% PKB (HDP – Hrubý domácí

35 Zgodnie ze statystykami z roku 2019 czescy turyści odwiedzający województwo opolskie stanowili zaledwie 4,8% wszystkich turystów. Natomiast polscy turyści stanowili ok. 20% z łącznej liczby odwiedzających czeską część ER

36 Taki sam trend jest na poziomie narodowym obu krajów

37 Źródło: Strona internetowa: https://forsal.pl/artykuly/1419851,turystyka-napedza-gospodarke-zapewnia-6-proc-polskiego-pkb.html z dnia 04.07.2019r.

produkt)[38].

Sytuację w branży turystycznej drastycznie zmieniła pandemia Covid-19 i związane z nią zamknięcie granic w drugim kwartale 2020r., które wywarło istotny wpływ na liczbę zagranicznych turystów odwiedzających obszar Euroregionu Pradziad. W okresie od marca 2020r. do czerwca 2020r. liczba turystów z Polski zmniejszyła się w porównaniu z zeszłym rokiem w Kraju ołomunieckim o 89%, a w Kraju morawsko-śląskim o 91%.

W sumie czeską część obszaru wsparcia odwiedziło tylko 7 227 polskich gości, w porównaniu z 51 487 polskich turystów w zeszłym roku w tym okresie. Na polskim obszarze pogranicza zanotowano znaczące zmniejszenie liczby turystów oraz noclegów w obiektach noclegowych w sezonie wakacyjnym 2020r. (VII-VIII) w stosunku do analogicznego okresu w 2019r., w województwie opolskim o 31,7% (turyści krajowi 26,6%, zagraniczni 55,3%), a w przypadku udzielonych noclegów ich liczba spadła w woj. opolskim o 38,5% (turyści krajowi 35,1%, zagraniczni 62,5%)[39].

W ramach głównych wyzwań należy zwiększyć zatrudnienie w sektorze usług, w szczególności poprzez wspólną promocję turystyki, prowadzenie intensywnych działań edukacyjno-szkoleniowych, informacyjnych dotyczących przekraczania granicy podczas trwania pandemii Covid-19 oraz w zakresie obsługi gości, znajomości języków obcych, nowych rozwiązań technicznych, które pozwolą otworzyć się na nowe rynki potencjalnych klientów. Należy również prowadzić dalszą dywersyfikację form turystyki ze szczególnym nastawieniem na jej wzrost poza głównym sezonem turystycznym.

2.7. Potencjał rozwoju instytucjonalnej współpracy transgranicznej

Transgraniczna współpraca pomiędzy instytucjami świadczącymi usługi publiczne jest jednym z priorytetów rozwoju regionów przygranicznych. Jej zasadniczym celem jest doprowadzenie do integracji systemów prawnych, administracyjnych oraz sposobów świadczenia usług publicznych w regionach transgranicznych tak, aby istnienie granicy państwowej było jak najmniej uciążliwe dla mieszkańców oraz osób przyjezdnych. Bardzo duże znaczenie w zakresie współpracy transgranicznej pomiędzy tego typu instytucjami mają również projekty typu „ludzie dla ludzi", których celem jest zbliżanie społeczności lokalnych pogranicza. Na obszarze ER Pradziad współpracę nawiązały instytucje publiczne różnego szczebla oraz o zróżnicowanym zakresie kompetencyjnym. Poza jednostkami samorządu terytorialnego do dobrych praktyk współpracy instytucji publicznych należy z pewnością zaliczyć współpracę pomiędzy jednostkami zintegrowanego systemu ratownic-

38 Źródło: Strona internetowa Czeski Urząd Statystyczny Publiczna baza danych https://vdb.czso.cz/vdbvo2/ Hlavní ukazatele národního hospodářství a cestovního ruchu v ČR

39 Program czesko-polskiej współpracy transgranicznej 2021-2027. Wersja 1, grudzień 2020r.

twa, szkołami, instytucjami rynku pracy itp.

Zdecydowana większość projektów współpracy polsko-czeskiej w ER jest współfinansowana ze środków UE (oraz budżetu państwa polskiego) w ramach Programu INTERREG V-A RCz-RP. Z uwagi na ten fakt współpraca poza Programami Współpracy Terytorialnej praktycznie nie istnieje, a projekty polsko-czeskie realizowane poza wspomnianymi programami stanowią zjawisko marginalne.
W związku z powyższym ocena aktualnego stanu czesko-polskiej współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi w ER Pradziad powinna odbyć się w oparciu o dane dotyczące Programu INTERREG V-A RCz-RP.

Ocena współpracy instytucji w ER Pradziad powinna być także zróżnicowana w zależności od rodzaju współpracujących instytucji. Główna linia podziału w tym zakresie przebiega pomiędzy instytucjami państwowymi/samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi założonymi przez osoby fizyczne. O ile współpraca tych pierwszych (finansowanych ze środków publicznych) może zostać określona mianem „bardzo dobrej", to sytuacja organizacji pozarządowych (finansowanych lub prefinansowanych w dużej mierze ze środków prywatnych) pozostawia wiele do życzenia, a ogromny potencjał kooperacji w tym zakresie jest wciąż niewykorzystany w zadowalającym stopniu. Dominacja instytucji samorządu terytorialnego w ramach współpracy polsko-czeskiej dotyczy przede wszystkim polskiej strony ER, gdzie JST, ich jednostki organizacyjne oraz instytucje państwowe stanowią większość beneficjentów FMP (79,6%). W czeskiej części ER wskaźnik ten wynosi 72,7%. W przypadku tzw. „dużych grantów" wśród beneficjentów Programu INTERREG V-A RCz-RP instytucje państwowe, Jednostki Samorządu Terytorialnego i jednostki organizacyjne JST stanowią 76% wszystkich beneficjentów, ponieważ są w tej grupie aktywne również inne podmioty, jak np. szkoły wyższe oraz podmioty związane ze zintegrowanym systemem ratownictwa.

Szczegółowe informacje dotyczące współpracy instytucji świadczących usługi publiczne w ER znajdują się w rozdziale pt. „Analiza zdolności absorpcyjnej członków ER Pradziad" niniejszej publikacji.

ER Pradziad posiada niewątpliwie znaczny potencjał, jeśli chodzi o przyjęcie nowych członków zarówno po stronie polskiej, jak i czeskiej. Po stronie polskiej znajduje się kilkanaście gmin, które mogłyby przystąpić do ER. Jeszcze bardziej rozwojowa sytuacja występuje po stronie czeskiej. Jeśli chodzi o potencjalnych nowych członków euroregionu po stronie czeskiej, należy brać pod uwagę przede wszystkim tzw. gminy z rozszerzonymi kompetencjami (obce s rozšířenou působností) również z uwagi na ich o wiele większe możliwości finansowe[40].

40 Wszystkie wskazane gminy w RCZ (oprócz gmin: Janov, Moravský Beroun, Rudná pod Pradědem i Tvrdkov) są tzw. gminami z rozszerzonymi kompetencjami (obce s rozšířenou působností)

Część polska		Część czeska	
Nazwa gminy	Liczba mieszkańców	Nazwa gminy	Liczba mieszkańców
Dobrodzień	9824	Hranice	17999
Dobrzeń Wielki	9512	Konice	2784
Domaszowice	3580	Janov	284
Gorzów Śląski	7116	Lipnik nad Becvou	7982
Łubniany	9912	Litovel	9738
Murów	5303	Moravsky Beroun	2934
Namysłów	26235	Olomouc	100663
Olesno	17744	Prerov	42871
Pokój	5161	Prostejov	43651
Praszka	13448	Rudna pod Pradedem	379
Radłów	4297	Sternberk	13440
Strzelce Opolskie	30439	Tvrdkov	231
Świerczów	3317	Unicov	11335
Tarnów Opolski	9632	RAZEM:	254291
Turawa	9639		
Wilków	4644		
Zawadzkie	12013		
Zębowice	3813		
RAZEM:	195541		

Tabela nr 3 – Gminy będące potencjalnymi członkami ER[41]

Na znaczną uwagę w zakresie współpracy instytucjonalnej zasługuje również niewykorzystany potencjał związany z dofinansowaniem współpracy instytucji świadczących usługi publiczne w ramach innych programów dotacyjnych finansujących m.in. współpracę polsko-czeską (Forum Polsko-Czeskie, Fundusz Wyszehradzki, Europa dla Obywateli, Programu Interreg Europa Środkowa 2021-2027). Do tych instytucji zaliczają się przede wszystkim organizacje pozarządowe.

Inne źródła finansowania poza Programem INTERREG oraz FMP pozwalają często na bazie tego samego trwałego partnerstwa realizowanego w ramach ER na realizację innowacyjnych działań. Programy takie jak Fundusz Wyszehradzki czy Europa dla Obywateli pozwalają na wymianę doświadczeń oraz uczenie się nowych modeli realizacji projektów od podmiotów z krajów trzecich. Należy także podkreślić, że system realizacji i wdrażania projektów w ww. programach jest często bardzo przyjazny, a środki są refundowane w okresie kilku tygodni od złożenia rozliczenia.

41 Źródło w PL: Strona internetowa GUS: https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/jednostka Dane wg stanu na 04.03.2021. Źródło w CZ: Strona internetowa Ministerstwa Finansów Republiki Czeskiej: https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2020/vyhlaska-c-358-2020-sb-39354 Dane wg stanu na 01. 01.2020

Część strategiczna

3. Analiza zdolności absorpcyjnej członków ER Pradziad

Określenie zdolności absorpcyjnych w zakresie rozwoju współpracy transgranicznej podmiotów będących członkami Euroregionu Pradziad jest kluczowe dla programowania przyszłych celów i wyzwań Euroregionu jako transgranicznego regionu funkcjonalnego. Poniższy rozdział stanowi refleksję nad efektami dotychczasowej współpracy transgranicznej na obszarze ER Pradziad oraz stanowi punkt wyjścia do sformułowania strategicznych wyzwań i celów na lata 2021-2029.

Do określenia zdolności absorpcyjnej posłużono się między innymi analizą wykorzystania tzw. „dużych grantów" Programu INTERREG V-A RCz-RP przez organizacje z terenu Euroregionu Pradziad. W przypadku Osi Priorytetowej 4 „Współpraca instytucji i społeczności" (czyli tzw. „dużych grantów" przeznaczonych na współpracę instytucjonalną) organizacje z obszaru ER wzięły udział w 18 wspólnych polsko-czeskich projektach (na ogólną liczbę 68 dofinansowanych projektów). W przypadku 11 projektów beneficjenci z terenu EP pełnili rolę Partnera Wiodącego. W ramach Osi Priorytetowej 2 „Rozwój potencjału przyrodniczego i kulturowego na rzecz wspierania zatrudnienia" udział organizacji z obszaru Euroregionu Pradziad w porównaniu z aktywnością instytucji z innych części obszaru wsparcia programu jest bardzo niewielki, instytucje z obszaru ER Pradziad wzięły udział jedynie w 5 wspólnych polsko-czeskich projektach (na ogólną liczbę 61 dofinansowanych projektów). Wnioskodawcy z terenu EP najlepiej w ramach „dużych grantów" poradzili sobie w Osi Priorytetowej 3 „Edukacja i kwalifikacje", której celem jest zwiększenie poziomu zatrudniania absolwentów, uzyskując dofinansowanie na 8 z 18 ogólnie dofinansowanych projektów.

Szczególnie ważna do określenia zdolności absorpcyjnej obszaru ER jest analiza wykorzystania alokacji Funduszu Mikroprojektów jako głównego narzędzia wspierającego rozwój współpracy transgranicznej na tym terenie. W celu uzyskania miarodajnych wyników badania gabinetowe uzupełniono danymi pochodzącymi z badań ankietowych przeprowadzonych wśród członków Euroregionu Pradziad i beneficjentów FMP oraz przygotowaniem analizy SWOT.
W okresie od początku 2016r. do końca grudnia 2020r. w ramach FMP po obu stronach granicy zatwierdzono do dofinansowania łącznie 351 mikroprojektów (245 po polskiej stronie ER i 106 po stronie czeskiej) o wartości dofinansowania z EFRR przekraczającej 7,4 mln EUR. W Sekretariacie FM w Prudniku zatwierdzonych zostało 38 projektów typu A (wspólnych), 16 projektów typu B (komplementarnych) i 191 projektów typu C (samodzielnych), przy czym w ramach OP 2 – 53 projekty, a w ramach OP 4 – 192 wnioski o dofinansowanie. Po czeskiej stronie ER w sekretariacie we Vrbnie pod Pradědem zatwierdzono 52 projekty typu A, 3 projekty typu B i 51 projektów typu C, w tym w ramach OP 2 – 17 projektów, a w ramach OP 4 – 89 wnioski.

Średnia całkowita wartość[42] wniosku projektowego zatwierdzonego do dofinansowania wynosiła ok. 20 200 EUR.

42 Całkowita wartość wniosku projektowego składa się z dofinansowania z EFRR, budżetu państwa i wkładu własnego wnioskodawcy. Podana wartość uwzględnia w projektach typu A podział na strony narodowe wnioskodawców

Do najbardziej aktywnych Beneficjentów należą[43] podmioty (w tym samorządy, jednostki organizacyjne JST, kluby sportowe, NGO's itp.) leżące na obszarach:

PL – Gminy: Prudnik, Głogówek, Gogolin, Biała, Kędzierzyn-Koźle, Paczków, Ozimek, Olesno, Nysa, Polska Cerekiew, Rudniki, Walce, oraz dalej powiat prudnicki, powiat nyski, powiat kędzierzyńsko-kozielski
CZ – Město Bruntál, Město Zlaté Hory, Město Rýmařov, Město Jeseník , Město Krnov, Město Albrechtice, Město Vidnava, Město Vrbno pod Pradědem

Po polskiej stronie ER Pradziad znaczną większość Beneficjentów stanowią JST lub ich jednostki organizacyjne (domy kultury, ośrodki sportu, biblioteki itp.), natomiast po czeskiej stronie możemy zaobserwować dużo bardziej aktywny udział organizacji sektora trzeciego (organizacje non-profit, pozarządowe). Może to świadczyć o większej roli tego sektora w życiu społeczności lokalnych po czeskiej stronie i o lepszej ich pozycji w zakresie finansowania działań tego typu organizacji.
Około 64% podmiotów korzystających z FMP współpracuje tylko z jednym podmiotem z drugiej strony granicy. Około 22% Beneficjentów ma 3 lub więcej instytucji/organizacji partnerskich. Należy podkreślić, że przeszło 69% partnerstw realizujących mikroprojekty ma charakter długotrwały i nie zostały zawiązane celowo do realizacji projektu. Odsetek ten potwierdza fakt budowania trwałych i świadomych struktur współpracy transgranicznej opartych na rzeczywistych potrzebach partnerskich instytucji/organizacji.

Ze względu na warunki formalne (limit dofinansowania do 30 000 EUR) FMP ma odmienny charakter niż projekty realizowane w ramach „dużych grantów" programu Interreg V-A. Jedynie 23% projektów zakładało działania mające na celu rozbudowę, budowę lub modernizację infrastruktury. Współpraca w ramach mikroprojektów odgrywa bardzo ważną rolę we wzajemnym poznawaniu się, wymianie doświadczeń i uczeniu się, choć odbywa się w wymiarze lokalnym. Dzięki realizacji tak olbrzymiej ilości mikroprojektów udało się Beneficjentom zidentyfikować dalsze obszary tematyczne, na podstawie których będą zacieśniali swoją współpracę. Do głównych tematów przyszłej współpracy transgranicznej podmiotów aktywnie realizujących mikroprojekty należą m.in. działania na rzeczy rozwoju i promocji turystyki, wyznaczania, tworzenia i integracji tras turystycznych, a szczególnie rowerowych, współpracy w zakresie sportu i kultury oraz rozwijanie zintegrowanych systemów ratownictwa, zarządzania kryzysowego oraz edukacji. Dodatkowo ważnym tematem przyszłej współpracy wskazanym przez Beneficjentów jest wymiana doświadczeń i rozwój efektywnej administracji państwowej.
Do najważniejszych przeszkód w rozwijaniu współpracy transgranicznej Beneficjenci głównie zaliczyli[44] bariery kulturowe (67%) i językowe (45%), bariery związane z brakiem lub złym stanem istniejącej infrastruktury niezbędnej do realizacji projektów (dla 33% było to utrudnienie, a dla 1,5% wręcz uniemożliwia to współpracę). Do kolejnych ważnych przeszkód stojących na drodze współpracy transgranicznej należy zaliczyć różnice w systemach prawnych obu krajów (dla ok. 22% Beneficjentów jest to znaczące utrudnienie) oraz odległość pomiędzy instytucja-

43 Kolejność losowa
44 Istniała możliwość wybrania kilku lub wszystkich odpowiedzi

mi partnerskimi (dla 41% Beneficjentów).

Z analizy wyników ankiety wynika również, że dużą przeszkodą w aplikowaniu o środki na rozwój współpracy transgranicznej w ramach FMP są bariery administracyjne samego programu. FMP jest rozliczany dwufazowo i ze względu na brak systemu zaliczkowego oczekiwanie na zwrot środków jest zbyt długie (koszty kredytów, przepisy związane z finansami publicznymi itp.), aby szczególnie małe podmioty mogły z sukcesem realizować projekty (głównie małe gminy, organizacje pozarządowe). Szczególnie dla czeskich Beneficjentów FMP system rozliczania i raportowania przy tak małych kwotach jest znaczącym utrudnieniem i powoduje brak zainteresowania projektami realizowanymi z polskim partnerem. Polscy Beneficjenci natomiast wskazali na kwestię związaną z problemem w znalezieniu partnera do współpracy po czeskiej stronie oraz na bardzo długi okres oczekiwania na zatwierdzenie projektu oraz refundację środków. W odczuciu polskich i czeskich Beneficjentów nową, ale bardzo istotną barierą w rozwoju współpracy polsko-czeskiej i aplikowaniu o środki FMP jest pandemia COVID-19 wywołana przez koronawirusa SARS-CoV-2 oraz wprowadzone w związku z nią obostrzenia. Wynikiem takiego stanu rzeczy jest fakt, że 54% Beneficjentów realizuje swoje działania poza FMP i programem, aby uniknąć komplikacji związanych z rozliczaniem mikroprojektów, a jedynie 25% aplikuje o środki z „dużych grantów" Programu Interreg V-A.

W ramach pierwszych działań związanych z przygotowaniem implementacji FMP 2021+ należałoby sporządzić listę zbędnych działań kontrolnych i formalnych (oczywiście w ramach przepisów krajowych, unijnych i programowych) tak, aby przyszły FMP był bardziej przyjazny dla Beneficjentów.

W zakresie przedmiotowym Beneficjenci wskazali w następującej kolejności obszary tematyczne, które według nich mają największy i bardzo ważny potencjał dla rozwoju współpracy transgranicznej (w nawiasach uwzględniono preferencje odpowiedzi według poszczególnych krajów)[45]:

Kultura (CZ – brak danych, PL – 81%)

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze (CZ – 72%, PL – 79%)

Sport (CZ – 100%, PL – 56%)

Wymiana i spotkania młodzieży szkolnej (CZ – 72%, PL – 67%)

Wspólne produkty turystyczne (w tym także drobna infrastruktura turystyczna) (CZ – 45%, PL – 65%)

Współpraca instytucjonalna (np. urzędy gminy, urzędy pracy itp.) (CZ – 21%, PL – 51%)

Działania na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy (CZ – 24%, PL – 53%)

45 Możliwe było wskazanie kilku preferencji

Edukacja (CZ – 48%, PL – 53%)
Środowisko naturalne (CZ – 52%, PL – 53%)
Działania w zakresie zintegrowanego systemu ratunkowego (straż, policja, pogotowie, inne) (CZ – 24%, PL – 33%)
Spotkania dla mieszkańców o charakterze integracyjnym (CZ – 52%, PL – 76%)
Infrastruktura drogowa i lokalny transport publiczny (CZ – 38%, PL – 30%)

Niski odsetek preferencji Beneficjentów w zakresie wsparcia dla infrastruktury drogowej w ramach FMP wynika raczej z faktu, że limit finansowy mikroprojektów nie pozwala na poważne inwestycje związane z dostępnością komunikacyjną. Zastanawiającym jest jednak niski odsetek Beneficjentów zainteresowanych projektami skierowanymi na działania w zakresie zintegrowanego systemu ratunkowego (straż, policja, pogotowie i inne) oraz w szczególności po czeskiej stronie na współpracę instytucjonalną (np. urzędy gminy, urzędy pracy itp.). Przedstawione wyniki mogą wynikać ze specyfiki czeskiej strony ER, w której dominują małe miejscowości, a w urzędach zatrudnionych jest zaledwie kilka osób niezbędnych do funkcjonowania jednostki. Podobne wyniki jak podczas pracy nad minioną strategią uzyskał obszar tematyczny związany z działaniami na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy. Wynik ten jest najpewniej uwarunkowany innymi kierunkami migracji w poszukiwaniu zatrudnienia (jak już wspomniano w części analitycznej niniejszej Strategii). Beneficjenci nie postrzegają sąsiednich rynków pracy jako atrakcyjnych ze względu na podobne problemy strukturalne na obu rynkach. Niezmiennie większość migracji o charakterze transgranicznym odbywa się w kierunku z RP do RCz. Jednak zakres poszukiwanych specjalistów nie ogranicza się już do spawaczy i ślusarzy, lecz także do pracowników niewykwalifikowanych. W dalszym ciągu w wolnym przepływie pracowników utrudnieniem jest brak kompatybilnego systemu uznawania uprawnień i certyfikatów zawodowych.

Ocena potencjałów w zakresie tematów priorytetowych pokrywa się w znacznej mierze z wyborem priorytetów inwestycyjnych z propozycji rozporządzenia dla EWT oraz EFRR po roku 2021+.

4. Wizja na rok 2029

Dobrze dostępny, rozwinięty kulturowo, gospodarczo i społecznie Euroregion, efektywnie wykorzystujący wspólne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, wysokiej jakości udogodnienia społeczne, infrastrukturę, niezawodne systemy ratunkowe oraz nowoczesne systemy łącznościowe i informatyczne w celu zapewnienia bezpiecznego i szczęśliwego życia jego mieszkańcom.

5. Misja Euroregionu Pradziad

Misją Euroregionu Pradziad jest wspieranie wszechstronnego rozwoju wspólnego obszaru poprzez administrowanie i zarządzanie Funduszem Mikroprojektów oraz związane z tym aktywne wspieranie współpracy czeskich i polskich partnerów w zakresie przygotowania i realizacji projektów wypełniających wizję i strategiczne wyzwania Euroregionu.

6. Analiza SWOT

Analiza SWOT to skoncentrowane narzędzie analityczne oparte na podstawowych danych strategii. Podstawowe dane strategii składają się z wyników analiz społeczno-ekonomicznych uzupełnionych o badania jakościowe i dane wtórne z odpowiednich urzędów statystycznych Republiki Czeskiej i Polski. Na podstawie analizy SWOT formułowane są następnie wyzwania strategiczne, cele strategiczne i cele operacyjne. Dla większej przejrzystości analiza SWOT została podzielona na odpowiednie obszary tematyczne.

Demografia i zasoby ludzkie

Silne strony: -większa gęstość zaludnienia na 1 km^2 po stronie polskiej w porównaniu ze stroną czeską Euroregionu.	**Słabe strony:** - mniejsza gęstość zaludnienia po czeskiej stronie Euroregionu, - niski przyrost naturalny po czeskiej i polskiej stronie, - starzenie się społeczeństwa, - spadek udziału ludności aktywnej zawodowo, -ujemne saldo migracji, -dysproporcja w liczbie i gęstości zaludnienia po czeskiej i polskiej stronie Euroregionu.
Szanse: -wzrost liczby ludności po czeskiej stronie Euroregionu ze względu na nowe miejsca pracy, -wzrost liczby ludności Euroregionu w wyniku migracji ze względu na czyste środowisko, -wzrost liczby ludności Euroregionu w wyniku migracji z dużych miast.	**Zagrożenia:** -brak miejsc pracy, -niewystarczające udogodnienia społeczne, -niskie wynagrodzenia.

Źródło: Opracowanie własne

Transgraniczne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe

Silne strony:	**Słabe strony:**
-bogate dziedzictwo kulturowe Śląska (wspólna historia, zabytki, tradycje itp.) po czeskiej i polskiej stronie Euroregionu, -wysoki poziom dbałości o przyrodę i zabytki kultury -tradycje uzdrowiskowe po czeskiej stronie Euroregionu wykorzystujące zasoby naturalne, -czyste środowisko (najczystsze powietrze w Europie Środkowej) z licznymi pomnikami przyrody i rezerwatami po czeskiej stronie Euroregionu, -stosunkowo niskie ceny usług po czeskiej i polskiej stronie Euroregionu.	-bariera językowa na poziomie języka fachowego (organizacje ochrony przyrody, instytucje pamięci, turystyka), -niewystarczająca infrastruktura transportowa i usługi transportowe, -małe zainteresowanie odpowiednich organizacji pozarządowych wspólnymi projektami ze względu na skomplikowane zasady finansowania i składania wniosków projektowych w ramach Funduszu Mikroprojektów.
Szanse:	**Zagrożenia:**
-współpraca czeskich i polskich instytucji branżowych dbających o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, -współpraca z partnerskimi uczelniami wyższymi (badania stosowane, działalność wydawnicza, praktyki studenckie itp.), -rozwój wspólnej oferty produktów (w tym bonusów) w ramach turystyki aktywnej i poznawczej oraz ich promocja poprzez czesko-polskie zarządzanie destynacją turystyczną, -kursy językowe dla pracowników organizacji ochrony przyrody, instytucji pamięci i organizacji turystycznych, -poprawa dostępności transgranicznej i usług transportowych, -wykorzystanie nowych technologii informatycznych i komunikacyjnych w promocji wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, -wykorzystanie standaryzacji jakości usług związanych z ofertą i promocją wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, -bliskość dużych miast pod kątem odwiedzalności Euroregionu (Wrocław, Kraków, Katowice, Ostrawa, Opole, Ołomuniec, Opawa), -wykorzystanie środków pomocowych z odpowiednich funduszy UE, -możliwość realizacji inwestycji w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (projekty PPP).	-brak środków finansowych na dbanie o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe oraz na ich wspólną promocję, -możliwy wzrost cen usług turystycznych, -brak funduszy UE na czesko-polską współpracę turystyczną po 2021 roku (na bezpośrednią infrastrukturę usług publicznych), -konkurencja ze strony innych obszarów turystycznych o podobnej ofercie turystycznej, -degradacja walorów przyrodniczych i krajobrazowych (np. plaga kornika drukarza).

Źródło: Opracowanie własne

Infrastruktura transportowa

Silne strony: -stosunkowo gęsta sieć dróg transgranicznych o znaczeniu lokalnym, -dobre warunki geograficzne po polskiej stronie Euroregionu, -współpraca instytucjonalna wspierająca wspólne projekty transportowe, -istnienie tranzytowego połączenia kolejowego.	**Słabe strony:** -brak transgranicznych dróg ekspresowych łączących Euroregion z autostradami w Polsce i Czechach, -brak zintegrowanych rozkładów jazdy transgranicznych połączeń autobusowych lub kolejowych, -brak koncepcji wprowadzenia transgranicznego transportu publicznego, - niewykorzystanie istniejącego transportu transgranicznego na linii kolejowej Jesenik - Krnov, -peryferyjne położenie Euroregionu w Czechach i Polsce.
Szanse: -budowa transgranicznych dróg ekspresowych łączących Euroregion z autostradami w Polsce i Czechach, -integracja transgranicznych rozkładów jazdy połączeń autobusowych i kolejowych, -pojawienie się koncepcji transgranicznego transportu publicznego powiązanego z dokumentami koncepcyjnymi po stronie czeskiej i polskiej, -ujednolicenie ograniczeń w transgranicznym transporcie drogowym w zakresie tonażu, -poprawa żeglowności rzeki Odry po polskiej stronie Euroregionu, -budowa drogowych obwodnic miast położonych na głównych ciągach komunikacyjnych, -efektywne wykorzystanie specjalnego tranzytowego połączenia kolejowego.	**Zagrożenia:** -brak środków finansowych na realizację kluczowych transgranicznych połączeń drogowych, -zbyt długie procesy decyzyjne przy przygotowywaniu nowych projektów drogowych (np. podejmowanie decyzji o lokalizacji, decyzje środowiskowe itp.), -negatywne reakcje mieszkańców (np. na wzrost natężenia ruchu tranzytowego), -zły stan transgranicznej infrastruktury kolejowej, zagrażający w szczególności działaniu specjalnej linii tranzytowej z Jeseníka do Krnova przez terytorium Polski.

Źródło: Opracowanie własne

Gospodarka i rynek pracy

Silne strony: -gospodarka Euroregionu oparta na małych i średnich przedsiębiorstwach, -rozwinięta turystyka po czeskiej stronie Euroregionu z oddziaływaniem multiplikatywnym na inne branże, -silny sektor rolniczy po polskiej stronie Euroregionu, -tradycja przemysłu spożywczego po polskiej stronie Euroregionu, -wysoki udział gruntów leśnych po czeskiej stronie Euroregionu.	sowanych partnerów. **Słabe strony:** -niskie wykształcenie mieszkańców po czeskiej i polskiej stronie Euroregionu, -wieloletni spadek liczby ludności aktywnej zawodowo po czeskiej i polskiej stronie Euroregionu, -niewystarczająca transgraniczna infrastruktura transportowa, -nieistniejące transgraniczne usługi transportowe.
Szanse: -rozwój czesko-polskiego zarządzania destynacją turystyczną, -podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców poprzez projekty kształcenia ustawicznego, -transfer know-how w zakresie badań stosowanych we współpracy z partnerskimi uczelniami wyższymi, -tworzenie sieci partnerskich w zakresie marketingu, -transfer doświadczeń dot. wspierania działalności gospodarczej z sąsiednich euroregionów, -migracja osób z wyższym wykształceniem do Euroregionu niezwiązanych z miejscem pracy (home office), -rozwój tradycyjnych i nowych branż w Euroregionie (możliwości inwestycyjne), -zwiększenie wymiany handlowej w Euroregionie poprzez współpracę zaintere-	**Zagrożenia:** -ograniczenie działalności tradycyjnych branż z powodu wyludnienia, epidemii, przemian gospodarczych i klęsk żywiołowych, -dalszy odpływ wykształconych i aktywnych zawodowo mieszkańców do interioru, -brak lub niedostateczne możliwości inwestycyjne w Euroregionie, -brak kompatybilnych systemów certyfikacji zawodów i wydawania pozwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, -brak inwestycji w infrastrukturę transportową, -niespójność warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Czechach i Polsce.

Źródło: Opracowanie własne

Transgraniczne działania służb ratowniczych

Silne strony:	Słabe strony:
-istniejąca stała współpraca zawodowych i ochotniczych straży pożarnych, ratownictwa medycznego i policji (wspólne projekty, ćwiczenia, częste i bliskie kontakty osobiste oraz służbowe), -funkcjonujący model współpracy lokalnej oparty na istniejących ramach prawnych, -kompatybilność sprzętu specjalistycznego używanego do interwencji po obu stronach granicy, -porównywalny poziom wyszkolenia jednostek i pododdziałów, -podobne systemy organizacji służb ratowniczych.	- niewystarczające wyposażenie do realizacji wspólnych działań, - niewystarczający sprzęt i zaplecze do realizacji działań w pobliżu granicy państw oraz w trudnych warunkach górskich i atmosferycznych, - brak wspólnych działań edukacyjnych wspierających współpracę jednostek interwencyjnych, - brak wspólnych, w pełni zintegrowanych systemów łączności do wzywania pomocy transgranicznej i wymiany informacji, - bariera językowa na poziomie języka specjalistycznego, - niedostateczne wyposażenie jednostek zintegrowanego systemu ratownictwa i niewystarczające zaplecze do działania tych jednostek (jednostki strażackie, remizy, ośrodki szkoleniowe itp.), - niewystarczająca współpraca na poziomie organów zarządzania kryzysowego (przede wszystkim w ratownictwie medycznym) i w zakresie tworzenia wspólnych planów rozwiązywania sytuacji kryzysowych, - niska wzajemna wiedza na temat kompetencji z zakresie zarządzania kryzysowego, - niewystarczająca ocena efektywności oddziaływania transgranicznego przy realizacji wspólnych projektów mających na celu pozyskanie sprzętu dla jednostek zintegrowanego systemu ratownictwa.

Źródło: Opracowanie własne

Szanse: - doposażenie jednostek straży pożarnej, pogotowia ratunkowego, policji, ratownictwa wodnego, górskiego pogotowia ratunkowego i innych organizacji w ramach wspólnych projektów finansowanych ze środków UE lub innych źródeł, - wsparcie wspólnych projektów służb ratowniczych z funduszy UE lub innych źródeł, mających na celu podnoszenie kompetencji, wszechstronny rozwój kompetencji, umiejętności i wyszkolenia ratowników, - zwiększenie skuteczności transgranicznego udzielania pomocy poprzez większe powiązanie planów ratowniczych i wzajemne połączenie systemów informatycznych centrów operacyjnych, - wspólne rozwiązywanie konkretnych sytuacji nadzwyczajnych wpływających na swobodny przepływ osób przez granice (pandemie, terroryzm), - wspólne opracowywanie programów profilaktyczno-edukacyjnych dla ludności, - wspólna gotowość na wypadek sytuacji nadzwyczajnych o dużej skali oraz zakłóceń w działaniu infrastruktury krytycznej charakterystycznej dla regionu przygranicznego (pożary lasów, wichury, gwałtowne powodzie).	**Zagrożenia:** - brak środków finansowych na wsparcie współpracy, - ramy prawne uniemożliwiające współpracę między służbami ratownictwa medycznego (np. ograniczenia w wykonywaniu zawodów medycznych i pozamedycznych), - brak ram prawnych dla współpracy w zakresie intensywnej, koniecznej opieki szpitalnej (współpraca na poziomie szpitali) - brak umów międzynarodowych w zakresie działań ratowniczych prowadzonych przez pogotowie ratunkowe, - ograniczone możliwości wysyłania jednostek ochrony przeciwpożarowej z Polski (jednostki nieuwzględnione w planie krajowym).

Źródło: Opracowanie własne

Instytucjonalna współpraca transgraniczna

Silne strony: - bardzo dobra komunikacja i współpraca sekretariatów czeskiej i polskiej części Euroregionu Pradziad, - bardzo dobra współpraca jednostek samorządowych, - duża zdolność absorpcyjna w zakresie wykorzystania środków UE i tworzenia stałych powiązań transgranicznych, - bliska współpraca nawiązana w ramach Funduszu Mikroprojektów, - identyczne priorytety jednostek samorządowych/mikroregionów lub innych kwalifikowalnych podmiotów na obszarze wsparcia w ramach programu Interreg.	**Słabe strony:** - niski poziom znajomości języków, systemów prawnych i systemów administracji publicznej sąsiedniego kraju, - słabe wykorzystanie innych funduszy UE niż Interreg V-A na instytucjonalną współpracę transgraniczną, - brak możliwości prefinansowania wspólnych projektów, - małe zainteresowanie organizacji pozarządowych wspólnymi projektami ze względu na skomplikowane zasady finansowania i składania wniosków projektowych w ramach Funduszu Mikroprojektów.
Szanse: - staże merytoryczne, kursy językowe i szkolenia z zakresu prawa i administracji kraju sąsiedniego, - wymiana informacji w zakresie planowania przestrzennego i systemów ratowniczych, nawiązywanie nowych współpracy, - tworzenie instrumentów finansowych do prefinansowania wspólnych projektów instytucjonalnej współpracy transgranicznej, - założenie EUWT w ramach Euroregionu Pradziad lub innej formalnej wspólnej instytucji.	**Zagrożenia:** - bariery prawne i administracyjne, - zmiany związane z kadencyjnością, które mogą prowadzić do zmian w instytucjonalnej współpracy transgranicznej, - ryzyko współpracy z powodu nieoczekiwanych zdarzeń (np. epidemie, przepisy rządowe itp.).

Źródło: Opracowanie własne

7. Wyzwania i cele strategiczne na lata 2021-2029

Wyzwania i cele strategiczne ER Pradziad na lata 2021-2029 zostały sformułowane na podstawie analizy SWOT z wykorzystaniem badań jakościowych (wyniki badania ankietowego, częściowo ustrukturyzowane wywiady) oraz konsultacji terenowych. Zaproponowane cele strategiczne i operacyjne opierają się na wykorzystaniu mocnych stron ER Pradziad oraz szans zewnętrznych, na ograniczeniu słabych stron ER Pradziad i zapobieganiu zagrożeniom zewnętrznym. Hierarchia wyzwań i celów strategicznych (cele strategiczne, cele operacyjne) jest zachowana z okresu 2014-2020 w celu zapewnienia ciągłości i nawiązania do Funduszu Mikroprojektów w latach 2021-2027. Jako nowe zostały zaproponowane wskaźniki do pomiaru efektów realizacji strategii, a także wskaźniki związane z oceną wniosków projektowych.

Tabela: Hierarchia wyzwań i celów strategicznych w okresie 2021-2029

Wyzwanie	**Cel strategiczny**	**Cele operacyjne**
1. Realizacja efektywnych działań na rzecz zmiany negatywnych trendów migracyjnych i zmian demograficznych na obszarze Euroregionu Pradziad.	1.1 Wzrost liczby ludności w Euroregionie Wskaźnik pomiaru: • Liczba mieszkańców Euroregionu (ogółem, część czeska, część polska)	1.1.1 Wspieranie tworzenia nowych zrównoważonych miejsc pracy 1.1.2 Wsparcie migracji do Euroregionu w wyniku przeprowadzek ze względu na czyste środowisko 1.1.3 Wsparcie migracji do Euroregionu z dużych miast Wskaźnik pomiaru: • Liczba wspólnych projektów (według celów operacyjnych)

2. Tworzenie i rozwój formalnych i nieformalnych struktur transgranicznego regionu funkcjonalnego dla rozwoju rynku pracy, systemu edukacji, rozwoju infrastruktury transportowej i turystycznej oraz lepszej integracji systemów ratowniczych.	2.1 Poprawa warunków współpracy gospodarczej w Euroregionie 2.2 Poprawa warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia w Euroregionie 2.3 Rozwój transgranicznej dostępności i usług transportowych 2.4 Tworzenie warunków do integracji systemów ratowniczych na poziomie Euroregionu Wskaźnik pomiaru: • Stopa bezrobocia (ogółem, część czeska, część polska) • Wykształcenie mieszkańców (wyższe, średnie, podstawowe, ogółem, część czeska, część polska) • Liczba km nowych lub wyremontowanych dróg (ogółem, część czeska, część polska) • Liczba nowych połączeń transgranicznych	2.1.1 Rozwój czesko-polskiego zarządzania destynacją turystyczną 2.1.2 Inicjowanie sieci partnerskich w ramach działalności gospodarczej 2.2.1 Transfer know-how w zakresie badań stosowanych (we współpracy z partnerskimi uczelniami wyższymi) 2.2.2 Poprawa warunków dla kształcenia ustawicznego w Euroregionie 2.3.1 Rozwój transgranicznych systemów transportowych 2.4.1 Rozwój wyposażenia i współpracy w ramach systemów ratowniczych funkcjonujących na obszarze Euroregionu Wskaźnik pomiaru: • Liczba wspólnych projektów (według celów operacyjnych)

Źródło: Opracowanie własne

Wyzwanie	Cel strategiczny	Cele operacyjne
3. Realizacja działań na rzecz zmian strukturalnych w gospodarce w celu zwiększenia jej konkurencyjności oraz utrzymania i zwiększenia liczby miejsc pracy.	3.1 Rozwój infrastruktury, turystyki i branż o wyższej wartości dodanej produktów Wskaźnik pomiaru: • Odwiedzalność Euroregionu (ogółem, część czeska, część polska) • Liczba zrównoważonych miejsc pracy w różnych branżach	3.1.1 Rozwój i podnoszenie jakości transgranicznej infrastruktury transportowej 3.1.2 Rozwój i promocja wspólnej oferty turystycznej w ramach czesko -polskiego zarządzania destynacją turystyczną 3.1.3 Promocja możliwości inwestycyjnych w Euroregionie Wskaźnik pomiaru: • Liczba wspólnych projektów (według celów operacyjnych)
4. Rozwój współpracy między czeską i polską stroną Euroregionu w celu zwiększenia efektywności instytucjonalnej współpracy transgranicznej.	4.1 Rozwój transgranicznej współpracy instytucjonalnej Wskaźnik pomiaru: • Liczba nowych członków Euroregionu Pradziad (ogółem, część czeska, część polska) • Liczba nowych partnerów Euroregionu Pradziad (ogółem, część czeska, część polska)	4.1.1 Uproszczenie zasad Funduszu Mikroprojektów 4.1.2 Transfer doświadczeń i dobrych praktyk z dobrze funkcjonujących euroregionów i EUWT w UE 4.1.3 Rozwój współpracy instytucjonalnej z euroregionami na pograniczu polsko-czeskim (przede wszystkim sąsiednimi Glacensis i Silesia) 4.1.4 Stworzenie systemu pozyskiwania nowych członków skierowanego do potencjalnych członków i partnerów Euroregionu Pradziad Wskaźnik pomiaru: • Liczba wspólnych projektów (według celów operacyjnych)

Źródło: Opracowanie własne

8. Fundusz mikroprojektów Euroregionu Pradziad – ukierunkowanie tematyczne

Ukierunkowanie tematyczne Funduszu Mikroprojektu Euroregion Pradziad zostało sformułowane zgodnie z priorytetami Programu Czesko-Polskiej Współpracy Transgranicznej w okresie programowania 2021-2027 oraz w odniesieniu do Strategii Euroregionu Pradziad na lata 2021-2029.

8.1 Priorytety Programu Współpracy Transgranicznej Polska -Czechy w latach 2021-2027

Program współpracy transgranicznej Polska-Czechy nawiązuje do programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska. Program koncentruje się na regionalnych i lokalnych projektach o znaczeniu transgranicznym, w których kładziony jest nacisk na oddziaływanie transgraniczne. Obszar programu leżący na polsko-czeskim pograniczu tworzą regiony NUTS 3, które obejmują obszar 5 czeskich krajów: libereckiego, hradeckiego, pardubickiego, ołomunieckiego i morawsko-śląskiego oraz 6 polskich podregionów: bielskiego i rybnickiego (województwo śląskie), jeleniogórskiego i wałbrzyskiego (województwo dolnośląskie), nyskiego i opolskiego (województwo opolskie). Do obszaru programu po stronie polskiej należą ponadto powiat strzeliński (subregion wrocławski w Województwie Dolnośląskim) i powiat pszczyński (subregion tyski w Województwie Śląskim). Całkowita powierzchnia obszaru programu to 47 097 km2. Czeska część obszaru programu ma 23 135 km2 (tzn. 29,3% obszaru Republiki Czeskiej), polska część ma powierzchnię 23 962 km2 (prawie 8% powierzchni Polski). Pod względem obszaru programu nie doszło do żadnych zmian w stosunku do okresu programowania 2014–2020. Na obszarze wsparcia działa łącznie 6 euroregionów wraz z Euroregionem Pradziad, czyli jednostek terytorialnych działających na obszarach przygranicznych państw sąsiadujących, jako jednostki współpracy transgranicznej między dwoma lub więcej krajami, powstałe na podstawie wzajemnej umowy i działające na podstawie własnych statutów. Na obszarze objętym programem działają również Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) Novum i Tritia.

Na początku perspektywy finansowej 2021-2027 przed Unią Europejską stoi wiele nowych wyzwań. Epidemia COVID-19 mocno dotknęła każde państwo członkowskie. Pierwszą reakcją będzie ponowne uruchomienie najbardziej poszkodowanych branż gospodarki, w dłuższej perspektywie głównym wyzwaniem jest dostosowanie zarządzania kryzysowego w Europie i przygotowanie się do powtórki podobnego scenariusza. Jedną z najbardziej dotkniętych pandemią branż gospodarki jest turystyka transgraniczna, głównie ze względu na czasowe zamknięcie granic w 2020 roku. Bezrobocie wzrasta w innych branżach, w których w pełni ujawniły się niedostatki strukturalne podlegających ciągłym przemianom gospodarek Czech i Polski. Widoczna staje się konieczność dywersyfikacji działalności gospodarczej, dalszego rozwoju branży usług, przede wszystkim w ciężko dotkniętym ruchu turystycznym. W związku z potrzebą dalszej transformacji gospodarczej konieczne

jest wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw, lepszy dostęp do innowacji i „inteligentna" specjalizacja regionalna. Istotnym bodźcem do tej transformacji jest tak zwany „Europejski zielony ład". Wkład pogranicza czesko-polskiego w realizację ambitnych celów tego porozumienia musi polegać przede wszystkim na wspieraniu bioróżnorodności, walce z zanieczyszczeniem środowiska i przechodzeniem na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym. Zmiany klimatyczne poddają również testom efektywność transgranicznego zarządzania kryzysowego. W dziedzinie współpracy czeskich i polskich jednostek zintegrowanego systemu ratownictwa wiele zrobiono w poprzednich okresach programowania, obecnie nadchodzi okres ukierunkowany na usuwanie pozostałych przeszkód administracyjnych i działań o charakterze systemowym.

Priorytet 1 - Środowisko i zintegrowany system ratownictwa

Cel szczegółowy: Wsparcie dostosowania do zmian klimatycznych, zapobiegania ryzykom i zwiększanie odporności na klęski żywiołowe

Celem realizowanych działań jest zwiększenie gotowości i transgranicznej zdolności do działania odpowiednich podmiotów przy radzeniu sobie z zagrożeniami i katastrofami na obszarach przygranicznych. Częścią działań jest także dostosowywanie się do zmieniającego się charakteru poszczególnych zagrożeń i ich intensywności, na co wpływają zmiany klimatyczne (np. w kontekście pogłębiającej się suszy). Ze względu na zdefiniowany cel, program będzie wspierał następujące rodzaje działań:

Środki systemowe wzmacniające współpracę transgraniczną
W ramach środków systemowych na rzecz wzmocnienia współpracy transgranicznej program skupi się na łączeniu systemów komunikacyjnych i informatycznych o oddziaływaniu transgranicznym. Przede wszystkim zakłada się wzajemne transgraniczne łączenie istniejących systemów łączności i wymiany informacji wykorzystywanych w zarządzaniu kryzysowym oraz w działaniach związanych z usuwaniem skutków zagrożeń i katastrof. Rozwiązania te zapewnią kompatybilność systemów i dostępność odpowiednich informacji po obu stronach granicy, jako podstawowego warunku do szybkiego i skutecznego transgranicznego wykorzystania jednostek ratowniczych i sił bezpieczeństwa. Oprócz działań ukierunkowanych na komunikację wspierane będzie wdrażanie środków systemowych prowadzących do usuwania przeszkód prawnych i administracyjnych we współpracy, jak również działań systemowych, o charakterze nadrzędnym. Działania te będą polegały na ustaleniu warunków ramowych, takich jak umowy międzypaństwowe lub pozainstytucjonalne itp., a także będą obejmowały pozostałe powiązane działania polegające na ustaleniu określonych procedur/metod do wspólnej koordynacji działań jednostek ratownictwa, bezpieczeństwa oraz zarządzania kryzysowego. Częścią tej grupy działań jest również tworzenie wspólnych map, ich udostępnianie itp. w celu zapewnienia orientacji w terenie, informowania o lokalizacji zagrożeń antropogenicznych itp.

Szkolenia i wymiana doświadczeń, wspólne ćwiczenia, wymienne staże
W ramach edukacji program będzie się koncentrował na poszerzaniu wiedzy i umiejętności potrzebnych do współpracy transgranicznej oraz interwencji ratowników i służb bezpieczeństwa oraz zarządzania kryzysowego. Działania obejmą na przykład szkolenie w zakresie warunków prawnych, administracyjnych i innych regulacji dotyczących zarządzania kryzysowego i reagowania w sytuacjach kryzysowych w kraju partnerskim, w ramach przygotowań teoretycznych i praktycznych (w tym niezbędnej nauki języka). Ponadto będą obejmowały wspólne ćwiczenia i doskonalenie umiejętności lub wymienne staże dla personelu służb ratowniczych i bezpieczeństwa oraz zarządzania kryzysowego z obu stron granicy.

Modernizacja/zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do zapobiegania i eliminacji skutków zagrożeń związanych ze zmianami klimatycznymi
Działanie to umożliwi unowocześnienie/pozyskanie specjalistycznego sprzętu i wyposażenia potrzebnego do przeciwdziałania nowym zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi dla jednostek ratowniczych i sił bezpieczeństwa działających w bezpośrednim sąsiedztwie granicy i mających możliwość interweniowania po obu stronach granicy. Zakupiony lub zmodernizowany zostanie tylko taki sprzęt, który będzie można wykorzystywać po obu stronach granicy. Jednocześnie wszystkie powyższe działania wpisują się w Strategię Unii Europejskiej dla regionu Dunaju (filar (2) – Ochrona środowiska regionu Dunaju), a także w Strategię Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego (Action – Policy Area Secure).

Działania wspierane w ramach programu będą miały pozytywny wpływ nie tylko na samych beneficjentów, ale także na następujące podmioty, instytucje i grupy osób:
- mieszkańców wspólnego regionu
- osoby odwiedzające region
- samorządy
- podmioty gospodarcze

Cel szczegółowy:
Wzmacnianie na całym obszarze ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej i zielonej infrastruktury oraz ograniczenie zanieczyszczeń.

Celem w ramach bioróżnorodności i zielonej infrastruktury jest wzmocnienie skoordynowanego podejścia do ochrony środowiska poprzez wspieranie współpracy transgranicznej w formie wymiany informacji o zasobach naturalnych i źródłach zanieczyszczeń, przekazywania dobrych praktyk w zakresie zarządzania zasobami naturalnymi, harmonizacji podejścia w zakresie ochrony, monitorowania występowania gatunków i wspólnego zarządzania zasobami przyrodniczymi, przede wszystkim na cennych przyrodniczo obszarach, takich jak parki narodowe/krajobrazowe. Uwzględniając zdefiniowany cel, program będzie wspierał następujące rodzaje działań:

Tworzenie sieci, koordynacja, monitorowanie

W celu zapewnienia efektywnej ochrony zasobów przyrodniczych i eliminacji źródeł zanieczyszczeń ważne jest wspólne podejście do tej tematyki. Z tego powodu ten obszar tematyczny działań będzie się koncentrował na łączeniu odpowiednich podmiotów na obszarze wsparcia, tworzeniu wspólnego podejścia i strategii. W szczególności realizowane będą następujące działania:

- rozwój sieci współpracy w zakresie ochrony gatunkowej i ochrony obszarowej przed negatywnymi skutkami turystyki
- wspólna gospodarka leśna
- platformy koordynacyjne zajmujące się poprawą jakości powietrza i eliminacją źródeł jego zanieczyszczeń
- wspólnie opracowane strategie koordynacji transgranicznej
- monitorowanie ruchu zwierzyny (zwierzęta kopytne, wilki)

Edukacja ekologiczna

Ważną częścią wysiłków na rzecz zachowania zasobów przyrodniczych i ogólnie ochrony środowiska jest również edukacja, zarówno ogólnospołeczna, jak i celowa, skierowana do określonych grup społecznych. W szczególności realizowane będą następujące działania w zakresie edukacji ekologicznej:

- edukacja na temat roli chronionych i innych gatunków zwierząt, owadów i roślin oraz działania wspierające bioróżnorodność
- wymiana doświadczeń dotyczących wszystkich aspektów środowiska
- promocja/edukacja/warsztaty z zakresu ochrony środowiska i gospodarki o obiegu zamkniętym

Działania pilotażowe

Wspierane będą działania pilotażowe w następujących dziedzinach:

- projekty pilotażowe dotyczące progresywnych metod ochrony i odtwarzania lasów
- działania na rzecz naturalnej retencji wody w terenie

Działania wspierane w ramach programu będą miały pozytywny wpływ nie tylko na samych beneficjentów, ale także na następujące podmioty, instytucje i grupy osób:

- mieszkańców wspólnego regionu
- osoby odwiedzające region
- samorządy

Priorytet 2 - Turystyka

Cel szczegółowy: Wzmocnienie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, integracji społecznej i innowacjach społecznych

Celem wsparcia w zakresie kultury i turystyki jest lepsze wykorzystanie potencjału turystycznego dla rozwoju gospodarczego pogranicza. Nastąpi to dzięki rozszerze-

niu oferty turystycznej poprzez tworzenie nowych transgranicznych produktów turystycznych lub łączenie tych już istniejących. Podejmowane będą między innymi starania o wydłużenie sezonu turystycznego i przekierowanie odwiedzających do mniej eksponowanych lokalizacji. Wobec pandemii COVID-19 i związanych z nią działań wpływających bezpośrednio na turystykę konieczne jest zapewnienie stabilizacji sytuacji w tej branży oraz zapewnienie dalszego rozwój turystyki i usług z nią związanych na obszarze wsparcia. Ze względu na zdefiniowany cel, program będzie wspierał następujące rodzaje działań:

Wsparcie przy tworzeniu nowych, ewentualnie rozwój istniejących elementów turystyki

Wspieramy takie elementy turystyki, których celem jest rozwój lub łączenie istniejącej oferty produktów turystycznych w danym regionie. Finansowane mogą być następujące działania:

- naprawa, rewitalizacja i/lub udostępnienie zabytków materialnych
- wsparcie rozwoju muzeów i wystaw
- budowa ścieżek rowerowych/tras rowerowych/single tracków powiązanych z istniejącymi koncepcjami transgranicznymi
- tworzenie/znakowanie szlaków wodnych, pieszych i jeździeckich
- udostępnienie podziemnych tras turystycznych
- publiczna infrastruktura turystyczna

Celem tych działań jest wsparcie projektów i inwestycji, które uzupełniają ofertę turystyczną w danej lokalizacji, w taki sposób, aby tworzyła jednolity i kompleksowy produkt turystyczny. Nieodłączną częścią proponowanych działań jest również wsparcie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, które jest ważnym elementem turystyki przyciągającym do regionu kolejnych turystów, także poza głównym sezonem turystycznym. Działania obejmują promocję wspólnych tradycji, promocję lokalnego folkloru i regionalnych tradycji kulinarnych oraz promocję i rozwój tradycyjnych rzemiosł. Ponadto pożądanym efektem ubocznym promocji dziedzictwa niematerialnego jest znoszenie barier we współpracy transgranicznej, co jednoznacznie prowadzi do zwiększenia atrakcyjności obszaru dla odwiedzających nie tylko z drugiej strony granicy, wydłużenia sezonu turystycznego i zwiększenia dopływu środków finansowych do tego obszaru.

Łączenie i tworzenie nowych produktów turystycznych oraz ich promocja

Wspierane będą działania związane z tworzeniem i realizacją wspólnych rozwiązań koncepcyjnych w zakresie rozwoju, promocji i wykorzystania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz działania związane z tworzeniem nowych transgranicznych produktów turystycznych, ewentualnie ukierunkowane na łączenie i rozwijanie już istniejących produktów. Dalej projekty czerpiące z historii tradycyjnego regionalnego przemysłu (kamieniarskiego, tekstylnego, górniczego, szklarskiego, itp.). Poprzez wsparcie tych działań planujemy wzmocnić wiedzę potencjalnych odwiedzających o pograniczu polsko-czeskim jako wspólnym regionie turystycznym, którego spoiwem jest nie tylko podobny charakter obszaru, ale

także wspólna historia. Jest to potencjał, który umożliwi dalszy rozwój turystyki na tym terenie, pomoże przyciągnąć większą liczbę turystów i wydłużyć czas ich pobytu na tym obszarze.

Wsparcie działań towarzyszących związanych z rozwojem turystyki
Wspierane będą działania związane z monitorowaniem liczby odwiedzin, które staną się istotnym źródłem informacji przy podejmowaniu decyzji dotyczących rozwoju turystyki w poszczególnych częściach obszaru wsparcia. Istotne będą tu działania związane z próbami złagodzenia negatywnych skutków turystyki nie tylko dla niektórych obszarów chronionych, ale także dla mieszkańców regionu żyjących w eksponowanych turystycznie lokalizacjach. Dla rozwoju turystyki ważne jest też wspieranie działań mających na celu szkolenia językowe i specjalistyczne zawodowe lub wymienne staże pracowników w całym szeroko rozumianym sektorze turystycznym. Działania te przyczynią się do podniesienia jakości świadczonych usług, a tym samym do zwiększenia atrakcyjności turystycznej czesko-polskiego obszaru jako ważnego regionu turystycznego.

Działania wspierane w ramach programu będą miały pozytywny wpływ nie tylko na samych beneficjentów, ale także na następujące podmioty, instytucje i grupy osób:
- mieszkańców wspólnego regionu
- osoby odwiedzające region
- samorządy obszarów o znaczeniu turystycznym
- podmioty gospodarcze działające w branży turystycznej i w powiązanych z nią branżach

Priorytet 3 - Transport

Cel szczegółowy: Rozwój zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej krajowej, regionalnej i lokalnej mobilności, odpornej na zmiany klimatyczne, w tym lepszy dostęp do sieci TEN-T i mobilność transgraniczna

Celem wsparcia w dziedzinie transportu będzie zwiększenie przepustowości dróg transgranicznych i przejść granicznych. Promowanie mobilności kolejowej poprawi transgraniczne połączenia między aglomeracjami miejskimi i atrakcjami turystycznymi, a także umożliwi przeniesienie części ruchu z dróg na linie kolejowe. Pomoże to również zmniejszyć oddziaływanie transportu na środowisko i podnieść jakość życia na dotkniętych transportem obszarach. Ze względu na zdefiniowany cel, program będzie wspierał następujące rodzaje działań:

Remonty transgranicznych mostów drogowych
Działanie dotyczy wyłącznie granicznych mostów drogowych. Niektóre z tych mostów są w złym stanie ze względu na współwłasność, a ich przebudowa jest nie tylko kwestią dostępności funduszy, ale również porozumienia między dwoma

państwami członkowskimi. Ich wyremontowanie pozwoli zachować i przyspieszy mobilność transgraniczną.

Modernizacja transgranicznych linii kolejowych
Działanie dotyczy transgranicznych lokalnych linii kolejowych, poza korytarzami TEN-T. Linie te nie tylko łączą aglomeracje miejskie, ale często także udostępniają atrakcje turystyczne.

Modernizacja transgranicznych połączeń drogowych, w tym mostów (drogi II i III kategorii po stronie czeskiej, drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie po stronie polskiej)
Wspierane będą tylko takie ciągi drogowe, które prowadzą bezpośrednio do sąsiedniego państwa i są rzeczywiście wykorzystywane do celów mobilności transgranicznej. Celem modernizacji powinno być zwiększenie przepustowości i skrócenie czasu przejazdu na tych drogach.

Przygotowanie projektowe transgranicznych projektów transportowych
Program będzie wspierać wspólne przygotowywanie przyszłych transgranicznych projektów transportowych we wszystkich obszarach mobilności transgranicznej.

Transgraniczna homologacja/certyfikacja pojazdów szynowych
Celem tego działania jest ułatwienie transgranicznej homologacji lokalnych składów pociągów. Jest to ważne, ponieważ chodzi o to, aby pociągi mogły wjeżdżać dalej w głąb terytorium sąsiedniego państwa, a nie tylko do pierwszego zagranicznego przystanku kolejowego, na którym trzeba wymienić lokomotywę lub cały skład. Ze środków programu beneficjent będzie mógł sfinansować koszty administracyjne związane z procedurą homologacji typu w Europejskiej Agencji Kolejowej.

Cyfryzacja w transgranicznym transporcie drogowym i kolejowym
W ramach tego działania będą wspierane środki podejmowane na rzecz lepszego informowania i koordynacji w transgranicznym transporcie drogowym i kolejowym. Może to dotyczyć na przykład komunikatów meteorologicznych lub telematyki transportu. Celem działania jest przede wszystkim zwiększenie bezpieczeństwa i płynności mobilności transgranicznej. Wszystkie powyższe działania przyczynią się do rozwoju mobilności transgranicznej. Remonty mostów, dróg i linii kolejowych przyspieszą i zwiększą ruch transgraniczny. Homologacja składów kolejowych ułatwi ciągłość pracy przewozowej, a tym samym szybkość połączeń. Cyfryzacja w transporcie transgranicznym umożliwi lepsze zarządzanie i koordynację. Przygotowanie projektów jest zapowiedzią dalszego rozwoju mobilności transgranicznej w tym lub w następnym okresie programowania.

Działania wspierane w ramach programu będą miały pozytywny wpływ nie tylko na samych beneficjentów, ale także na następujące podmioty, instytucje i grupy osób:

- mieszkańców wspólnego regionu
- osoby odwiedzające region
- przedsiębiorców w zakresie transportu towarów / logistyki / osób

Priorytet 4 - Współpraca między instytucjami i mieszkańcami

Cel szczegółowy: Lepsze zarządzanie Interregiem

Celem wspierania współpracy między instytucjami a mieszkańcami polsko-czeskiego pogranicza jest pogłębianie więzi transgranicznych. Osiągniemy to, odpowiadając na wspólne wyzwania i rozwijając wspólny potencjał. Celem tej współpracy jest również zwiększenie społecznej i obywatelskiej spójności regionu transgranicznego oraz pomoc w przezwyciężaniu uprzedzeń i pokonywaniu przeszkód mających podłoże historyczne. Uprzedzenia i przeszkody historyczne są jednym z elementów uniemożliwiających pełne powiązanie społeczno-kulturowe regionów i społeczności po obu stronach granicy. Ze względu na zdefiniowany cel, program będzie wspierał następujące rodzaje działań:

Wzmocnienie możliwości instytucjonalnych organów administracji publicznej
Wspieramy działania mające na celu wzmocnienie zdolności instytucjonalnych organów administracji publicznej do współpracy transgranicznej. Cel ten będzie realizowany poprzez sieciowanie instytucji, szkolenie językowe personelu lub wymienne staże dla personelu instytucji i ich jednostek budżetowych. Celem tych działań jest zacieśnienie relacji między pracownikami tych instytucji z podmiotami partnerskimi po drugiej stronie granicy, poprawa ich umiejętności językowych oraz zwiększenie ogólnej gotowości do współpracy transgranicznej.

Zwiększenie efektywności administracji publicznej
Wspieramy działania mające na celu realizację wspólnych działań instytucji i administracji publicznej. Działania są ukierunkowane na analizę, ew. usuwanie przeszkód i barier współpracy transgranicznej w określonej dziedzinie, przekazywanie doświadczeń i dobrych praktyk w określonej dziedzinie lub rozwiązanie konkretnego problemu. W tym celu jednostki administracji publicznej będą realizować m.in. działania polegające na przygotowywaniu wspólnych prac studyjnych, koncepcji, wymianie informacji, danych i doświadczeń itp., pomagających usuwać przeszkody i bariery w rozwoju terytorialnym, zarówno na poziomie całego pogranicza, jak i lokalnie.

Budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez promowanie kontaktów (działań) międzyludzkich
Wspieramy działania na rzecz rozwoju współpracy, transferu i upowszechniania wiedzy na poziomie lokalnym i regionalnym, z zaangażowaniem mieszkańców i społeczności lokalnych obszaru pogranicza. Wspólne działania społeczne i kulturalne przyczyniają się do podniesienia poziomu wzajemnego poznania i zrozumie-

nia oraz wzrostu zaufania między członkami lokalnych społeczności po obu stronach granicy. Przyczyniają się również w znaczący sposób do spójności społecznej i obywatelskiej regionu transgranicznego. Tego typu działania będą również realizowane w ramach Funduszu Mikroprojektów.

Działania wspierane w ramach programu będą miały pozytywny wpływ nie tylko na samych beneficjentów, ale także na następujące podmioty, instytucje i grupy osób:

- mieszkańców wspólnego regionu
- organy administracji państwowej i samorządowej
- pracowników organów administracji państwowej i samorządowej
- organizacje pozarządowe
- osoby odwiedzające region

Priorytet 5 - Przedsiębiorczość

Cel szczegółowy: Wzmocnienie wzrostu i konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw

Celem wsparcia w zakresie wzmocnienia rozwoju i konkurencyjności MŚP jest wzmocnienie ich rozwoju transgranicznego. Wsparcie będą mogły otrzymać działania polegające na rozszerzaniu działalności gospodarczej firm poza granice. Wspierane będą także działania mające na celu tworzenie transgranicznych powiązań innowacyjnych i badawczych między przedsiębiorstwami a zagranicznymi organizacjami badawczymi. Ze względu na zdefiniowany cel, program będzie wspierał następujące rodzaje działań:

Transgraniczne usługi dla przedsiębiorców w celu rozszerzenia działalności ich przedsiębiorstw poza granicę

Dotyczy to usług dla przedsiębiorców, które ułatwią im rozszerzenie ich transgranicznej działalności gospodarczej po drugiej stronie granicy. Przede wszystkim będziemy wspierać usługi doradcze, networking, pomoc we wchodzeniu na rynek drugiego kraju, np. przy certyfikacji produktów.

Transgraniczne usługi dla przedsiębiorców w celu poprawy dostępu do innowacji i usług badawczych/badawczo-rozwojowych

Tutaj wspieramy usługi ułatwiające przedsiębiorcom dostęp do innowacji i usług badawczych/badawczo-rozwojowych po drugiej stronie granicy. Chodzi np. o pośrednictwo w zakresie pozyskania usług badawczych dla firm w instytucjach badawczych w drugim kraju. Oczekujemy tu wykorzystania transgranicznych voucherów na innowacje.

Działania wspierane w ramach programu będą miały pozytywny wpływ nie tylko na samych beneficjentów, ale także na następujące podmioty, instytucje i grupy osób:

- małe i średnie przedsiębiorstwa
- drobni przedsiębiorcy

8.2. Ukierunkowanie tematyczne Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad w okresie 2021-2027

Specyficznym narzędziem Euroregionu Pradziad do wspierania projektów transgranicznych o znaczeniu lokalnym jest Fundusz Mikroprojektów. Narzędzie to zostało wprowadzone w ramach programu przedakcesyjnego Phare CBC i pomyślnie wdrożone w ramach Inicjatywy INTERREG IIIA, Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Polska 2007-2013 oraz Programu INTERREG V-A Republika Czeska-Polska w okresie programowania 2014 -2020.

Głównym celem Funduszu jest rozwijanie i wspieranie współpracy między społecznościami po obu stronach granicy, ukierunkowanej na poprawę transgranicznych stosunków kulturalnych, społecznych i ekonomicznych. Fundusz Mikroprojektów stanowi obecnie elastyczne narzędzie do realizacji mniejszych projektów (mikroprojektów) programu Interreg V-A. Koncentruje się na wspieraniu projektów pozainwestycyjnych i mniejszych projektów inwestycyjnych. Ponieważ wsparcie z Funduszu Mikroprojektów musi być przyznawane na poszczególne projekty, na podstawie znajomości lokalnych potrzeb rozwojowych obszaru i lokalnych powiązań, dla funduszu tworzone są specjalne warunki umożliwiające jak najlepszą realizację tych celów.

Fundusz Mikroprojektów podobnie jak w poprzednich okresach programowania jest administrowany przez euroregiony: Nisa - Nysa, Glacensis – Glacensis, Praděd – Pradziad, Silesia – Silesia, Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński, Beskidy – Beskydy. Euroregiony zapewniają realizację funduszu wewnętrznie za pośrednictwem swoich pracowników. Granice terytorialne Funduszu Mikroprojektu Euroregionu Pradziad:

- po stronie czeskiej: obszar administracyjny powiatów Jesenik (z wyjątkiem katastru gminy Bílá Voda), Bruntál, Ołomuniec, Přerov, Prostějov;

- po stronie polskiej: województwo opolskie - powiaty: brzeski, kędzierzyńsko-kozielski, kluczborski, krapkowicki, namysłowski, nyski, oleski, opolski, prudnicki, strzelecki, miasto Opole.

Zasada partnera wiodącego jest wdrażana na poziomie każdego funduszu i każdy fundusz mikroprojektów stanowi odrębny projekt parasolowy, który składa się z pojedynczych mikroprojektów. Pod względem struktury implementacyjnej programu, euroregion nie jest jej częścią, ale występuje jako beneficjent projektu parasolowego. Projekt ten jest zatwierdzany na podstawie złożonego i sprawdzonego wniosku projektowego przez Komitet Monitorujący.

W przypadku poszczególnych mikroprojektów ocena ich jakości opiera się obecnie na mierzalnych wskaźnikach oceniających wpływ mikroprojektu na dany obszar. Wskaźniki te to liczba regularnych użytkowników produktów mikroprojektów oraz

liczba jednorazowych użytkowników produktów mikroprojektu. Ich wykorzystanie jest znane z regionalnych programów operacyjnych (RPO), przede wszystkim z obliczeń i oceny korzyści społeczno-ekonomicznych projektów w ramach CBA (z j. angielskiego: analiza kosztów i korzyści).

W poniższej tabeli jest przedstawione ukierunkowanie tematyczne Funduszu Mikroprojektu Euroregionu Pradziad na kolejny okres programowania, w tym powiązanie z odpowiednim priorytetem Programu Współpracy Transgranicznej Czechy-Polska w okresie programowania 2021–2027, z uwzględnieniem Strategii Euroregionu Pradziad na lata 2021-2029.

Tabela: Ukierunkowanie tematyczne Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad w okresie 2021-2027

Temat funduszu mikroprojektów Euroregionu Pradziad	**Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska**	**Powiązanie ze strategicznym wyzwaniem Euroregionu Pradziad**	**Powiązanie z celem strategicznym Euroregionu Pradziad**
Temat 1 - Rozwój transgranicznych systemów ratownictwa	Priorytet 1 - Środowisko i zintegrowany system ratownictwa	2. Tworzenie i rozwój formalnych i nieformalnych struktur transgranicznego regionu funkcjonalnego dla rozwoju rynku pracy, systemu edukacji, rozwoju infrastruktury transportowej i turystycznej oraz lepszej integracji systemów ratowniczych.	2.4. Tworzenie warunków do integracji systemów ratowniczych na poziomie Euroregionu
Temat 2 - Rozwój turystyki transgranicznej	Priorytet 2 - Turystyka	2. Tworzenie i rozwój formalnych i nieformalnych struktur transgranicznego regionu funkcjonalnego dla rozwoju rynku pracy, systemu edukacji, rozwoju infrastruktury transportowej i turystycznej oraz lepszej integracji systemów ratowniczych. 3. Realizacja działań na rzecz zmian strukturalnych w gospodarce w celu zwiększenia jej konkurencyjności oraz utrzymania i zwiększenia liczby miejsc pracy.	2.1. Poprawa warunków współpracy gospodarczej w Euroregionie 3.1 Rozwój infrastruktury, turystyki i branż o wyższej wartości dodanej produktów

Temat funduszu mikroprojektów Euroregionu Pradziad	**Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska**	**Powiązanie ze strategicznym wyzwaniem Euroregionu Pradziad**	**Powiązanie z celem strategicznym Euroregionu Pradziad**
Temat 3 - Rozwój transgranicznej dostępności i usług transportowych	Priorytet 3 - Transport	2. Tworzenie i rozwój formalnych i nieformalnych struktur transgranicznego regionu funkcjonalnego dla rozwoju rynku pracy, systemu edukacji, rozwoju infrastruktury transportowej i turystycznej oraz lepszej integracji systemów ratowniczych.	2.3. Rozwój transgranicznej dostępności i usług transportowych
Temat 4 - Wsparcie współpracy mieszkańców euroregionu i instytucji administracji publicznej	Priorytet 4 - Współpraca między instytucjami i obywatelami	4. Rozwój współpracy między czeską i polską stroną Euroregionu w celu zwiększenia instytucjonalnej efektywności współpracy transgranicznej.	4.1 Rozwój transgranicznej współpracy instytucjonalnej
Temat 5 – Wsparcie transgranicznej współpracy MŚP	Priorytet 5 - Przedsiębiorczość	2. Tworzenie i rozwój formalnych i nieformalnych struktur transgranicznego regionu funkcjonalnego dla rozwoju rynku pracy, systemu edukacji, rozwoju infrastruktury transportowej i turystycznej oraz lepszej integracji systemów ratowniczych. 3. Realizacja działań na rzecz zmian strukturalnych w gospodarce w celu zwiększenia jej konkurencyjności oraz utrzymania i zwiększenia liczby miejsc pracy.	2.1 Poprawa warunków współpracy gospodarczej w Euroregionie 2.2 Poprawa warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia w Euroregionie 3.1 Rozwój infrastruktury, turystycznej i branż o wyższej wartości dodanej produktów

Źródło: Opracowanie własne

9. Potencjał wprowadzenia sformalizowanych form współpracy i wymiany doświadczeń

Badania jakościowe związane z aktualizacją strategii Euroregionu Pradziad wykazały, że kwestia ewentualnego utworzenia EUWT (Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej) w ramach Euroregionu jest wciąż żywa. EUWT zostały utworzone w celu ułatwienia współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej między państwami członkowskimi lub ich władzami regionalnymi i lokalnymi. EUWT umożliwiają tym partnerom realizację wspólnych projektów, wymianę wiedzy fachowej i poprawę koordynacji planowania przestrzennego. Na poziomie europejskim jest to już sprawdzony instrument współpracy, a co roku liczba działających EUWT wzrasta[46]. EUWT umożliwia tworzenie ugrupowań władz regionalnych i lokalnych z różnych państw członkowskich Unii Europejskiej, bez konieczności podpisywania umów międzynarodowych i ich ratyfikowania przez parlamenty narodowe. Jednak państwa członkowskie muszą wyrazić zgodę na udział członków EUWT ze swojego terytorium.

Europejskie ramy prawne tworzy rozporządzenie nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady, zmienione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 302/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) w zakresie wyjaśnienia, uproszczenia i usprawnienia tworzenia i funkcjonowania takich ugrupowań („rozporządzenie E"). Celem rozporządzenia jest stworzenie europejskich ram prawnych dla tworzenia i funkcjonowania instrumentu współpracy na poziomie Unii Europejskiej, który ma osobowość prawną i może działać w imieniu swoich członków, przede wszystkim władz regionalnych i lokalnych. Ugrupowanie może skupiać członków znajdujących się na terytorium co najmniej dwóch państw członkowskich Unii Europejskiej, mogą to być państwa, władze regionalne i lokalne oraz podmioty publiczno-prawne.

Obecnie na granicy czesko-polskiej istnieją dwa ugrupowania, są to TRITIA z ograniczoną odpowiedzialnością (EUWT TRITIA z o.o.) i NOVUM z ograniczoną odpowiedzialnością (EUWT NOVUM z o.o.). Wskazane jest skontaktowanie się z tymi EUWT w sprawie doświadczeń związanych z ich działalnością i zebranie w ten sposób argumentacji do podjęcia decyzji o utworzeniu EUWT na terytorium Euroregionu Pradziad.

10. Projekty strategiczne Euroregionu Pradziad

Strategia Euroregionu Pradziad powinna w zasadzie być dokumentem praktycznym, z jasno sformułowanymi wyzwaniami strategicznymi, celami i działaniami, na podstawie których będzie się odbywała realizacja konkretnych projektów. Dla-

46 W dniu 3 lutego 2021 r. w UE było zarejestrowanych 78 EUWT. Największą aktywność odnotowuje się na granicach Węgier, gdzie obecnie działa 25 ugrupowań.

tego poniżej przedstawiamy propozycje długoterminowych zrównoważonych projektów strategicznych na lata 2021-2029, które przyczynią się do realizacji strategii Euroregionu i mogą mieć istotny wpływ na obie części Euroregionu. Cele projektów strategicznych są reakcją na słabe strony i szanse w odpowiednich obszarach tematycznych analizy SWOT oraz potrzeby grup docelowych.

Propozycje zawierają nazwę projektu strategicznego, cel projektu, potencjalnych partnerów projektu, krótki opis projektu, nawiązanie do tematów Funduszu Mikroprojektów, nawiązanie do priorytetu Programu Współpracy Czechy-Polska na lata 2021-2027 oraz odwołanie do Strategii Euroregionu Pradziad na lata 2021–2029. Poszczególne projekty strategiczne są ułożone w kolejności chronologicznej zgodnie z kolejnością tematów Funduszu Mikroprojektów i Programu Współpracy Transgranicznej Czechy-Polska (patrz tabela poniżej).

Tabela: Projekt strategiczny nr 1

Nazwa projektu	**Stworzenie wspólnego systemu współpracy i komunikacji w ramach systemu szybkiego reagowania dla służb ratowniczych po obu stronach granicy.**
Cel projektu	Stworzenie funkcjonalnego i kompatybilnego systemu współpracy i komunikacji pomiędzy jednostkami i centrami operacyjnymi służb ratunkowych po obu stronach granicy.
Potencjalni partnerzy projektu	Samorząd powiatowy i władze wojewódzkie, stanowiska operacyjne komend straży pożarnej, policji i administracji celnej, jednostek ratownictwa wodnego i dyspozytornie ratownictwa medycznego.
Krótki opis projektu	Podstawowym aktualnym problemem w funkcjonowaniu zintegrowanego systemu ratownictwa jest odmienne ustawodawstwo oraz brak kompatybilnych systemów radiotelekomunikacyjnych, co zasadniczo komplikuje i wydłuża procedury realizacji wspólnych interwencji. Głównym działaniem projektu byłoby stworzenie wspólnego systemu współpracy i łączności pomiędzy jednostkami ratowniczymi wzdłuż granicy oraz włączenie do tego systemu centrów operacyjnych poszczególnych służb ratowniczych. Uzupełnieniem projektu powinna być analiza aktualnego otoczenia prawnego systemów ratowniczych Republiki Czeskiej i Rzeczpospolitej Polskiej, a także cykl szkoleń i seminariów na temat różnic w procedurach działania, w tym hierarchia kompetencji decyzyjnych w przypadku realizacji wspólnych działań ratowniczych.

Potencjalne źródła współfinansowania	Komendy województw i krajów, samorządy terytorialne po obu stronach granicy
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 1 - Rozwój transgranicznych systemów ratownictwa
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 1 - Środowisko i zintegrowany system ratownictwa
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	2.4.1 Rozwój wyposażenia i współpraca w ramach systemów ratowniczych funkcjonujących na obszarze Euroregionu

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 2

Nazwa projektu	**Rozwój czesko-polskiego zarządzania destynacją turystyczną Euroregionu Pradziad**
Cel projektu	Rozwijanie systemu współpracy transgranicznej w dziedzinie turystyki
Potencjalni partnerzy projektu	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska
Krótki opis projektu	W latach 2019 - 2020 zrealizowano dwa pierwsze etapy projektu polegające na utworzeniu wspólnego zarządzania destynacją turystyczną. W pierwszym etapie chodziło przede wszystkim o utworzenie zaplecza instytucjonalnego w zakresie zarządzania destynacją, ustalenie zasad współpracy transgranicznej oraz realizacja podstawowych działań marketingowych pod marką „Rodzinne Jesioniki" (opracowanie i druk przewodników, e-marketing). W drugim etapie powstały już wspólne produkty regionalne oparte na „know how" czeskiej części Euroregionu (system zniżek Euroregionu, trasy rowerowe „E-bike friendly", gra dla odwiedzających ze znaczkami turystycznymi, żeton na atrakcje Praděd). Projekt strategiczny opierałby się zatem na poprzednich dwóch etapach i dalej rozwijałby wspólne zaplecze instytucjonalne w zakresie zarządzania destynacją turystyczną, koordynacji procesów, współpracy między odpowiednimi

	partnerami, komunikacji w sieci partnerów oraz wspólna oferta produktów. Projekt obejmowałby także edukację turystyczną we współpracy z uczelniami partnerskimi (jakość usług, innowacje w zakresie nowych trendów itp.) oraz transfer doświadczeń z czeskiej części Euroregionu.
Potencjalne źródła współfinansowania	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 2 - Rozwój turystyki transgranicznej
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 2 - Turystyka
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	2.1.1 Rozwój czesko-polskiego zarządzania destynacjami turystycznymi 3.1.2. Rozwój i promocja wspólnej oferty turystycznej w ramach czesko-polskiego zarządzania destynacją turystyczną

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 3

Nazwa projektu	**Analiza potencjału transgranicznego rozwoju sieci transportu publicznego w Euroregionie Pradziad**
Cel projektu	Identyfikacja możliwości wprowadzenia regularnych zintegrowanych połączeń transgranicznych w ramach transportu publicznego jako jednego z bodźców do tworzenia transgranicznego regionu funkcjonalnego
Potencjalni partnerzy projektu	Powiaty (strona polska), samorządy gminne i spółki z ich udziałem, władze regionalne, państwowe i prywatne przedsiębiorstwa transportowe, lokalne stowarzyszenia przedsiębiorców, instytucje działające w sferze biznesu i rynku pracy
Krótki opis projektu	Brak transgranicznych połączeń transportu publicznego utrudnia przemieszczanie się osób w Euroregionie Pradziad. Czas przejazdu transportem publicznym do partnerskich miast i gmin po drugiej stronie granicy jest zbyt długi albo połączenie nie istnieje, chociaż odległość często nie przekracza 20-30 km. Głównym działaniem projektu powinna być analiza istniejącego potencjału stworzenia transgranicznych połączeń transportu publicznego w Euroregionie na bazie istniejącej infrastruktury transportowej i usług transportowych, a także wykonania analizy powiązanego z tym ustawodawstwa Republiki Czeskiej i Rzeczpospolitej Polskiej. Częścią analizy byłoby określenie profilu poszczególnych grup docelowych (np. pieszych i rowerzystów, osób dojeżdżających do pracy, uczniów na wycieczkach szkolnych itp.), przeanalizowanie stanu istniejącej infrastruktury i rozszerzenie jej wykorzystania (np. nowe przystanki kolejowe Pokrzywna, Głuchołazy), zidentyfikowanie możliwości transgranicznych połączeń, w tym skoordynowanie ich z regionalnymi rozkładami jazdy po obu stronach granicy. Rekomendacje wynikające z analizy zawierałyby też listę możliwych połączeń transgranicznych, ich uzasadnienie ekonomiczne i społeczne, opis możliwych efektów synergii (np. zwiększenie liczby turystów, zmniejszenie bezrobocia) oraz możliwość dofinansowania nierentownych, ale potrzebnych połączeń.
Potencjalne źródła współfinansowania	Powiaty (strona polska), samorządy gminne i spółki z ich udziałem, władze regionalne, państwowe urzędy czeskich krajów, instytucje działające w sferze biznesu i rynku pracy
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 3 - Rozwój transgranicznej dostępności i usług transportowych

Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 3 - Transport
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	2.3.1 Rozwój transgranicznych systemów transportowych

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 4

Nazwa projektu	**Powiększanie obszaru Euroregionu Pradziad**
Cel projektu	Pozyskanie nowych członkowskich miast i gmin po czeskiej i polskiej stronie Euroregionu
Potencjalni partnerzy projektu	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska
Krótki opis projektu	Euroregion Pradziad ma duży potencjał rozwoju. Na terenie euroregionu jest co najmniej 30 miast i gmin, w przypadku których istnieje realna szansa, że mogą zostać nowymi członkami. W ramach projektu zostanie przygotowana szczegółowa analiza mająca na celu poszerzenie bazy członkowskiej o nowych członków. Ponadto zostaną zrealizowane spotkania w celu nawiązania partnerstw, w tym szkolenie zainteresowanych przedstawicieli miast i gmin na temat korzyści wynikających z członkostwa. W razie potrzeby spotkania przedstawicieli miast i gmin mogą być tłumaczone. Częścią projektu będzie również kampania promocyjna, podczas której potencjalnym członkom Euroregionu zostaną przedstawione korzyści wynikające z członkostwa w Euroregionie.
Potencjalne źródła współfinansowania	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 4 - Wsparcie współpracy mieszkańców euroregionu i instytucji administracji publicznej
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 4 - Współpraca między instytucjami i obywatelami
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	41.4. Stworzenie systemu pozyskiwania nowych członków skierowanego do potencjalnych członków i partnerów Euroregionu Pradziad

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 5

Nazwa projektu	**Aktywizacja organizacji społeczeństwa obywatelskiego w Euroregionie Pradziad**
Cel projektu	Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w projektach składanych do Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad
Potencjalni partnerzy projektu	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
Krótki opis projektu	Projekt obejmowałby cykl warsztatów i szkoleń dla organizacji pozarządowych na temat możliwości składania wniosków projektowych w ramach Funduszu Mikroprojektu Euroregionu Pradziad. Projekt obejmowałby również stworzenie systemu współfinansowania i prefinansowania realizacji projektów we współpracy z sektorem publicznym. Częścią projektu byłaby też giełda partnerstw transgranicznych dla organizacji pozarządowych oraz identyfikacji innych form aktywnego poszukiwania partnerów.
Potencjalne źródła współfinansowania	Euroregion Pradziad, czeska i polska część, samorządy po obu stronach granicy
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 4 - Wsparcie współpracy mieszkańców euroregionu i instytucji administracji publicznej
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 4 - Współpraca między instytucjami i obywatelami
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	41.4. Stworzenie systemu pozyskiwania nowych członków skierowanego do potencjalnych członków i partnerów Euroregionu Pradziad

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 6

Nazwa projektu	**Aktywizacja uczelni wyższych i instytucji naukowych w celu realizacji czesko-polskich projektów badawczo-rozwojowych**
Cel projektu	Zwiększenie liczby czesko-polskich projektów badawczo -rozwojowych w Euroregionie Pradziad
Potencjalni partnerzy projektu	Uczelnie wyższe i jednostki badawczo-rozwojowe po obu stronach granicy, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje otoczenia biznesu
Krótki opis projektu	Jednym z obszarów szczególnego zainteresowania instytucji działających na poziomie europejskim jest współpraca w zakresie projektów badawczo-rozwojowych. Obecnie tego typu projekty w Euroregionie Pradziad są wyjątkiem. Projekt ten polegałby na zorganizowaniu cyklu spotkań z udziałem potencjalnych realizatorów projektów transgranicznych z obu stron granicy.
Potencjalne źródła współfinansowania	Euroregion Pradziad, czeska i polska część, samorządy po obu stronach granicy, partnerskie uczelnie wyższe
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 4 - Wsparcie współpracy mieszkańców euroregionu z instytucjami administracji publicznej
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 4 - Współpraca między instytucjami i obywatelami
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	2.2.1 Transfer know-how w zakresie badań stosowanych (we współpracy z partnerskimi uczelniami wyższymi)

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 7

Nazwa projektu	**Partnerstwo z europejskimi organizacjami współpracy transgranicznej**
Cel projektu	Wymiana know-how z odnoszącymi sukcesy organizacjami europejskimi działającymi w dziedzinie współpracy transgranicznej
Potencjalni partnerzy projektu	Euroregion Pradziad, czeska i polska część, samorządy po obu stronach granicy
Krótki opis projektu	Projekt polegałby na nawiązaniu współpracy z odnoszącymi sukcesy organizacjami (np. euroregionami, EUWT) w zakresie wymiany know-how dotyczącego integracji transgranicznej (najlepiej z Europy Zachodniej lub Środkowej). W ramach projektu organizowane byłyby wizyty studyjne, staże i szkolenia.
Potencjalne źródła współfinansowania	Euroregion Pradziad, czeska i polska część, samorządy po obu stronach granicy
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 4 - Wsparcie współpracy mieszkańców euroregionu z instytucjami administracji publicznej
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 4 - Współpraca między instytucjami i obywatelami
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	4.1.2 Transfer doświadczeń i dobrych praktyk z dobrze funkcjonujących euroregionów i EUWT w UE 4.1.3 Rozwój współpracy instytucjonalnej z sąsiednimi euroregionami (Glacensis i Silesia)

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 8

Nazwa projektu	**Stworzenie platformy wymiany informacji o specjalizacjach zawodowych oraz transgranicznego centrum certyfikacji**
Cel projektu	Zwiększenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw oraz zwiększenie możliwości zatrudnienia na transgranicznym rynku pracy
Potencjalni partnerzy projektu	Urzędy pracy po obu stronach granicy, samorządy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pracodawców, lokalne instytucje wspierające zatrudnienie
Krótki opis projektu	Jedną ze słabych stron obecnego rynku pracy są bariery związane z przyznawaniem i uznawaniem kwalifikacji zawodowych (np. spawacz, operator obrabiarek itp.), potrzebnych do wykonywania poszczególnych zawodów w obu krajach. W celu zwiększenia możliwości zatrudnienia na transgranicznym rynku pracy powstałaby platforma wymiany informacji o kwalifikacjach, specjalizacjach i ograniczeniach wykonywania poszczególnych zawodów, a jednocześnie zostałby opracowany sposób udzielania informacji o możliwościach uznania certyfikatów i kwalifikacji uzyskanych po drugiej stronie granicy, obejmujących np. procedury, dwujęzyczne formularze, dane kontaktowe centrów realizujących kursy i egzaminy itp. Przy realizacji projektu zostaną wykorzystane doświadczenia i kontakty z bazy danych EURES. Wartością dodaną projektu mogłaby być lista zaleceń i uproszczeń w ustawodawstwie obu krajów, które sprzyjałyby maksymalnej mobilności na wspólnym rynku pracy. Ponadto w ramach projektu realizowane byłyby działania edukacyjne mające na celu wprowadzenie języka czeskiego i polskiego do szkół zawodowych i instytucji kształcenia ustawicznego.
Potencjalne źródła współfinansowania	Urzędy pracy po obu stronach granicy, samorządy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pracodawców, lokalne instytucje wspierające zatrudnienie
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 5 – Wsparcie transgranicznej współpracy MŚP
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 5 - Przedsiębiorczość

Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	2.1 Poprawa warunków współpracy gospodarczej w Euroregionie 2.2 Poprawa warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia w Euroregionie

Źródło: Opracowanie własne

Tabela: Projekt strategiczny nr 9

Nazwa projektu	**Stworzenie wspólnego systemu współpracy w zakresie organizacji szkoleń językowych i wymiennych staży.**
Cel projektu	Wyeliminowanie barier językowych w poszczególnych obszarach tematycznych i grupach docelowych.otoczenia biznesu, organizacje pracodawców, lokalne instytucje wspierające zatrudnienie
Potencjalni partnerzy projektu	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska, samorządy po obu stronach granicy, różnego typu instytucje, szkoły i uczelnie wyższe, instytucje działające w sferze biznesu i rynku pracy itp.
Krótki opis projektu	Ze względu na wskazanie przez osoby biorące udział w badaniach prowadzonych w ramach prac nad Strategią na barierę językową, jako jedną z głównych trudności w rozwoju współpracy transgranicznej m.in. w obszarze turystyki, edukacji, rynku pracy, współpracy organów administracji publicznej, służb ratowniczych i organizacji pozarządowych a także korzystaniu z programu Interreg. Logiczną potrzebą jest przygotowanie projektu eliminującego tą barierę. W latach 2018-2019 Euroregion Pradziad zrealizował projekt „Potęga tysiąca słów" mający na celu stworzenie systemu do komunikatywnej nauki języka czeskiego i polskiego dla osób nastawionych na współpracę polsko-czeską. W dalszej kolejności niezbędne jest przygotowanie projektów strategicznych, których celem byłoby wyeliminowanie barier językowych w poszczególnych obszarach tematycznych i grupach docelowych. Potrzebne jest systemowe podejście do problemu, wypracowanie rozwiązań dla poszczególnych grup docelowych np. uczniów, studentów, służb ratowniczych, administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców. Dla rozwoju transgranicznego w ramach wspólnych obszarów tematycznych niezwykle istotne jest kompleksowe wspieranie działań mających na celu szkolenia językowe i wymienne staże. Można rozważyć wykorzystanie do tego również narzędzi cyfrowych, możliwości nauki języka on-line, jako rozwiązań często stosowanych w ostatnim czasie z powodu pandemii.

Potencjalne źródła współfinansowania	Euroregion Pradziad, strony czeska i polska
Powiązanie z tematem Funduszu Mikroprojektów	Temat 4 – Wsparcie współpracy mieszkańców euroregionu i instytucji administracji publicznej
Powiązanie z priorytetem Programu Współpracy Czechy-Polska	Priorytet 4 – Współpraca między instytucjami i obywatelami
Powiązanie z celem operacyjnym strategii EP	2.1. Poprawa warunków współpracy gospodarczej w Euroregionie 2.2 Poprawa warunków do podnoszenia poziomu wykształcenia w Euroregionie 4.1 Rozwój transgranicznej współpracy instytucjonalnej

Źródło: Opracowanie własne

11. Ewaluacja implementacji strategii ER Pradziad w latach 2014-2020

Ewaluacja (ocena) implementacji Strategii Euroregionu Pradziad w latach 2014-2020 przez odpowiednich zainteresowanych partnerów Euroregionu (obecnych i potencjalnych wnioskodawców o dofinansowanie z Funduszu Mikroprojektów, przedstawicieli Euroregionu, interesariuszy itp.) jest przede wszystkim narzędziem pomocniczym do uzyskania realnego poglądu na temat funkcjonowania Funduszu Mikroprojektów jako kluczowego narzędzia realizacji strategii euroregionu. Dzięki tej ewaluacji możliwe jest opisanie problemów, które są związane z realizacją strategii i funkcjonowaniem funduszu oraz opracowanie rozwiązań problemów do aktualizowanej strategii.

Materiały wyjściowe do opracowania ewaluacji implementacji strategii:

- Strategia rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad 2014-2020
- Badanie ankietowe skierowane do potencjalnych wnioskodawców o dofinansowanie z Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad
- Wywiady częściowo ustrukturyzowane z przedstawicielami ważnych instytucji działających w Euroregionie Pradziad
- Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej w Euroregionie Pradziad z 2019 roku

11.1. Wyniki badania ankietowego

Badanie ankietowe jest jedną z metod badań jakościowych. W obecnych warunkach (pandemia COVID-19) metoda ta wydawała się skuteczna, zwłaszcza ze względu na czas potrzebny do jej realizacji. Autor aktualizacji wybranych rozdziałów strategii opracował elektroniczny kwestionariusz oparty na wyzwaniach strategicznych, celach strategicznych i celach operacyjnych Strategii Rozwoju Współpracy Polsko-Czeskiej w Euroregionie Pradziad 2014-2020. Ankietowani odpowiadali na pytania, które dotyczyły przede wszystkim realizacji celów strategicznych, ewentualnie celów operacyjnych tej strategii. W badaniu ankietowym wzięło udział łącznie 105 respondentów, w tym 35 z Czech (33%) i 70 z Polski (67%), co w przybliżeniu odpowiada wielkości i liczbie mieszkańców czeskiej i polskiej części Euroregionu Pradziad. Większość respondentów (93%) była w wieku produkcyjnym od 20 do 59 lat. Największy udział w ogólnej liczbie respondentów miała grupa w wieku od 40 do 59 lat (70%).

Pytanie: Czy uważa Pan/Pani, że w latach 2014-2020 doszło do uproszczenia zasad funkcjonowania Funduszu Mikroprojektów?

Źródło: Opracowanie własne

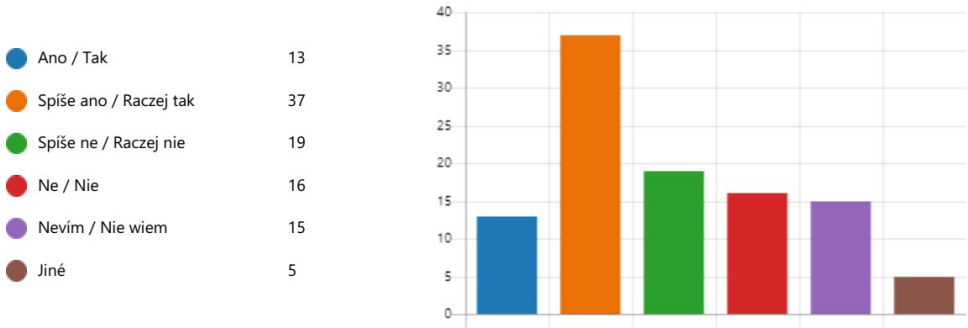

Ogólnie respondenci w sposób umiarkowany skłaniali się do pozytywnej odpowiedzi (48%) w porównaniu z liczbą odpowiedzi negatywnych (33%), jednak procentowo istnieją wyraźne różnice między respondentami z Czech i Polski. 12 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 17 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 6 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". 38 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 18 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 14 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy rozważają Państwo wsparcie finansowe swoich planów z Funduszu Mikroprojektów w latach 2021-2029?

Źródło: Opracowanie własne

Ogólnie respondenci odpowiedzieli w większości pozytywnie (90%), ale znowu widać wyraźną różnicę między respondentami z Czech i Polski. 25 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak", 4 odpowiedziało „Nie", a 6 odpowiedziało „Nie wiem". Z kolei 69 polskich respondentów odpowiedziało „Tak", a tylko 1 odpowiedział „Nie wiem".

Pytanie: Czy rozważają Państwo wsparcie finansowe swoich planów z innych źródeł niż Fundusz Mikroprojektów?

Źródło: Opracowanie własne

Ano / Tak	86
Ne / Nie	4
Nevím / Nie wiem	13
Jiné	2

Ogólnie respondenci odpowiedzieli w większości pozytywnie (82%), przy czym nie widać tu różnicy między respondentami z Czech i Polski. 30 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak", 2 odpowiedziało „Nie", a 3 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". 56 polskich respondentów odpowiedziało „Tak", 2 odpowiedziało „Nie", a 12 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy byliby Państwo zadowoleni z utworzenia wspólnej czesko-polskiej struktury zarządzania w Euroregionie Pradziad (EUWT)?

Ano / Tak	36
Spíše ano / Raczej tak	33
Spíše ne / Raczej nie	10
Ne / Nie	4
Nevím / Nie wiem	16
Jiné	6

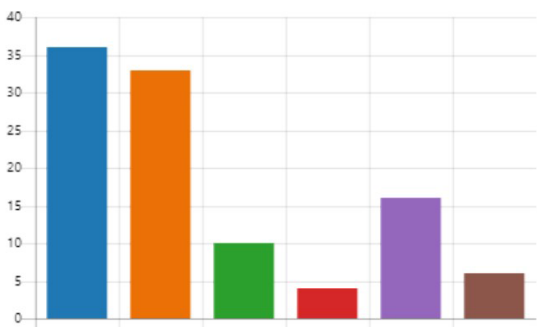

Źródło: Opracowanie własne

Ogólnie respondenci opowiedzieli się w większości za (66%) w stosunku do odpowiedzi na nie (13%), ale procentowo widać różnicę między respondentami z Czech i Polski. 19 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 8 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 8 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". 50 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 6 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 14 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy uważają Państwo, że gminy należące do Euroregionu Pradziad powinny być faworyzowane w stosunku do gmin, które leżą na terytorium Euroregionu Praděd, ale nie są jego członkami?

Źródło: Opracowanie własne

Ogólnie respondenci odpowiedzieli w większości pozytywnie (79%), ale procentowo różnica między respondentami z Czech i Polski jest raczej nieznaczna. 26 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak", 3 odpowiedziało „Nie", a 6 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". 57 polskich respondentów odpowiedziało „Tak", 7 odpowiedziało „Nie", a 6 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy słyszeli Państwo kiedyś o marce turystycznej Rodzinne Jesioniki?

Źródło: Opracowanie własne

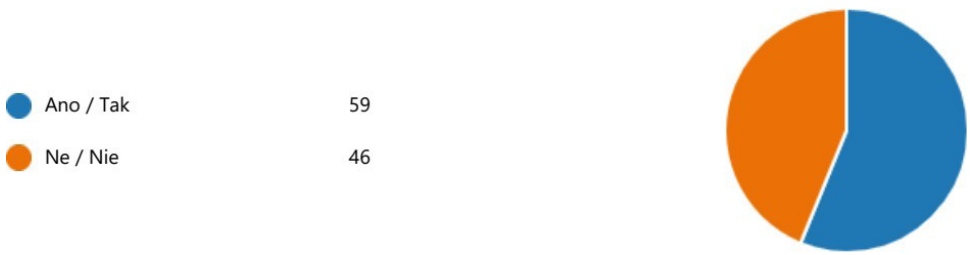

Ogólnie respondenci odpowiedzieli w większości pozytywnie (56%) w stosunku do odpowiedzi na nie (44%). Jednak widoczna była różnica między respondentami z Czech i Polski. 26 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak", a 9 odpowiedziało „Nie". 33 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak", a 37 odpowiedziało „Nie".

Pytanie: Czy uważają Państwo, że na czeskim rynku pracy zostały usunięte bariery dla Polaków?

Źródło: Opracowanie własne

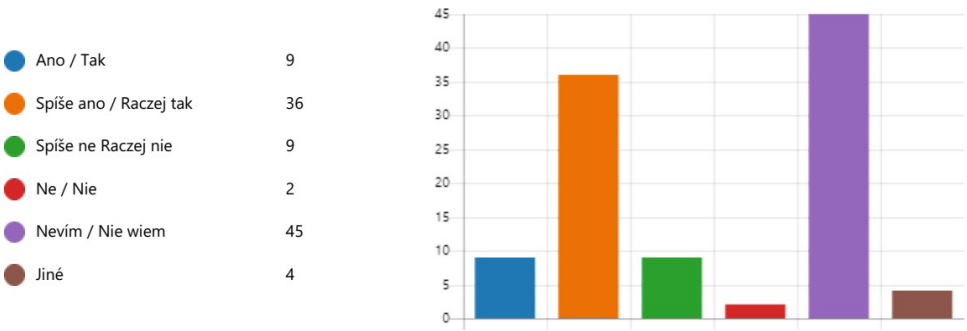

Ogółem respondenci odpowiedzieli głównie „Ne wiem" lub „Inne" (47%) oraz twierdząco (43%). Jednak ponownie była widoczna różnica między respondentami z Czech i Polski. 19 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 9 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 7 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". 42 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 26 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 2 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy uważają Państwo, że na polskim rynku pracy zostały usunięte bariery dla Czechów?

Źródło: Opracowanie własne

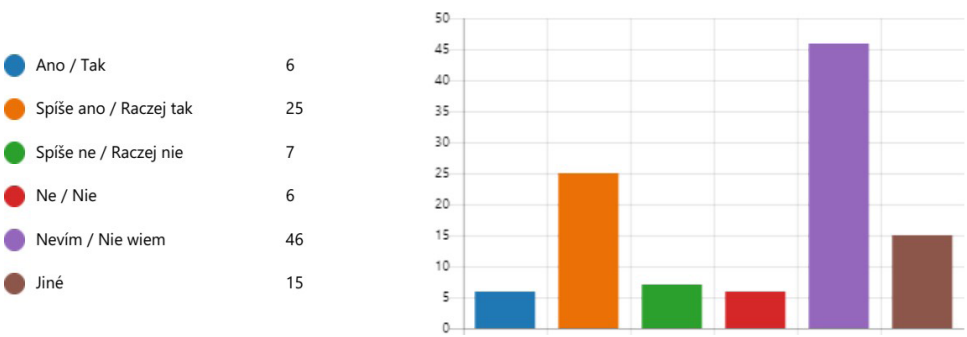

Ogólnie respondenci odpowiedzieli w większości „Nie wiem" lub „Inne" (58%), procentowo różnica między respondentami z Czech i Polski była minimalna. Pozytywnie odpowiedziało 30% a przecząco 12%. 18 respondentów z Czech odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne", 9 odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", a 8 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie". 43 respondentów z Polski odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne", 22 odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", a 5 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie".

Pytanie: Czy z zadowoleniem przyjąłby Pan/Pani wsparcie wspólnych czesko -polskich projektów naukowo-badawczych ukierunkowanych na rozwój gospodarczy w Euroregionie Pradziad?

Źródło: Opracowanie własne

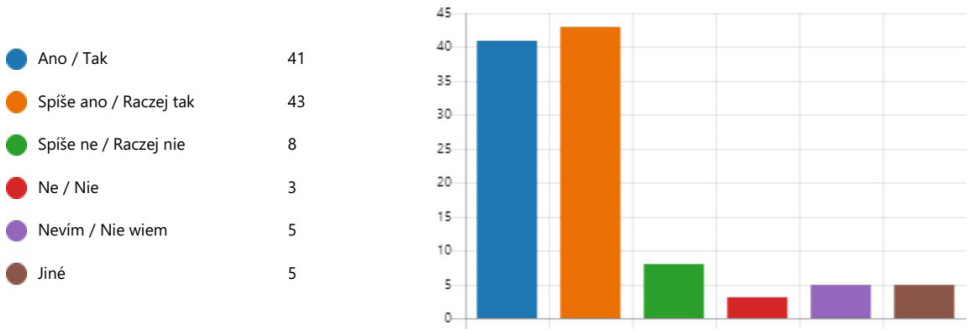

Ogólnie respondenci opowiedzieli się w większości za (80%) w stosunku do odpowiedzi na nie (10%), ale ponownie widać wyraźną różnicę między respondentami z Czech i Polski. 24 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 5 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 6 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". Z drugiej strony 60 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 6 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 4 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy uważa Pan/Pani, że współpraca Euroregionu Pradziad z sąsiednimi Euroregionami (Glacensis, Silesia) może być korzystna z punktu widzenia gospodarki?

Źródło: Opracowanie własne

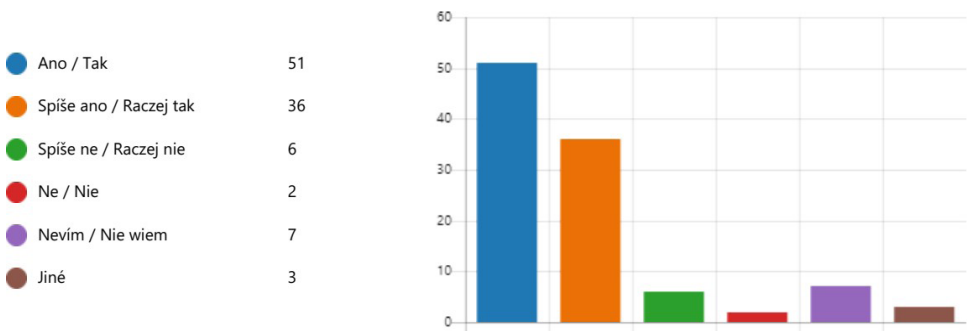

Ogólnie respondenci opowiedzieli się w większości za (83%) w stosunku do odpowiedzi na nie (8%), różnice między respondentami z Czech i Polski były minimalne. 28 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 4 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 3 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". 59 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 4 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 7 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Czy uważają Państwo, że pożądane jest większe zaangażowanie organizacji pozarządowych w rozwój współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad?

Źródło: Opracowanie własne

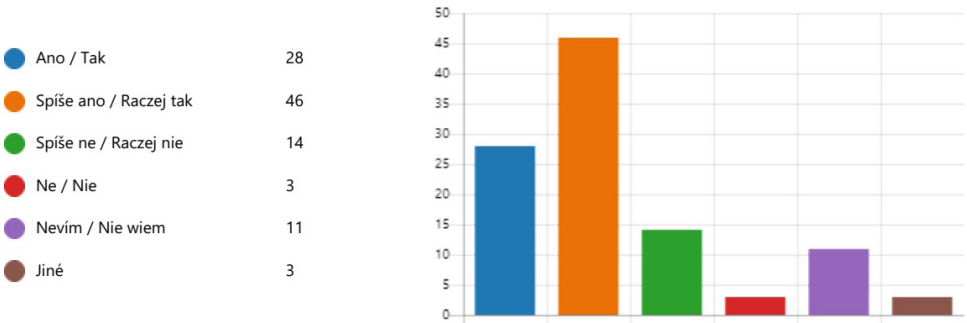

Ogólnie respondenci opowiedzieli się w większości za (70%) w stosunku do odpowiedzi na nie (16%), a różnice między respondentami z Czech i Polski były widoczne. 20 respondentów z Czech odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 12 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 3 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne". Natomiast 54 respondentów z Polski odpowiedziało „Tak" lub „Raczej tak", 5 odpowiedziało „Nie" lub „Raczej nie", a 11 odpowiedziało „Nie wiem" lub „Inne".

Pytanie: Proszę zaznaczyć jedną lub więcej branż gospodarki, które uważają Państwo za kluczowe dla zatrudnienia w Euroregionie Pradziad.

Źródło: Opracowanie własne

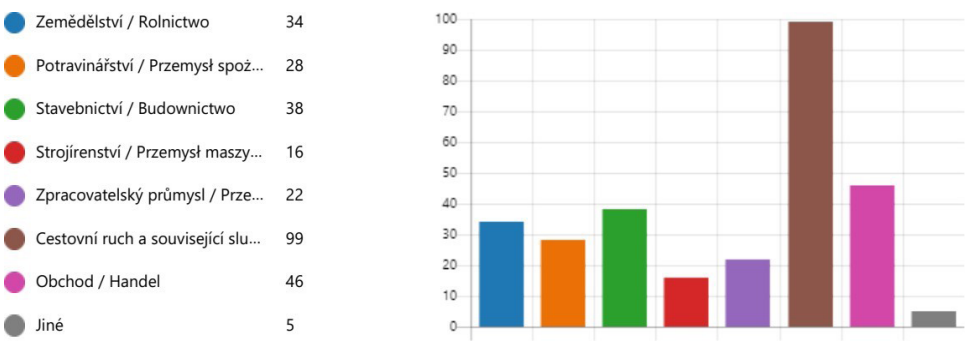

Z wykresu wynika, że większość respondentów zaznaczyła opcję „Turystyka i usługi pokrewne" (34%), a następnie następujące branże: „Handel" (16%), „Budownictwo" (13%), „Rolnictwo" (12%), „Produkcja żywności" (10%), „Przemysł przetwórczy" (8%), „Przemysł maszynowy" (6%) i „ Inne "(1%). U respondentów z Czech „Turystyka i usługi pokrewne" znajdują się na pierwszym miejscu takiego symbolicznego rankingu, a następnie „Rolnictwo" i „Przemysł maszynowy". U polskich respondentów na pierwszym miejscu znajduje się „Turystyka i usługi pokrewne", a następnie „Budownictwo" i „Przemysł przetwórczy". Specyficzna sytuacja występuje w branży „Handel", która nie znajduje się wśród pierwszych trzech wybranych branż zarówno przez respondentów z Czech jak i Polski, ale ogólnie zajmuje trzecią pozycję. W każdym przypadku istnieją pewne różnice

w preferencjach między respondentami z Czech i Polski, tymi, którzy są potencjalnymi wnioskodawcami o dotacje z FMP i mogą poprzez swoje działania wspierać rozwój tych branż.

11.2. Wyniki częściowo ustrukturyzowanych wywiadów

Wywiad częściowo ustrukturyzowany to werbalny dialog między dwojgiem ludzi. Charakteryzuje się tym, że jego autor ma przygotowany scenariusz, czyli ramy tematyczne i pytania, które chce poruszyć podczas wywiadu. W trakcie rozmowy ankieter ma możliwość odejścia od przygotowanych dziedzin tematycznych i reagując na odpowiedzi rozmówcy, zająć się tym, co w danym momencie uważa za ważne. Dlatego konieczne jest, aby ankieter posiadał szeroką wiedzę o danym temacie i był dobrze przygotowany.

Wywiady zostały przeprowadzone w listopadzie 2020 roku w ramach możliwości czasowych respondentów i ankietera. Pytania dotyczyły głównie oceny stopnia realizacji wyzwań strategicznych określonych w Strategii rozwoju współpracy polsko-czeskiej w Euroregionie Pradziad 2014-2020 z perspektywy respondentów. Respondentami byli przedstawiciele ważnych instytucji działających w Euroregionie Pradziad: Milan Rác przewodniczący czeskiej części Euroregionu Pradziad, Radosław Roszkowski przewodniczący polskiej części Euroregionu Pradziad, Alena Šmigurová dyrektorka czeskiej części Euroregionu Pradziad i Dagmar Ponechalová dyrektor CZECH-POL TRADE, przewodnicząca stowarzyszenia i członek zarządu Czesko-Polskiej Izby Gospodarczej. Wyniki badania podsumowano w poniższej tabeli i uzupełniono o opinie respondentów na temat realizacji celów strategicznych i operacyjnych.

Pytanie	Milan Rác	Radosław Roszkowski	Alena Šmigurová	Dagmar Ponechalová
W jakim stopniu Pana(i) zdaniem udało się w latach 2014 - 2020 zrealizować strategiczne wyzwanie pod nazwą „Zawężenie współpracy między czeską i polską stroną Euroregionu w celu zwiększenia efektywności instytucjonalnej współpracy transgranicznej?	60 – 79%	20 – 39%	60 – 79%	20 – 39%
W jakim stopniu Pana(i) zdaniem, w okresie 2014-2020 udało się zrealizować strategiczne wyzwanie pod nazwą „Tworzenie i rozwój formalnych i nieformalnych struktur transgranicznego regionu funkcjonalnego dla rozwoju rynku pracy, systemu edukacji, rozwoju infrastruktury transportowej i turystycznej oraz lepszej integracji systemów ratowniczych”?	60 - 79%	20 – 39%	60 – 79%	40 – 59%
W jakim stopniu Pana(i) zdaniem, w okresie 2014-2020 udało się zrealizować strategiczne wyzwanie pod nazwą „Realizacja efektywnych działań na rzecz zmiany negatywnych trendów migracyjnych i zmian demograficznych na obszarze ER Pradziad”?	40 – 59%	0 – 19%	40 – 59%	0 – 19%
W jakim stopniu Pana(i) zdaniem, w okresie 2014-2020 udało się zrealizować strategiczne wyzwanie pod nazwą „Realizacja działań na rzecz zmian strukturalnych w gospodarce w celu zwiększenia jej konkurencyjności oraz utrzymania i zwiększenia liczby miejsc pracy”?	20 – 39%	20 – 39%	40 – 59%	0 – 19%

Pan Milan Rác uważa, że nie doszło do uproszczenia zasad działania Funduszu Mikroprojektów, współpracę z sąsiednimi euroregionami uważa za korzystną, pod względem zdolności absorpcji brakuje mu wysokiej jakości projektów, a stowarzyszenia, organizacje pozarządowe nie składają wniosków projektowych z uwagi na skomplikowaną administrację projektów oraz formę finansowania ex post. W kolejnym okresie wnioskodawcy z pewnością byliby zadowoleni z podwyższenia limitu na inwestycje. Z punktu widzenia polskiego rynku pracy dostrzega problem w wynagrodzeniach, które w niektórych branżach są niższe niż w Czechach. Jego zdaniem turystyka jest ważną gałęzią gospodarki i dobrze byłoby zająć się również tworzeniem warunków dla innych perspektywicznych branż. Tendencja do wyludniania się Euroregionu utrzymuje się mimo dobrych warunków do życia. W ramach Euroregionu konieczne jest dalsze dążenie do poprawy transgranicznej infrastruktury transportowej. Według jego opinii „projekty flagowe" powinny skupiać się na turystyce (np. ścieżki rowerowe i pozostała infrastruktura wspierająca rozwój turystyki w Euroregionie), ponadto na zintegrowanym systemie ratownictwa, infrastrukturze drogowej i badaniach we współpracy z uczelniami wyższymi (np. zanieczyszczenie powietrza, turystyka, kultura, historia itp.). Za największe bariery w korzystaniu z Funduszu Mikroprojektów uważa skomplikowane procedury związane z realizacją i rozliczeniem projektu oraz brak systemu zaliczek na realizację projektu. Za kluczowe dla rozwoju Euroregionu Pradziad uważa następujące dziedziny tematyczne: kultura, dziedzictwo kulturowe i historyczne, sport, wymiany i spotkania młodzieży szkolnej, wspólne produkty turystyczne (w tym mała infrastruktura turystyczna), edukacja, środowisko, działania zintegrowanego systemu ratownictwa, integracyjne spotkania mieszkańców, infrastruktura drogowa i lokalny transport zbiorowy. Potencjał współpracy z instytucjami partnerskimi po drugiej stronie granicy widzi w poprawie dostępu, wykorzystaniu i jakości technologii informatycznych i komunikacyjnych, wspieraniu zrównoważonego transportu i usuwaniu wąskich gardeł w kluczowej infrastrukturze sieciowej, w zwiększaniu zatrudnienia i mobilności pracowników oraz inwestowaniu w edukację, kompetencje i kształcenie ustawiczne.

Pan Radosław Roszkowski dostrzega duże rezerwy (niewykorzystane możliwości) we współpracy polsko-czeskiej w zakresie wspólnych projektów. Nie da się mówić o pogłębianiu współpracy w tym zakresie. Jedynym dobrym przykładem jest wspólny projekt czesko-polskiego zarządzania destynacją turystyczną, który ma określone efekty (system współpracy, produkty, promocja itp.). System informatyczny Funduszu Mikroprojektów jest skomplikowany. Wiele dokumentów uważa on za zbędne i jego zdaniem wniosek projektowy wielkości jednej trzeciej obecnego wniosku projektowego byłby wystarczający do przeprowadzenia wyboru projektu. Finansowanie dopiero po zakończeniu realizacji projektu jest dużym problemem dla małych gmin i organizacji pozarządowych. Nie jest mu wiadome, aby członkowie i partnerzy Euroregionu Pradziad korzystali z możliwości programów Interreg B lub Interreg C. Nie udało się również nawiązać partnerstwa z którymś z odnoszących sukcesy euroregionów Unii Europejskiej i wymieniać z nim doświadczeń oraz know-how. Pan Roszkowski pozytywnie ocenia wzrost

liczby członków polskiej części euroregionu. Podjęto znaczny wysiłek, aby poznać możliwości i korzyści wynikające z utworzenia EUWT w ramach Euroregionu Pradziad (wizyta w EUWT Tatry i Novum). Problemem jest stagnacja działań Polsko-Czeskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej. Problemy z wyszukiwaniem partnerów po stronie czeskiej są najprawdopodobniej spowodowane przez znacznie mniejsze zaludnienie czeskiej części Euroregionu. Dlatego warto szukać partnerów w innych powiatach niż tylko Bruntál i Jeseník (np. Šternberk w powiecie Ołomuniec). Pan Roszkowski jest też zdania, że pierwotna strategia nie opisuje w sposób jasny tego, co należy zrobić, a niektóre stwierdzenia nie odpowiadają stanowi faktycznemu. Czuje się za to osobiście odpowiedzialny. Na przyszłość konieczne jest stworzenie bardzo praktycznego dokumentu, który będzie zawierał rzetelną analizę oraz konkretne kroki prowadzące do realizacji celów strategicznych. Konieczna jest systematyczna praca ze zaktualizowaną strategią, a nie improwizacja. Za największe bariery w korzystaniu z Funduszu Mikroprojektów uważa bariery kulturowe (mentalność obu narodów (społeczeństw) znacznie się różni), występują bariery związane z niedostateczną infrastrukturą, bariery wynikające z różnic w systemach prawnych obu krajów, skomplikowane procedury związane z realizacją i rozliczaniem projektów, brak systemu zaliczek na realizację projektów i ograniczone możliwości finansowe. Za kluczowe dla rozwoju Euroregionu Pradziad uważa następujące dziedziny tematyczne: kultura, dziedzictwo kulturowe i historyczne, sport, wymiany i spotkania młodzieży szkolnej, wspólne produkty turystyczne (w tym mała infrastruktura turystyczna), współpraca instytucjonalna, edukacja, środowisko, działania zintegrowanego systemu ratownictwa, infrastruktura drogowa i lokalny transport zbiorowy, działania wspierające otoczenie biznesu. Potencjał współpracy z instytucjami partnerskimi po drugiej stronie granicy postrzega przede wszystkim we wzmocnieniu działań w zakresie badań, rozwoju technologicznego i innowacji, w zwiększaniu konkurencyjności MŚP, zwiększaniu konkurencyjności rolnictwa i rybołówstwa, wspieraniu dostosowania do zmian klimatycznych, zapobieganiu i zarządzaniu ryzykiem, ochronie środowiska i promowaniu efektywnego wykorzystywania zasobów, zrównoważonego transportu i usuwaniu przeszkód w infrastrukturze liniowej o kluczowym znaczeniu, we wspieraniu zatrudnienia i mobilności pracowników, promowaniu integracji społecznej i zwalczaniu ubóstwa oraz inwestowaniu w edukację, kompetencje i kształcenie ustawiczne.

Pani Alena Šmigurová ze swojego stanowiska uważa, że niektóre cele strategiczne zostały osiągnięte, w minionym okresie sekretariat próbował zaangażować więcej wnioskodawców, aby zwiększyć absorbcję środków. Jednak system Funduszu Mikroprojektów nie został uproszczony, system wraz z oprogramowaniem jest mało przyjazny dla użytkownika, co w pewnym stopniu również wpływa na zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców. Jeśli chodzi o EUWT, zostały rozpoznane możliwości jego utworzenia w ramach Euroregionu Pradziad (wizyta w EUWT Tatry i Novum). Obecnie ta platforma współpracy w Euroregionie Pradziad wydaje się nieaktualna i nie wpływa na zwiększenie możliwości

i ułatwienie współpracy po obu stronach granicy. Pani Šmigurová nie wyklucza jednak w przyszłości zmiany postrzegania kwestii utworzenia EUWT, przede wszystkim w przypadku wsparcia finansowego na utworzenie i funkcjonowanie takiej organizacji (niezbędne koszty personelu, administracji itp.). Z punktu widzenia transgranicznego zintegrowanego systemu ratownictwa największy potencjał w zakresie wspólnych projektów mają strażacy, pozostałe służby tworzące zintegrowany system ratownictwa w niewielkim stopniu korzystają z Funduszu Mikroprojektów. Wspólna marka turystyczna jest w fazie rozmów, na razie jeszcze nie podjęto decyzji i wszystko jest otwarte. W każdym wypadku wsparcie dla turystyki powinno być kontynuowane w kolejnym okresie, tzn. rozbudowa już utworzonej sieci współpracujących podmiotów (menadżerowie atrakcji, usługodawcy, centra informacji turystycznej itp.). Część minionego okresu charakteryzowała się pozytywnymi trendami ekonomicznymi związanymi ze wzrostem gospodarczym, a niektóre branże borykały się nawet z niedoborami pracowników. Ujawniły się tu zalety otwartego rynku pracy, przede wszystkim czeskie firmy zatrudniały polskich pracowników. Jednak po zamknięciu granicy w 2020 roku z powodu pandemii COVID-19 ta wielka zaleta stała się poważną wadą. Pani Šmigurová widzi duży potencjał we współpracy z partnerskimi uczelniami wyższymi (badania stosowane, praktyki studenckie, prace dyplomowe lub licencjackie itp.). Za największe bariery w korzystaniu z Funduszu Mikroprojektów uważa bariery wynikające z różnic w systemach prawnych obu krajów, z lokalnych uwarunkowań społeczno-ekonomicznych, skomplikowanych procedur związanych z realizacją i rozliczaniem projektów, brak systemu zaliczek oraz możliwości finansowe beneficjentów. Za kluczowe dla rozwoju Euroregionu Pradziad uważa następujące dziedziny tematyczne: kultura, dziedzictwo kulturowe i historyczne, sport, wymiany i spotkania młodzieży szkolnej, wspólne produkty turystyczne (w tym mała infrastruktura turystyczna), współpraca instytucjonalna, działania prowadzące do poprawy sytuacji na rynku pracy, edukacja, środowisko, działania zintegrowanego systemu ratownictwa, integracyjne spotkania mieszkańców, infrastruktura drogowa i lokalny transport zbiorowy, działania wspierające otoczenie biznesu. Potencjał współpracy z instytucjami partnerskimi po drugiej stronie granicy widzi we zintensyfikowaniu badań, rozwoju technologicznego i innowacji, poprawie dostępu, wykorzystaniu i jakości technologii informatycznych i komunikacyjnych, ochronie środowiska i wspieraniu efektywnego wykorzystania zasobów, wspieraniu zrównoważonego transportu i usuwaniu wąskich gardeł w kluczowej infrastrukturze sieciowej, inwestowaniu w edukację, kompetencje i kształcenie ustawiczne oraz w zwiększaniu zdolności administracyjnych i efektywnego samorządu publicznego.

Pani Dagmar Ponechalová jest wieloletnim członkiem zarządu Czesko-Polskiej Izby Gospodarczej z siedzibą w Ostrawie, a także członkiem Forum Czesko-Polskiego przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Czeskiej, które przeznacza środki na różne miękkie czesko-polskie projekty transgraniczne. W ostatnich latach administracja wnioskami projektowymi stała się bardziej skomplikowana, co spowodowało, że o dofinansowanie ubiegała się w przybli-

żeniu tylko jedna trzecia wnioskodawców w porównaniu z poprzednimi latami. Dla organizacji non-profit jest to bardzo skomplikowane. Pani Ponechalová ściśle współpracuje również z przedstawicielami EUWT Tritia, co jest okazją do przenoszenia doświadczeń do Euroregionu Pradziad. W ramach Euroregionu Pradziad p. Ponechalová pod marką swojej firmy CZECH-POL TRADE zaangażowana jest w realizację wielu projektów, między innymi: edukacyjnych, wraz z wymianami uczniów lub spotkaniami, co jest realizacją jednego z wyzwań strategii Euroregionu. Pani Ponechalová promuje również konkretne możliwości inwestycyjne (np. strefa przemysłowa „Za podjezdem", hotel Slovan w Jeseniku) w Polsce, ale nie są to działania systemowe, tzn. część systemu wspieranego przez Euroregion Pradziad. W zasadzie nie istnieje systematyczna współpraca transgraniczna w zakresie rynku pracy. Za największe bariery w korzystaniu z Funduszu Mikroprojektów uważa bariery językowe, bariery związane niedostateczną infrastrukturą, bariery wynikające z różnic w systemach prawnych obu krajów, skomplikowane procedury związane z realizacją i rozliczaniem projektów, brak systemu zaliczek na realizację projektów i ograniczone możliwości finansowe. Za kluczowe dla rozwoju Euroregionu Pradziad uważa następujące dziedziny tematyczne: kultura, dziedzictwo kulturowe i historyczne, sport, wymiany i spotkania młodzieży szkolnej, wspólne produkty turystyczne (w tym mała infrastruktura turystyczna), współpraca instytucjonalna, działania prowadzące do poprawy sytuacji na rynku pracy, edukacja, środowisko, działania zintegrowanego systemu ratownictwa, integracyjne spotkania mieszkańców, infrastruktura drogowa i lokalny transport zbiorowy, działania wspierające otoczenie biznesu. Potencjał współpracy z instytucjami partnerskimi po drugiej stronie granicy widzi we wzmacnianiu badań, rozwoju technologicznego i innowacyjności, poprawie dostępu, wykorzystaniu i jakości technologii informatyczno-komunikacyjnych, zwiększaniu konkurencyjności MŚP, zwiększaniu konkurencyjności rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa, ochrony środowiska i wspieraniu efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych, wspieraniu zrównoważonego transportu i usuwaniu wąskich gardeł w kluczowej infrastrukturze sieciowej, zwiększaniu zatrudnienia i mobilności pracowników, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz zwalczeniu biedy, postaw aspołecznych ludności i przestępczości, w inwestowaniu w edukację, kompetencje i kształcenie ustawiczne oraz zwiększaniu zdolności administracyjnych i efektywnego samorządu publicznego.

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt „Euroregion Pradziad 2020+" jest współfinansowany ze środków
Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa Przekraczamy granice